

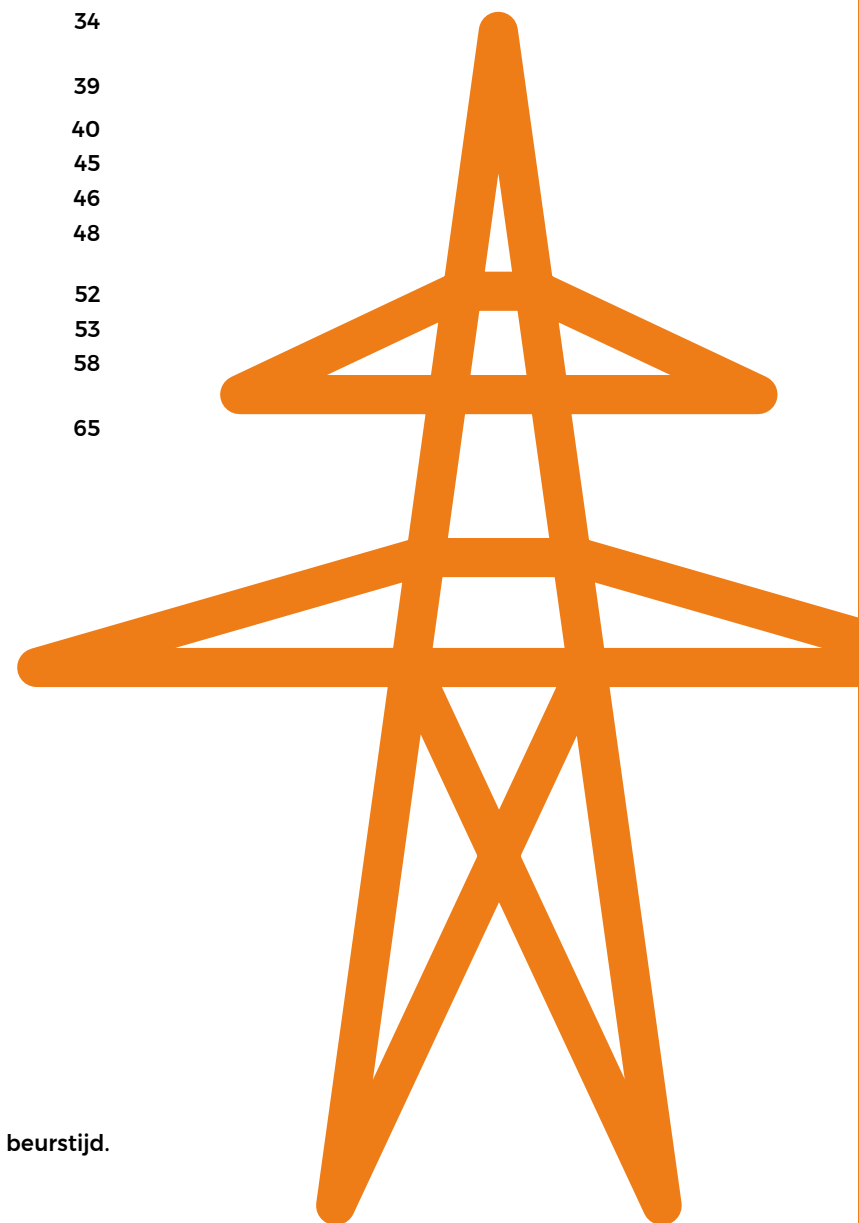

Time to accelerate

.....
Duurzaamheidsverslag 2018

Inhoud

1. Elia groep	2
1.1. Inleiding	2
1.2. Bedrijven binnen Elia groep	2
2. Elia in België	4
2.1. Duurzaamheidsbeheer	5
2.2. Net	14
2.3. Energie	15
2.4. Betrouwbaarheid van het net in België	18
2.5. Human Resources	21
2.6. Veiligheid	27
2.7. Leveranciers en mensenrechten	31
2.8. Gemeenschaps- en klantenrelaties	32
2.9. Milieuaspecten	34
3. 50Hertz in Duitsland	39
3.1. Duurzaamheidsbeheer	40
3.2. Net	45
3.3. Energie	46
3.4. Human Resources	48
3.5. Leveranciers, lokale toegevoegde waarde en mensenrechten	52
3.6. Stakeholdersengagement	53
3.7. Milieuaspecten	58
4. GRI reference table (GRI 102-55)	65

1. Elia groep

1.1. Inleiding

Elia groep streeft ernaar om al haar activiteiten uit te oefenen in het belang van de maatschappij. Een grondige voorbereiding van het jaarlijkse duurzaamheidsverslag is dan ook erg belangrijk. Dit jaar publiceren we voor het eerst een verslag dat zowel de informatie van Elia als van 50Hertz omvat.

Dit duurzaamheidsverslag is een nuttig instrument om de prestaties van Elia groep op het vlak van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) te beheren en om duurzaamheid te integreren in haar strategie.

50Hertz startte in 2016 met de Deutscher Nachhaltigkeitskodex (DNK, Duitse duurzaamheidscodex), die gebaseerd is op GRI-normen.

In 2017 volgde Elia, dat zich baseerde op onderstaande internationale duurzaamheidsnormen om enkele relevante thema's te selecteren voor het uitbouwen van een robuust duurzaamheidsprogramma:

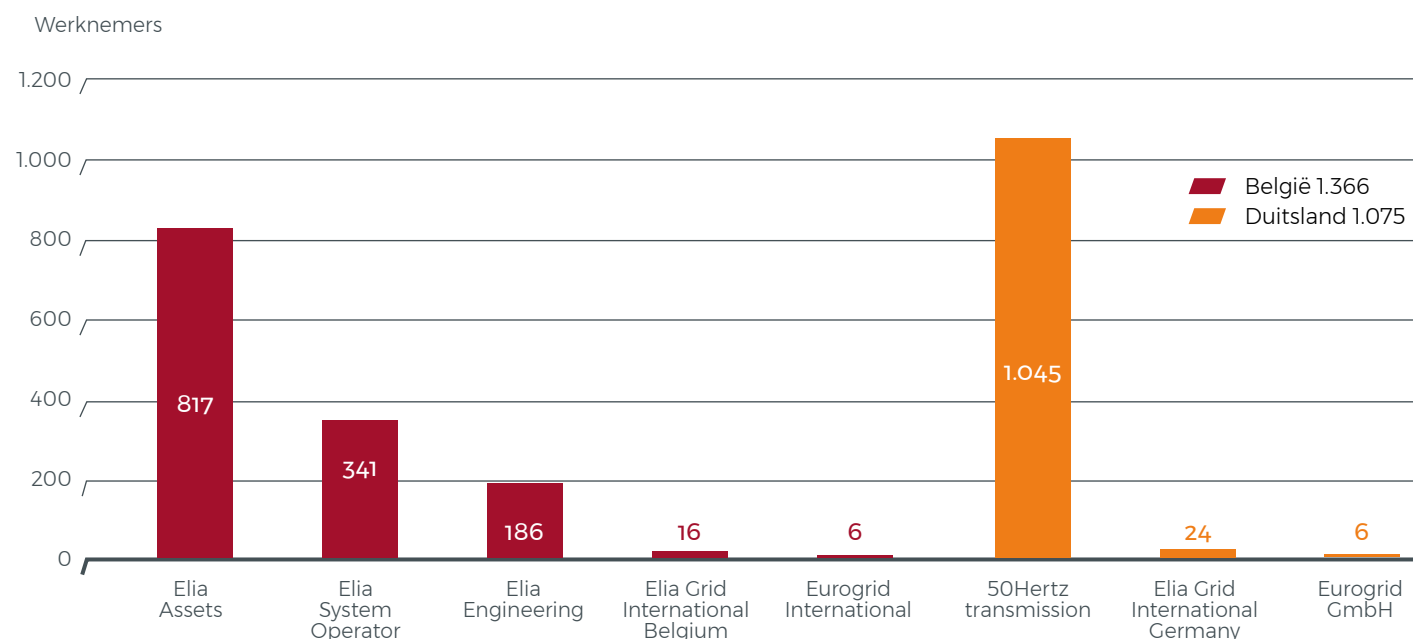
- Global Reporting Initiative (GRI) - Sector Supplement Electric Utilities
- Sustainability Accounting Standards Board (SASB) - Infrastructure Standards - Electric Utilities
- ISO 26000-normen

In 2018 hebben we de rapporteringsmethodes tussen Elia en 50Hertz verder op elkaar afgestemd, met dezelfde structuur en GRI-informatie na een kort gemeenschappelijk deel.

Er blijven echter bepaalde verschillen bestaan, en daarom willen we tijdens de volgende rapporteringsfase onze duurzaamheidsrapportering verder op één lijn brengen en aan gezamenlijke initiatieven werken. Voor meer informatie over Elia groep verwijzen we naar pagina's 6 en 14 van het Activiteitenverslag 2018.

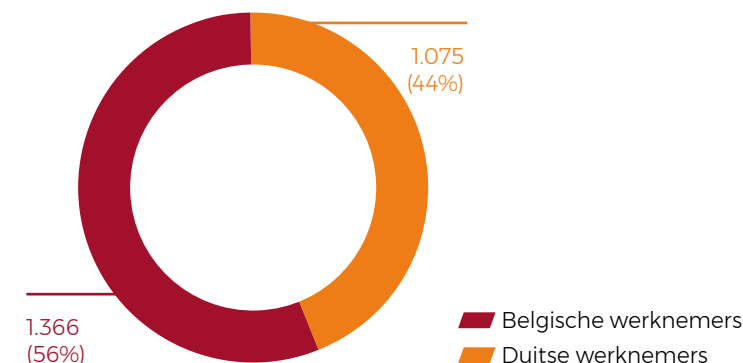
1.2. Bedrijven binnen Elia groep GRI 102-1, GRI 102-7

1.2.1. Opdeling per bedrijf en aantal werknemers

Elke verwijzing hieronder naar Elia omvat de volgende bedrijven: Elia Assets (EA), Elia System Operator (ESO) en Elia Engineering (EE).

1.2.2. Opdeling per land

Als we de werknemersopsplitsing van Duitsland en België binnen Elia groep analyseren, stellen we vast dat België 56% van het personeelsbestand van Elia groep vertegenwoordigt en Duitsland 44%.

1.2.3. Opdeling per verantwoordelijkheidsgraad en geslacht GRI 405-1

	2016		2017		2018		
	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	
Totaal aantal werknemers in België per niveau	Directeurs	4	3	5	3	5	3
	Senior managers	25	5	28	5	25	4
	Directe leidinggevenden	352	89	405	105	423	117
	Bedienden	643	131	656	143	652	137
	Arbeiders	0	0	0	0	0	0
	Totaal aantal Belgische werknemers	1024	228	1094	256	1105	261
Totaal aantal werknemers in Duitsland per niveau	Directeurs	7	0	6	0	6	0
	Senior managers	35	5	34	6	36	4
	Directe leidinggevenden	73	14	78	15	66	14
	Bedienden	663	196	699	197	725	224
	Arbeiders	0	0	0	0	0	0
	Totaal aantal Duitse werknemers	778	215	817	218	833	242

GRI 102-41

Over het algemeen kunnen we stellen dat 22% van de Duitse en 19% van de Belgische werknemers vrouwelijk is. Voor directe leidinggevenden en hoger is dit 15% van de Duitse en 21% van de Belgische leidinggevenden.

In 2018 vielen 81,2% van de Duitse werknemers en alle Belgische werknemers onder collectieve arbeidsovereenkomsten.

We merken hierbij ook op dat alle technici in België en Duitsland worden beschouwd als bedienden. Er zijn bijgevolg geen arbeiders.

2. Elia in België

2.1. Duurzaamheidsbeheer

2.1.1. Businessmodel

GRI 102-46, SDG 9, GRI 102-2, GRI 102-6

Elia is de Belgische transmissiesysteembeheerder voor het hoogspanningsnet (30 kV tot 400 kV) en exploiteert in België meer dan 8600 km lijnen en ondergrondse kabels. Elia dekt 11.267.910 burgers en omvat eveneens enkele rechtstreeks op het net aangesloten verbruikers (voornamelijk grote industriële bedrijven).

Elia is een gereguleerde onderneming. Haar openbare opdracht en verantwoordelijkheden vormen een integraal onderdeel van de wetgeving die van kracht is op de elektriciteitsmarkt (cf. onderstaande link). Bovendien wordt Elia met betrekking tot haar ultrahoogspanningsnet (110 kV – 400 kV) en tarieven gecontroleerd door de CREG, de federale regulator voor de elektriciteitsmarkt, en met betrekking tot haar hoogspanningsnet (30 kV – 70 kV) door de VREG, CWAPE en BRUGEL*, de regionale regulatoren voor de elektriciteitsmarkt.

Wat betreft het hoogspanningsnet, inclusief het offshore-net, heeft Elia in België een 'natuurlijk monopolie'. De belangrijkste verantwoordelijkheden van Elia betreffen het ontwikkelen en onderhouden van het net, het beheer van het evenwicht tussen de consumptie en productie van energie, en de facilitering van toegang tot de markt. Elia ontwikkelt ook innovatieve oplossingen voor het integreren van hernieuwbare energie in het systeem, om het netwerk in evenwicht te houden en om de consument centraal te stellen in het toekomstige elektriciteitssysteem.

Alle producten en diensten worden gedetailleerd beschreven in productfiches, die online kunnen worden geraadpleegd of op papier kunnen worden aangevraagd via de pagina 'Productfiches'.

Het wettelijke kader vindt u terug op onze website.

Scan de code om de productfiches te bekijken.

2.1.2. Locatie van hoofdkantoren en activiteiten in België

GRI 102-3, GRI 102-4

Alle hoofdkantoren van Elia zijn gevestigd in Brussel.

Voor het uitvoeren van haar activiteiten in het hele land beschikt Elia in België over verschillende administratieve centra en dienstencentra.

Onze Monnoyer-site in Brussel heeft een BREEAM-certificering. Voor onze Crealys-site in Wallonië is deze certificering lopende. BREEAM (Building Research Establishment Environmental Assessment Method) is de Britse standaard voor duurzame gebouwen.

Voor meer informatie over onze verschillende vestigingen verwijzen we naar onze website.

* CREG: Commissie voor de Regulering van Elektriciteit en Gas
VREG: Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt
CWAPE: Commission wallonne pour l'Energie
BRUGEL: Brusselse reguleringscommissie voor de gas- en elektriciteitsmarkt

2.1.3. Rollen en verantwoordelijkheden

GRI 102-19, GRI 102-20

Top down

Binnen de duurzaamheidsaanpak van Elia is veiligheid een absolute prioriteit. Het departement Health & Safety staat onder leiding van Stéphane Otto, die rechtstreeks verslag uitbrengt aan de CEO. Meer informatie over acties en resultaten is terug te vinden in het hoofdstuk Veiligheid.

De Chief Community Relations Officer, Ilse Tant, die verslag uitbrengt aan de CEO, zetelt binnen het directiecomité en is verantwoordelijk voor kwesties aangaande duurzaamheid en klimaat en de algemene duurzaamheidsvisie van het bedrijf. Een belangrijke verantwoordelijkheid is de facilitering van de decarbonisatie van het energienet over acties en resultaten is terug te vinden in het hoofdstuk Veiligheid.

Binnen het departement Community Relations ligt de verantwoordelijkheid voor duurzaamheid bij het departement Environment & CSR. Dit centrum definieert niet alleen normen, beleidsregels en best practices, maar ontwikkelt ook ondersteunende tools binnen verschillende gebieden (milieu, maatschappelijk verantwoord ondernemen en publieke aanvaarding). Regelmatige structurele gesprekken over milieukwesties tussen alle niveaus van de organisatie garanderen dat de departementen nauw samenwerken om het milieubeleid te implementeren en de milieudoelstellingen van Elia te behalen.

Sustainability Manager Igor Lefebvre is hoofd van het departement Environment & CSR en brengt maandelijks verslag uit aan de Chief Community Relations Officer over de voortgang van projecten, inclusief de geboekte vooruitgang op het vlak van klimaatuitdagingen. Het departement Environment & CSR is rechtstreeks verantwoordelijk voor de milieuprestaties, inclusief de koolstofemissie.

Bottom-up

In de zomer van 2018 werd bij Elia door gepassioneerde collega's een netwerk van ambassadeurs opgericht. De groep deelt ideeën, tips en tricks, successen en evenementen, en werkt samen om binnen het bedrijf workshops te organiseren. Ideeën worden ook via het intranet gedeeld, zodat andere geïnteresseerde collega's eveneens kunnen deelnemen. In 2018 stonden er twee workshops op het programma, die heel wat ideeën en een eerste concreet project hebben opgeleverd. Er is op deze manier een ware duurzaamheidsdynamiek ontstaan binnen de onderneming.

2.1.4. Lidmaatschap van verenigingen en externe initiatieven

GRI 102-13

Internationaal niveau

Elia is lid van transmissiesysteembeheerders' verenigingen zoals CORESO en ENTSO-E op Europees niveau, en GO15 en CIGRE op internationaal niveau.

Elia groep is een actief lid van een aantal Europese verenigingen en stelt haar expertise met plezier ter beschikking voor de ontwikkeling van het toekomstige energiesysteem.

Van alle verenigingen willen we in het bijzonder de volgende vermelden:

RENEWABLES GRID INITIATIVE

Elia is al enkele jaren lid van het Renewables Grid Initiative (RGI), een vereniging die verschillende milieuorganisaties (zoals het WWF en Birdlife) en netbeheerders groepeert. Ze hebben een gezamenlijk project: een consensus tot stand brengen over de noodzakelijke uitbreiding van de netten voor de integratie van hernieuwbare energie, met eerbied voor de biodiversiteit en het milieu. In 2018 waren de activiteiten van het RGI gericht op de integratie van een groot aandeel aan hernieuwbare energie in het net en de impact daarvan op de transmissiesysteembeheerders (TNB's). Belgische ngo's kregen via een aantal workshops meer inzicht in de problemen die komen kijken bij de ontwikkeling van een net. Daarnaast bleef het RGI fungeren als een organisatie voor kennisuitwisseling onder zijn leden. Het RGI organiseerde verschillende webinars (bv. over compensatie voor de gemeenschap) en begon met het uitwerken van een gemeenschappelijke visie aangaande het ondergronds leggen van 400 kV-verbindingen.

ENERGY WEB FOUNDATION

De Energy Web Foundation (EWF) is een wereldwijde non-profitorganisatie die gericht is op het versnellen van blockchain-technologie binnen de energiesector.

De toenemende productie van hernieuwbare energie maakt het voor TNB's steeds moeilijker om te garanderen dat productie en verbruik op elk moment in evenwicht zijn. De elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare bronnen schommelt voortdurend, waardoor flexibele reserves die snel kunnen worden ingeschakeld (zoals batterijen, vraagsturing via warmtepompen enz.) nodig zijn om een stabiel evenwicht te garanderen. Elia onderzoekt de mogelijkheden van blockchaintechnologie als betaalsysteem voor de zakelijke afwikkeling van dergelijke complexe, snelle transacties.

Elia België, SettleMint en Actility startten in 2018 een van de eerste proefprojecten rond blockchain in de energiesector in Europa.

Belgisch niveau

Elia is lid van The Shift, waarin zo'n 350 bedrijven, ngo's en andere organisaties bijeenkomen om samen duurzame businessmodellen op te stellen.

Elia is ook lid van verschillende professionele federaties en lokale verenigingen.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van onze lidmaatschappen op nationaal en internationaal niveau:

	Energie	Klimaat	Milieu	Mensenrechten
WERELD ENERGIE RAAD	✓			
Conférence Internationale des Grands Réseaux Electriques (CIGRE)	✓			
Go15	✓			
Centre on Regulation in Europe	✓			
European Network of Transmission System Operators for Electricity (ENTSO-E)	✓		✓	
Coordination of Electrical System Operators	✓			
Renewables Grid Initiative	✓	✓	✓	
Energy Web Foundation	✓	✓		
The Shift	✓	✓	✓	✓
Synergrid	✓			
Osiris	✓			
Conseil des Gestionnaires des Réseaux de Bruxelles	✓			
Vlaamse Raad van Netwerkbeheerders	✓			
Powalco	✓			
Brussels Enterprises Commerce and Industry	✓		✓	
Fédération des Entreprises de Belgique	✓		✓	
Union Wallonne des Entreprises	✓		✓	
Vlaams Netwerk van Ondernemingen	✓		✓	
AGORIA	✓		✓	
Communauté Portuaire Bruxelloise	✓		✓	
COGEN Vlaanderen	✓	✓	✓	

2.1.5. Waarden, principes, normen en gedragscodes

GRI 102-16

Onze visie, strategie en de zes bouwstenen worden beschreven in het Activiteitenverslag 2018. Hierna volgt een korte omschrijving van onze belangrijkste waarden. Deze weerspiegelen fundamentele principes die met Elia verweven zijn.

Veiligheid op de eerste plaats

Veiligheid komt altijd, overal en voor iedereen op de eerste plaats! Als bedrijf blijven we investeren in veiligheid. Bovendien verwachten we een veilige en verantwoordelijke manier van werken van zowel onze medewerkers (op het terrein, maar ook in de administratieve vestigingen) als van onze subcontractors, collega-transmissienetbeheerders en alle anderen.

Het belang van de samenleving voorop

Elia wil haar centrale rol in de elektriciteitssector ten volle opnemen en wil waarde creëren voor de samenleving. Daarom stellen onze medewerkers zich in alles wat zij doen de vraag: wat wil de samenleving en hoe kunnen wij een meerwaarde bieden?

Gedreven door performantie

De medewerkers van Elia streven naar efficiëntie en kwaliteit om de vooropgestelde doelstellingen te bereiken of zelfs te overtreffen. Ze voeren hun projecten uit, leveren hun diensten binnen de vooropgestelde termijn en zijn resultaatgericht. In een sterk veranderende sector zijn de vier 'vernieuwde' waarden van Elia noodzakelijk om onze strategie waar te maken. Elia's waarden komen tot uiting in het gedrag en de attitude van haar medewerkers.

Ondernemingszin

Onze medewerkers werken proactief samen en nemen initiatieven om hun manier van werken te verbeteren en nieuwe wegen in te slaan.

Samenwerking

Elia waardeert samenwerking, zowel binnen het bedrijf als met haar externe partners. Onze medewerkers delen hun expertise en informatie, stellen elkaar in vraag en laten op die manier hun ideeën rijpen. Ze zoeken productieve samenwerkingsvormen en partnerschappen op waar alle partijen baat bij hebben.

Verantwoordelijkheid

Alle medewerkers dragen de volledige verantwoordelijkheid voor hun project of taak. Ze realiseren hun ambitieuze en inspirerende doelstellingen en voeren hun projecten met succes uit.

Flexibiliteit

In een voortdurend veranderende wereld staan onze medewerkers open voor verandering, gaan ze voortdurend vooruit en volhardten ze in hun ambitie.

GRI 102-17, GRI 205-1

Deze waarden vormen ook de basis van onze ethische code, die voor alle activiteiten van Elia System Operator, Elia Asset en Elia Engineering wordt gebruikt.

De integriteit en ethiek van Elia zijn van essentieel belang in haar interne controleomgeving. Het directiecomité en het management communiceren regelmatig over deze princi-

pes om de wederzijdse rechten en plichten van de onderneming en van haar medewerkers toe te lichten. Deze regels worden aan alle nieuwe medewerkers meegedeeld en de naleving ervan is formeel opgenomen in de arbeidsovereenkomsten. De gedragscode heeft bovendien als doel inbreuken op de Belgische wetgeving inzake het gebruik van voorkennis of marktmanipulatie en verdachte activiteiten te vermijden. Het management ziet er continu op toe dat de medewerkers de interne waarden en procedures naleven en neemt, indien nodig, de vereiste maatregelen, zoals beschreven in het bedrijfsreglement en in de arbeidsovereenkomsten.

De ethische code definieert wat Elia als correct ethisch ondernemen beschouwt, en stipuleert het beleid en een aantal principes met betrekking tot het vermijden van belangenconflicten. Integer en onafhankelijk handelen met alle stakeholders is een essentieel uitgangspunt in het handelen van onze medewerkers. De ethische code van Elia stelt uitdrukkelijk dat de groep omkoping in welke vorm dan ook, misbruik van voorkennis en marktmanipulatie verbiedt. Dit wordt ook ondersteund door de gedragscode van Elia. Elia en haar werknemers gebruiken geen geschenken of entertainment om een competitief voordeel te behalen. Steekpenningen worden niet toegestaan door Elia. Geschenken of entertainment vermommen als liefdadige schenkingen is ook een schending van de ethische code. De ethische code benadrukt eveneens het verbod op elke vorm van racisme en discriminatie, de gelijke kansen voor alle werknemers en de beveiliging en vertrouwelijkheid van IT-systemen. Iedereen die specifiek bij het aankoopproces betrokken is, moet zich houden aan de deontologie van Elia betreffende aankopen en alle regels die daaruit voortvloeien. Elia's aankoopdeontologie is intern en extern gepubliceerd en steunt op vier pijlers: vertrouwelijkheid, niet-discriminerende behandeling van leveranciers, transparantie en het vermijden van belangenconflicten. Het management van de medewerkers die betrokken zijn bij de aankoop- en betaalprocessen zorgt op regelmatige basis voor voldoende training en awareness aangaande deze topics.

Wegens haar wettelijk statuut van transmissienetbeheerder voor elektriciteit is Elia onderworpen aan een groot aantal statutaire en regulatoire voorschriften die drie fundamentele principes definiëren: niet-discriminerend gedrag, vertrouwelijke behandeling van informatie en transparantie met betrekking tot niet-confidentiële marktinformatie tegenover alle actoren uit de elektriciteitsmarkt. Om aan deze specifieke verplichtingen te voldoen, heeft Elia een 'Engagement Program' uitgewerkt dat door het Corporate Governance comité is goedgekeurd. De Compliance Officer rapporteert hierover jaarlijks aan de regulerende instanties.

Eventuele inbreuken met betrekking tot deze codes kunnen gemeld worden aan de Compliance Officer, die ze objectief en vertrouwelijk behandelt. De Compliance Officer verklaart in 2018 geen meldingen met betrekking tot inbreuken in deze materies ontvangen te hebben, noch van interne medewerkers, noch van externe stakeholders.

Het departement Interne Audit integreert in zijn jaarprogramma een aantal acties en controle-audits om een specifieke preventie tegen fraude te ontwikkelen. Eventuele vaststellingen worden systematisch gerapporteerd aan het Auditcomité. In 2018 werden geen relevante vaststellingen gedaan met betrekking tot fraude in de specifieke audits van de frauderisico's in de financiële en aankoopprocessen.

GRI 419-1

Bovendien kreeg de onderneming tijdens het rapporteringsjaar geen aanzienlijke boetes of niet-geldelijke sancties opgelegd voor het niet naleven van wetten en/of regelgevingen op sociaal en economisch vlak.

2.1.6. Anticorruptie

GRI 205-2

De ethische code stipuleert wat Elia verstaat onder correct ethisch gedrag en maakt het duidelijk dat de onderneming alle wetten naleeft en geen corruptie duldt. Deze principes vormen de basis van organisatorische maatregelen die bindend zijn voor de hele onderneming. Sinds 2018 is er binnen Elia een beleid van kracht dat het extern meldpunt voor zakelijke integriteitsinbreuken reguleert. Bij een anonieme melding door een Elia medewerker, komt er onmiddellijk een intern comité samen om de kwestie af te handelen en indien nodig verdere interne maatregelen te treffen. Het comité brengt jaarlijks - en indien nodig ad hoc - verslag uit aan het management van Elia. In 2018 ontving het Extern Meldpunt geen meldingen over corruptie. Elia organiseert ook regelmatig opleidingen voor het aanleren van basiskennis over aankoop, anticorruptie en correct gedrag aan alle werknemers die betrokken zijn bij het aankopen financiële proces.

2.1.7. Risicobeoordeling

GRI 102-30, GRI 201-2

Als onderdeel van haar systematisch risicobeoordelingsproces monitort en evalueert Elia regelmatig de volgende risicogebieden:

- Gezondheid en veiligheid
- Winst en verlies (niet-recupereerbaar verlies)
- Cashflow
- Reputatie
- Continuïteit van de bevoorrading

Elia wil risico's voor het voortbestaan van het bedrijf vermijden, risicoposities indien mogelijk maximaal voorkomen en het opportuniteit-risicoprofiel optimaliseren. We hebben risicorichtlijnen opgesteld waarin beschreven staat hoe risico's elk kwartaal systematisch worden geïdentificeerd, geregistreerd, geëvalueerd en gemonitord.

Daarnaast organiseren we samen met de risico-eigenaars (veelal de departementshoofden) regelmatig risicoworkshops, en zit de Corporate Risk Manager geregeld samen met het management om de grootste risico's en risico-gerelateerde kwesties te bespreken. Op het vlak van MVO betreft dit bijvoorbeeld veiligheid op het werk en nieuwe vereisten van milieuwetgeving. Daarnaast zullen de geëvalueerde en gemonitorde risico's worden uitgebreid met risico's die voortvloeien uit de klimaatverandering.

2.1.8. Veiligheid

Kritieke infrastructuur

Een volledig nieuwe beveiligingspolitiek voor hoogspanningsposten werd uitgeschreven en gevalideerd op het Elia directiecomité. We wensen het beveiligingsniveau van onze hoogspanningsposten gevoelig te verhogen. In de eerste plaats wensen we extra aandacht te schenken aan onze kritieke infrastructuur, waar we - in de mate van het mogelijke - zullen trachten om alle mogelijke dreigingsscenario's te beperken. Bijkomend zullen we ook andere belangrijke en security gevoelige hoogspanningsposten de komende jaren voorzien van een beveiligingsconcept. Tenslotte zal Elia ook voorzien in een online toegangscontrole systeem op al haar sites teneinde een realtime opvolging van de toegang tot de hoogspanningsposten te garanderen. Deze nieuwe politiek start vanaf januari 2019 en loopt tot 2024.

Elia Security heeft eveneens een begin van kader opgezet voor een publiek - private samenwerking. Dit impliceert een vertrouwelijke informatie-uitwisseling met diverse publieke stakeholders zoals de politiediensten, de inlichtingendiensten, het kabinet Binnenlandse Zaken, enz. Een belangrijk aspect hiervan is de mogelijke uitbreiding van het wettelijk kader rond screening van personen. Elia heeft de absolute wens om dit kader toe te passen in zijn meest gevoelige infrastructuur, in de eerste plaats de controlecentra.

De bijzondere focus op innovatie dient Elia in staat te stellen om een antwoord te bieden op nieuwe (toekomstige) security uitdagingen en de gewijzigde modus operandi van daders van strafbare feiten. Na analyse werd een specifieke derogatie uitgewerkt inzake de inzet van drones die buiten het gezichtsveld patrouilles op hoogspanningslijnen kunnen uitvoeren. De eerste testvluchten zijn gepland in 2019 mits goedkeuring van de derogatie.

IT

Een belangrijk terugkerend onderdeel in het handhaven van de confidentialiteit van kritische data, is het verder uitbouwen van de robuustheid en de beveiliging en bescherming van onze IT- en netwerksystemen. Een aantal concrete maatregelen uit 2018 in dit domein:

• Maandelijks is er uitvoering van een externe scan van Elia's externe perimeter (Elia's publieke IP-adressen) teneinde de eventuele kwetsbaarheden van de internetapplicaties m.b.t. mogelijke cyber-risico's te evalueren.

• In 2018 was er externe review op vraag van interne audit naar de werking van IT security en toepassing van de security concepten in het serverteam, enduser devices team en netwerk team.

• Er is een project geïmplementeerd om de GDPR toe te passen en de nodige initiatieven genomen voor nog betere bescherming van persoonlijke data in te richten, conform dit nieuwe wettelijke kader.

Zowel op nationaal niveau in de energiesector (Synergrid) als op Europees niveau (ENTSO-E) worden best practices en informatie uitgewisseld. We evalueren het bedreigingslandschap en de ontwikkelingen om de juiste risicobestrijdingsmaatregelen te kunnen doorvoeren.

2.1.9. Materialiteitsmatrix

GRI102-15

De materialiteitsmatrix bepaalt de relevante duurzaamheidstopics voor het management en de stakeholders van Elia. Hij werd opgesteld in samenwerking met de departementshoofden van Elia, inclusief de input van 50Hertz.

Daarnaast werden de onderwerpen die in de bestaande stakeholderkanalen aan bod komen getoetst aan deze materialiteitsmatrix, om de volledigheid van onze oefening na te gaan.

In een volgende fase zal deze materialiteitsmatrix worden gebruikt als basis voor de benadering van externe stakeholders.

Eenendertig topics rond zes factoren die duurzaamheid mogelijk maken

We selecteerden 31 topics en groepeerden ze rond de volgende factoren die duurzaamheid mogelijk maken: transmissiediensten, organisatiestructuur, werknemers, milieu, billijke werkmethode en sociale betrokkenheid.

TRANSMISSIEDIENSTEN

- 1 Beschikbaarheid, betrouwbaarheid en toekomst van het energiesysteem
- 2 Vraagzijdebeheer
- 3 Onderzoek en ontwikkeling
- 4 Systematisch risicomanagement (rampscenario/noodplanningen reactie)

MILIEU

- 17 Milieubeheersysteem
- 18 Beheer van afval en gevaarlijke stoffen
- 19 Luchtvervuiling
- 20 Uitstoot van broeikasgassen
- 21 Planning van energiebronnen
- 22 Duurzame producten en diensten
- 23 Impact op de biodiversiteit
- 24 Gezondheid en veiligheid van de consument beschermen

ORGANISATIESTRUCTUUR

- 5 Organisatiestructuur en besluitvorming
- 6 Bestuursonafhankelijkheid
- 7 Bedrijfsethiek

BILLIJKE WERKMETHODEN

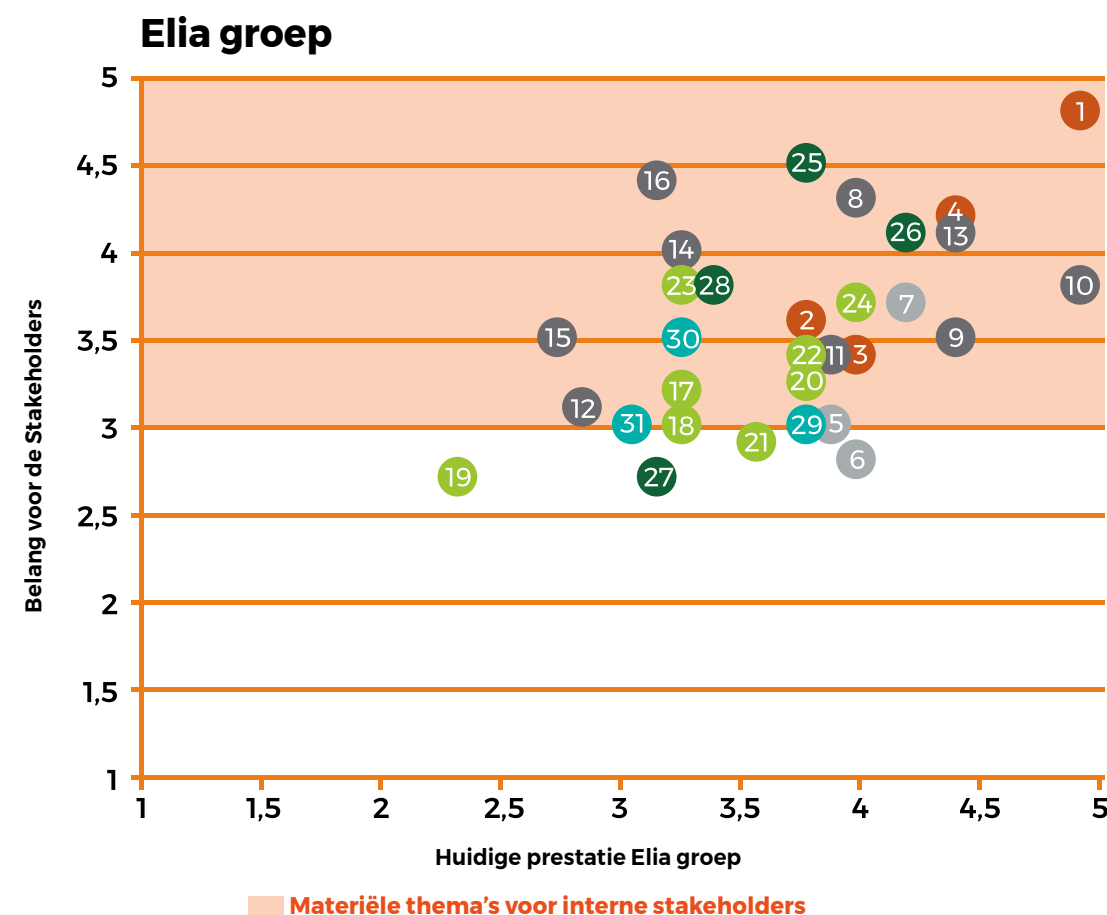
- 25 Corruptie en omkoping
- 26 Wettelijk en regelgevend kader
- 27 Maatschappelijk verantwoord ondernemen promoten in de waardeketen/toeleveringsketen
- 28 Respect voor eigendomsrechten

WERKNEMERS

- 8 Werkomstandigheden en sociale bescherming
- 9 Sociale dialoog en stakeholderrelaties
- 10 Gezondheid, veiligheid en welzijn op het werk
- 11 Persoonlijke ontwikkeling en opleiding op de werkplek
- 12 Diversiteit
- 13 Beheer van ongevallen en incidenten
- 14 Discriminatie en kwetsbare groepen
- 15 Economische, sociale en culturele rechten
- 16 Fundamentele principes en rechten op het werk

SOCIALE BETROKKENHEID

- 29 Sociale betrokkenheid (inclusief onderwijs en cultuur)
- 30 Banencreatie en competentieontwikkeling
- 31 Technologische ontwikkeling met maatschappelijke impact

Afbeelding 1 Materialiteitsmatrix Elia groep

De resultaten van de materialiteitsmatrix zijn samengevat in Afbeelding 1 Materialiteitsmatrix Elia groep. We hebben het belang van de materiële thema's uitgezet op de verticale as, en de bijbehorende prestaties van Elia op de horizontale as.

GRI 103-1

Onderstaande thema's beschouwen de interne stakeholders als minder relevant:

- 6 Een onafhankelijk bestuur, omdat dit al een vergevorderd proces is bij Elia. We beschikken reeds over een duidelijk handvest voor corporate governance binnen de onderneming, aangevuld met interne procedures.
- 19 Luchtvervuiling, omdat dit niet relevant is voor een transmissienetbeheerder. Elia transporteert in de eerste plaats elektriciteit via een vaste infrastructuur.
- 21 De interne stakeholders beschouwen ook de keuze van energiebronnen als minder relevant. Het grootste deel van het eigen elektriciteitsverbruik bestaat namelijk al uit groene elektriciteit. Bovendien is dit eigen elektriciteitsverbruik te verwaarlozen in vergelijking met de energie die wordt getransporteerd op het net van Elia.
- 27 Het bevorderen van de maatschappelijke verantwoordelijkheid in de waardeketen/toeleveringsketen, omdat het merendeel van de uitgaven immers plaatsvindt in Europa, een regio die hoog scoort op het vlak van maatschappelijk verantwoord ondernemen (met bijvoorbeeld weinig risico op kinderarbeid en minimumlonen).

Een aantal thema's zijn grensgevallen en zullen in de komende jaren geleidelijk worden geïntroduceerd:

- 5 Organisatiestructuur en besluitvorming
- 18 Beheer van afval en gevaarlijke stoffen
- 29 Sociale betrokkenheid (inclusief onderwijs en cultuur)
- 31 Technologische ontwikkeling met maatschappelijke impact

GRI 102-47

Alle andere thema's worden als relevant beschouwd, met bijzondere aandacht voor:

- 1 Beschikbaarheid, betrouwbaarheid en toekomst van het energiesysteem
- 4 Systematisch risicomanagement
- 13 Beheer van ongevallen en incidenten
- 10 Gezondheid, veiligheid en welzijn op het werk

Meer informatie over Elia groep's vier meest materiële topics staat op pagina 16 van het Activiteitenverslag 2018.

Duurzaamheidsambities op Belgisch niveau

Het directiecomité van Elia heeft in november 2017 onderstaande duurzaamheidsambities vastgelegd. Ze worden geëvalueerd in 2019.

	AMBITIES VOOR 2020	AMBITIES VOOR 2050
Energienet	We ontwikkelen een net dat de integratie van 13% hernieuwbare energie uit alternatieve bronnen in de productmix mogelijk maakt op Belgisch niveau, en we dragen bij aan de ambitie van 20% hernieuwbare energie op Europees niveau.	Hernieuwbare energie integreren in zowel centrale als decentrale systemen.
	We zorgen dat de gemiddelde jaarlijkse onderbrekingstijd de maximale AIT van 2,55 minuten niet overschrijdt.	Sterke interconnecties uitbouwen met onze buurlanden.
Safety	We verankeren een veiligheidscultuur bij Elia door het bewustzijn rond dit thema te vergroten bij onze medewerkers en onze contractors:	De ambities op lange termijn worden in een volgend stadium vastgelegd.
	– Elke werknemer en contractor moet vertrouwd zijn met de principes van het Go4Zero-programma	
	– De veiligheidsinstructies van Elia moeten correct worden toegepast	
	– Elektrische bijna-ongevallen of incidenten moeten worden vermeden	
Werknemers	– Het aantal letsels moet naar beneden en de kwaliteit van de rapportering moet verbeteren.	
	We werken een uitgebreid ontwikkelingsprogramma uit voor onze organisatiestructuur en onze medewerkers.	
	We evolueren naar een aangepaste bedrijfscultuur met een nieuwe visie en ambitie.	
Milieu	We creëren een organisatie die sterke prestaties neerzet, om de besluitvorming te versnellen en iedereen aan te moedigen om meer initiatief te tonen.	
	Een positief effect hebben op de samenleving door de verdere ontwikkeling van het net, dat een effectieve integratie van hernieuwbare energie in het toekomstige EU-netwerk mogelijk maakt.	
Samenleving	We verminderen de CO ₂ -uitstoot van onze eigen activiteiten met 20% (tegenover 2010).	
	De ambities op lange termijn worden in een volgend stadium vastgelegd.	
	Wij leveren de infrastructuur van de toekomst en innoveren onze diensten om de weg te effenen naar een betrouwbaar en duurzaam elektriciteitssysteem, waarbij het belang van de gemeenschap centraal staat in elke beslissing die we nemen.	
	We breiden de dialoog met onze stakeholders uit en houden iedereen op de hoogte tijdens de volledige duur van het project.	
	We doen de nodige onderzoeken en analyses, en we fungeren als adviseur voor de verschillende overheden om de energietransitie te realiseren in het belang van de samenleving.	

2.1.10. Stakeholders

Stakeholdersengagement in een notendop

GRI 102-40

Naargelang de thema's heeft Elia contacten met overheidsinstanties en openbare besturen, politieke partijen, lokale burgers, de civiele samenleving (verenigingen die opkomen voor ecologische, economische, landbouw- of andere belangen) en klanten die rechtstreeks op haar netwerk aangesloten zijn.

GRI 102-42

Wie de stakeholders precies zijn, hangt af van de specifieke strategische thema's in kwestie. Er werd binnen de onderneming een Corporate Reputation Committee opgericht, dat wordt voorgezeten door de Chief External Relations Officer. Het comité moet voor bepaalde thema's de verschillende contacten met stakeholders opvolgen die georganiseerd worden door de betrokken afdelingen binnen Elia.

Elia organiseert heel wat initiatieven voor haar stakeholders. Het Activiteitenverslag 2018 geeft een overzicht van de methode en de frequentie van onze inzet voor elke stakeholdergroep en het verband met de kernthema's.

De Users' Group van Elia

GRI 102-21, GRI 102-43

Elia organiseert regelmatig vergaderingen en werkgroepen voor de Users' Group. De Users' Group biedt een platform waarmee Elia de dialoog met haar belangrijkste klanten en partners levendig kan houden.

Er worden jaarlijks ongeveer vier plenaire vergaderingen van de Users' Group georganiseerd, om marktdeelnemers en stakeholders op de hoogte te houden van belangrijke strategische thema's met betrekking tot onze onderneming en die met hen te bespreken. Ter ondersteuning van die plenaire vergaderingen zijn er ook drie werkgroepen. De werkgroepen komen gewoonlijk vier keer per jaar samen (of vaker indien nodig). Hieronder volgt een overzicht:

• **Werkgroep System Operation & European Market Design:** deze werkgroep behandelt thema's in verband met het beheer van het hoogspanningsnet en de berekening van de capaciteit, evenals initiatieven en ontwikkelingen met betrekking tot de Europese integratie van de elektriciteitsmarkten.

• **Werkgroep Belgian Grid:** deze werkgroep behandelt onderwerpen in verband met het Elia-netwerk en de gerelateerde mechanismen, producten en diensten die van belang zijn voor de klanten van Elia.

• **Werkgroep Balancing:** deze werkgroep houdt zich voornamelijk bezig met operationele, technische en marktgerelateerde vraagstukken en wil Elia voorbereiden op de uitdagingen waarmee de balancingmarkt van Elia in de komende jaren geconfronteerd zal worden.

Onder de WG Balancing en de WG Belgian Grid zijn er vier taskforces. De taskforces worden ad hoc samengesteld om indien nodig specifieke thema's te behandelen. Momenteel zijn er twee taskforces actief:

• **Taskforce Implementation of Strategic Reserves:** deze taskforce informeert de marktspelers en stakeholders en wisselt informatie uit over alle relevante onderwerpen in verband met de implementatie van de strategische reserves.

• **Taskforce CIPU Redesign (iCAROS):** deze taskforce bespreekt onderwerpen in verband met de toekomstige coördinatieprocedures met de relevante stakeholders.

Alle informatie over de Users' Group van Elia en de vergaderingen van de verschillende werkgroepen is beschikbaar op de website van Elia via deze code.

De volgende tabel geeft een overzicht van de belangrijkste thema's.

Externe initiatieven

GRI 102-12

De externe activiteiten, zoals de jaarlijkse Stakeholders' Day, de samenwerking met Be Planet en in het bijzonder het gezamenlijke initiatief met de distributienetbeheerders om de krachten te bundelen met stakeholders en een Internet of Energy uit te bouwen waarbij de consument centraal staat, worden beschreven in het Elia groep Activiteitenverslag 2018.

Users' Group Elia	Sessie	Link met materieel thema
Plenaire vergaderingen	• 12.02.2018 - Federaal Technisch Reglement en Algemene Eisen	Transmissiediensten
	• 25.04.2018 - Elia-studie 'Elektriciteitsscenario's voor België richting 2050': bijkomende berekeningen	Transmissiediensten Milieu Sociale betrokkenheid
	• 25.04.2018 - Federaal Technisch Reglement en Algemene Eisen: feedback publieke consultatie	Transmissiediensten
	• 25.04.2018 - Flow-based verbeteringen	Transmissiediensten
	• 07.06.2018 - Federaal Ontwikkelingsplan	Transmissiediensten Milieu Sociale betrokkenheid
	• 07.06.2018 - 20% minimum RAM	Transmissiediensten
	• 06.12.2018 - Internet of Energy (IoE)	Transmissiediensten Vraagbeheer
	• 06.12.2018 - Overzicht publieke consultaties 2019	Sociale betrokkenheid

2.2 Net

SDG 9

2.2.1. Lengte van het hoogspanningsnet van Elia

G4-EUS-EU4

Spanning (kV)	Ondergrondse kabels (km)	Vershil met 2018 (km)	Luchtlijnen (km)	Vershil met 2017 (km)
400kV (gelijkstroom)	9	9		
380kV	40	20	919	0
220kV	47	42	301	0
150kV	573	59	1,973	-2
110kV	0	0	8	0
70kV	293	-9	2,290	-21
36kV	1,938	-30	8	0
30kV	84	-24	22	0
Totaal	2.984	67	5.521	-23

De lengte van het net is stabiel. Er zijn meer ondergrondse kabels en er is een verschuiving naar meer lijnen met hogere spanning. Bijzondere vermelding verdient onze nieuwe lijn met 400 kV gelijkstroom: Nemo Link.

2.2.2. Aantal onderstations en conversielocaties

	2016	2017	2018	Vershil met 2017
Aantal onderstations >=150 kV	297	298	297	-1
Aantal onderstations <150 kV	518	516	516	0
HVDC-conversielocaties	0	0	1	1
Totaal	815	814	814	

Een locatie wordt beschouwd als een onderstation wanneer er elektrische apparatuur geïnstalleerd is die toebehoort aan Elia. Het spanningsniveau dat aan het onderstation wordt toegeschreven, is het maximale spanningsniveau van de Elia-apparatuur die er aanwezig is.

Algemeen is het aantal onderstations stabiel gebleven. De variatie in het aantal onderstations >=150 kV is te wijten aan één onderstation dat recent in gebruik werd genomen en twee volledig ontmantelde onderstations in dit potentiële bereik. Er is nu een eerste HVDC-conversielocatie in gebruik (voor Nemo Link).

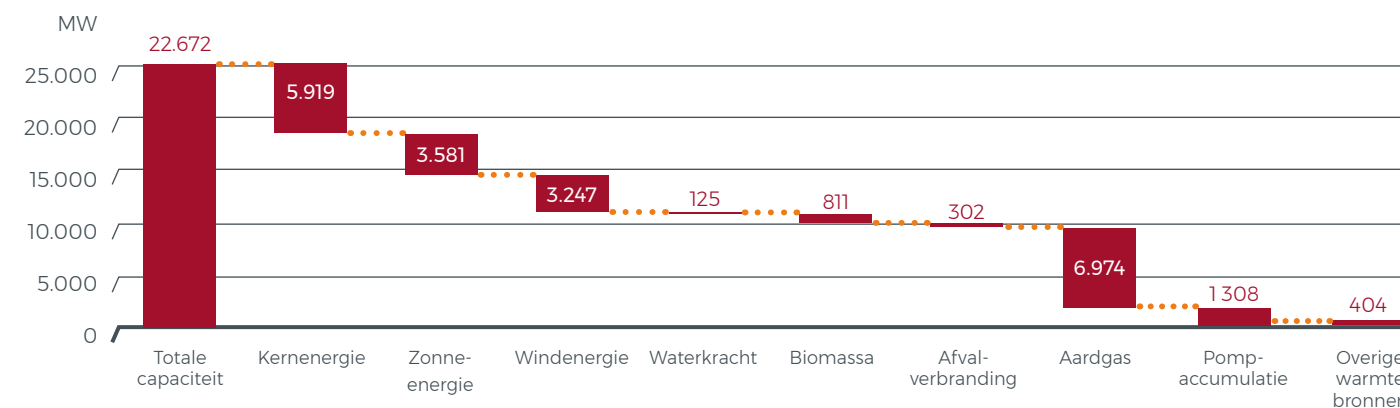

Bezoek onze website om de kaart van het Elia hoogspanningsnet te bekijken.

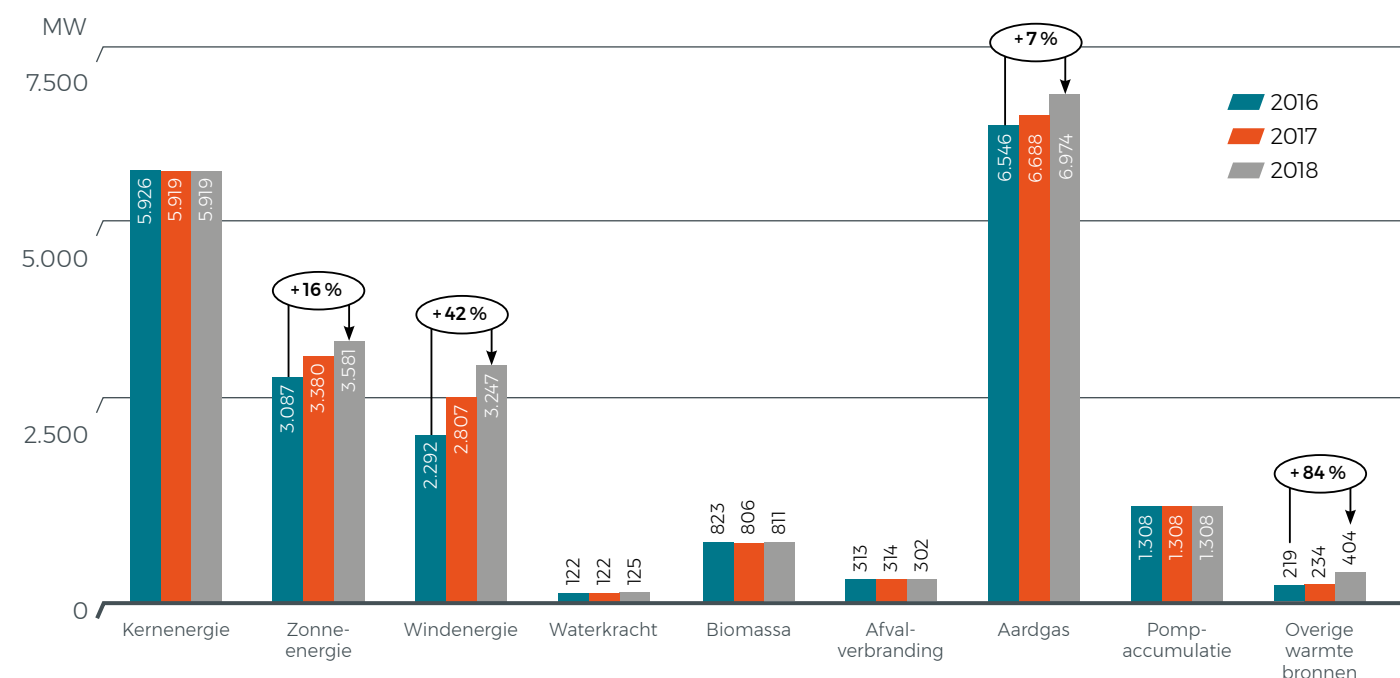
2.3 Energie

SDG 7, GRI 302-2, GRI 102-9

2.3.1. Evolutie van de geïnstalleerde capaciteit in België

De totale Belgische capaciteit bedraagt ongeveer 22.600 MW, en is vooral afkomstig van aardgas en kernenergie

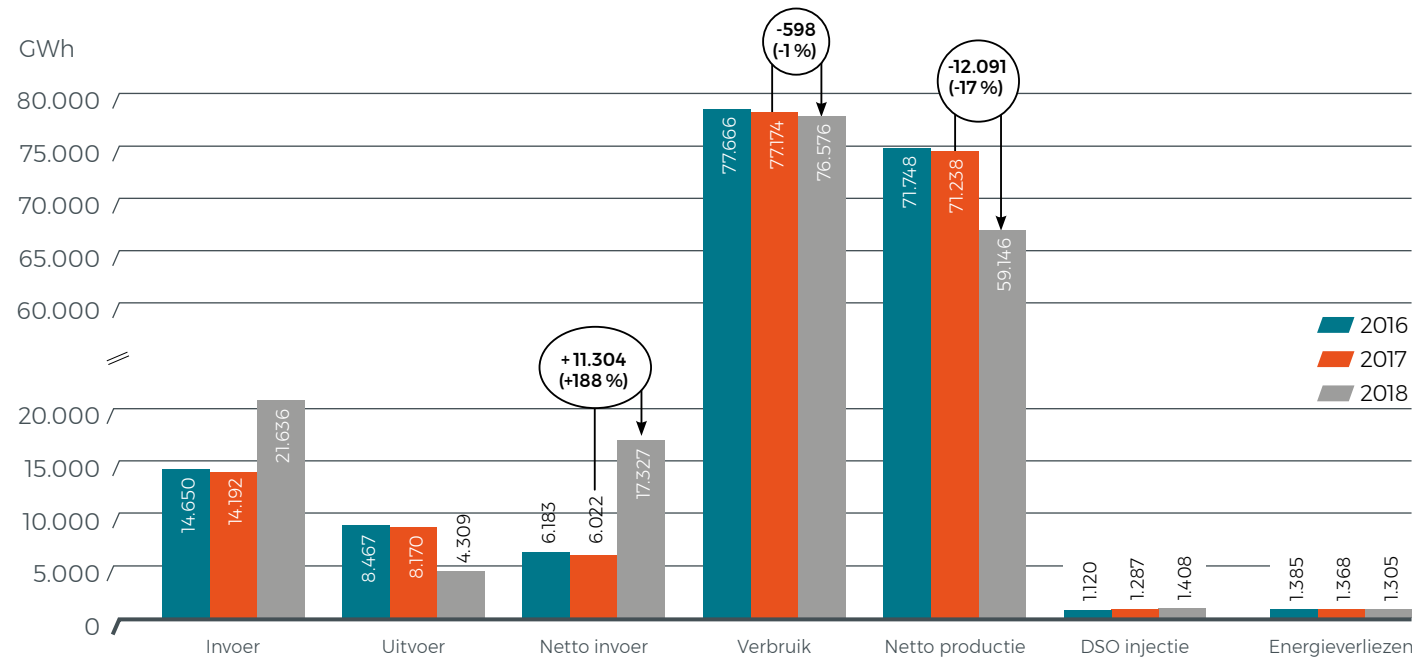

De geïnstalleerde nucleaire capaciteit blijft stabiel tot de eerste ontmanteling, die gepland is in 2022.

De geïnstalleerde capaciteit van hernieuwbare energiebronnen, zoals zon en wind, is toegenomen en zal in de volgende jaren naar verwachting blijven groeien.

Elia treedt op als een marktfacilitator en werkt in die rol hard om het net voor te bereiden op de integratie van nieuwe hernieuwbare energie.

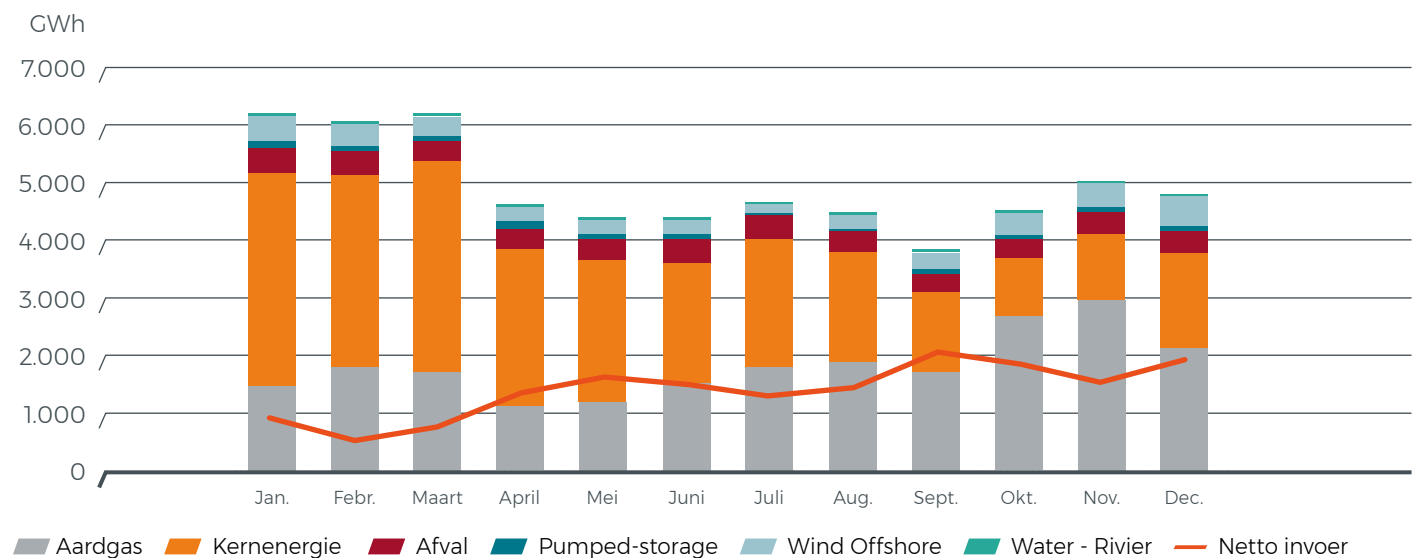
2.3.2. Energiebalans

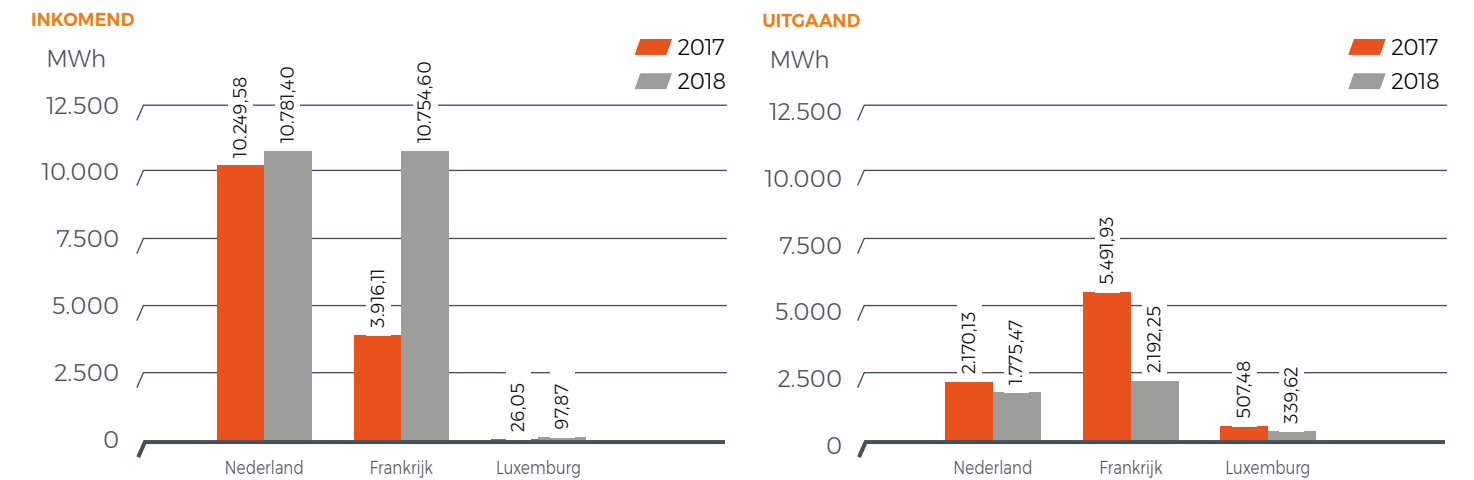
Het verbruik daalt elk jaar lichtjes. Door de onbeschikbaarheid van enkele kernreactoren is de nettoproductie van energie sterk afgenomen met 17%, wat werd gecompenseerd met een flinke stijging van de netto-import (+188%). De energieverliezen zijn over de jaren heen stabiel gebleven.

NETTOPRODUCTIE VS. NETTO-IMPORT

De grafiek toont het effect van het uitschakelen van de nucleaire reactoren op maandbasis in 2018.

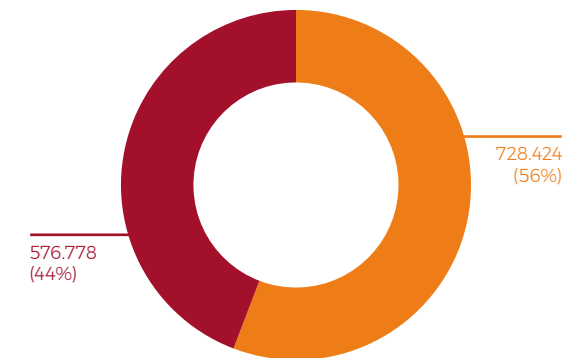
2.3.3. Grensoverschrijdende uitwisseling in België

De nieuwe Nemo Link-verbinding (uitwisseling met het Verenigd Koninkrijk) is operationeel sinds 31 januari 2019.

2.3.4. Netverliezen

G4-EUS-EU12

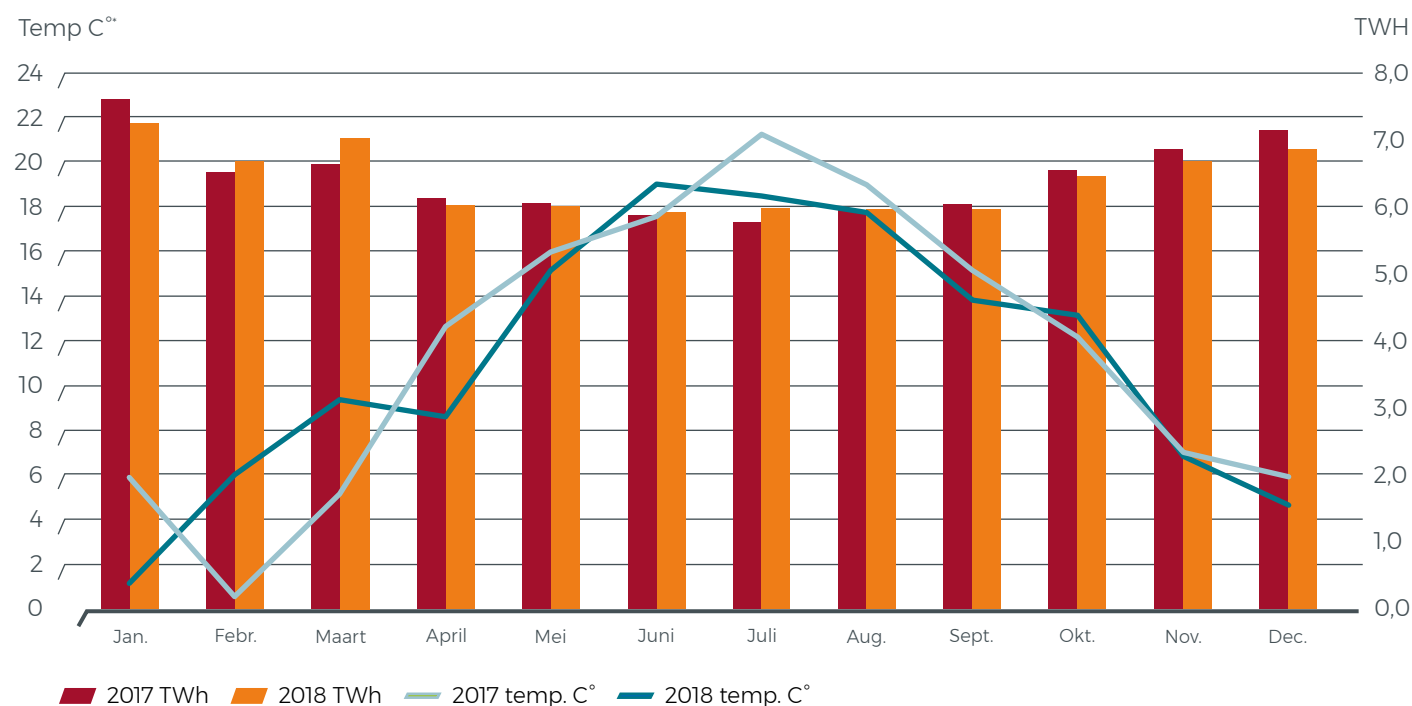

- Netverliezen op federaal niveau (vanaf 150 kV): TNB, MWh
- Netverliezen op regionaal niveau (minder dan 150 kV): Lokale TNB, MWh

Er zijn twee soorten netverliezen in België: netverliezen die gecompenseerd worden volgens de federale wetgeving (>150 KV) en de overige netverliezen, die gecompenseerd worden volgens een regionale aanpak.

Transmissie- en distributieverliezen als een percentage van de totale energie (som van consumptie en export): 1,61%.

2.3.5. Evolutie van het verbruik

* Gemiddelde maandtemperatuur, Zaventem, MeteoService.

Het verbruik (verbruik van rechtstreekse klanten en netto-afname van distributie) in België neemt toe tijdens de wintermaanden. Dit benadrukt het belang van internationale interconnecties en betrouwbare en voldoende binnenlandse productie.

2.4 Betrouwbaarheid van het net in België

2.4.1. Noodtoestand en herstel

G4-EUS-DMA DISASTER/ EMERGENCY PLANNING AND RESPONSE

De transmissienetbeheerder (TNB) voorziet in een infrastructuur met toereikende elektriciteitsinterconnecties voor goed werkende markten en systemen, die de beste garantie vormt voor bevoorradingszekerheid. Maar ook waar de markten en systemen goed functioneren en geïnterconnecteerd zijn, kan het risico op een elektriciteitscrisis nooit worden uitgesloten. Die kan immers evengoed het gevolg zijn van natuurrampen, zoals extreme weeromstandigheden, kwaadwillige aanvallen of een brandstoftekort.

Daarom heeft Elia een reeks plannen en procedures uitgewerkt om een elektriciteitscrisis te voorkomen en te beheren. Het crisisbeheer bij Elia België bestaat hoofdzakelijk uit drie onderdelen:

- het noodplan dat een omschrijving geeft van de interne crisisorganisatie en de daarmee gepaard gaande procedures;
- het systeembeschermingsplan, met onder andere het afschakelplan;
- het herstelplan.

In het noodplan worden de interne crisisorganisatie en de daarmee gepaard gaande procedures omschreven aan de hand van de methodologie van het Standardized Emergency

Preparedness Plan (SEPP), die ontwikkeld werd door het CEMAC (Crisis & Emergency Management Centre). Het beschrijft ook de interacties met de externe stakeholders die bij een elektriciteitscrisis betrokken zijn.

Het systeembeschermingsplan van Elia omvat automatische en manuele maatregelen voor het tot elke prijs vermijden van een black-out, het beperken van de verspreiding van storingen en de stabilisering van het elektriciteitssysteem in geval van een noodtoestand, om zo snel mogelijk en met minimale gevolgen voor de netgebruikers een normale toestand of alarmtoestand te herstellen.

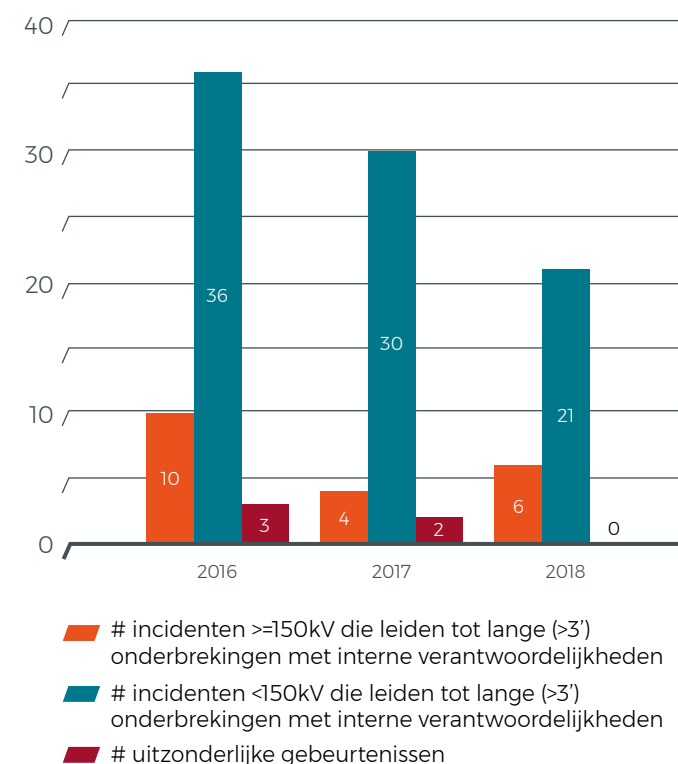
Elia heeft in overeenstemming met het systeembeschermingsplan een afschakelplan vastgelegd. Daarin wordt de vraag in bepaalde mate handmatig of automatisch afgeschakeld als dat nodig is om te voorkomen dat een elektriciteitscrisis zich verder verspreidt of verergert.

Het herstelplan omvat een reeks maatregelen die na een storing met grootschalige gevolgen (bv. black-out) kunnen worden toegepast om het systeem opnieuw in zijn normale toestand te brengen.

Elia voorziet regelmatig in opleidingen voor haar crisisteams via gesimuleerde crisisoefeningen. Systeembeheerders worden op crisissituaties voorbereid door theoretische en praktische oefeningen met een realtime-oefensimulator.

2.4.2. Netonderbrekingen

Aantal incidenten met onderbrekingen voor klanten tot gevolg

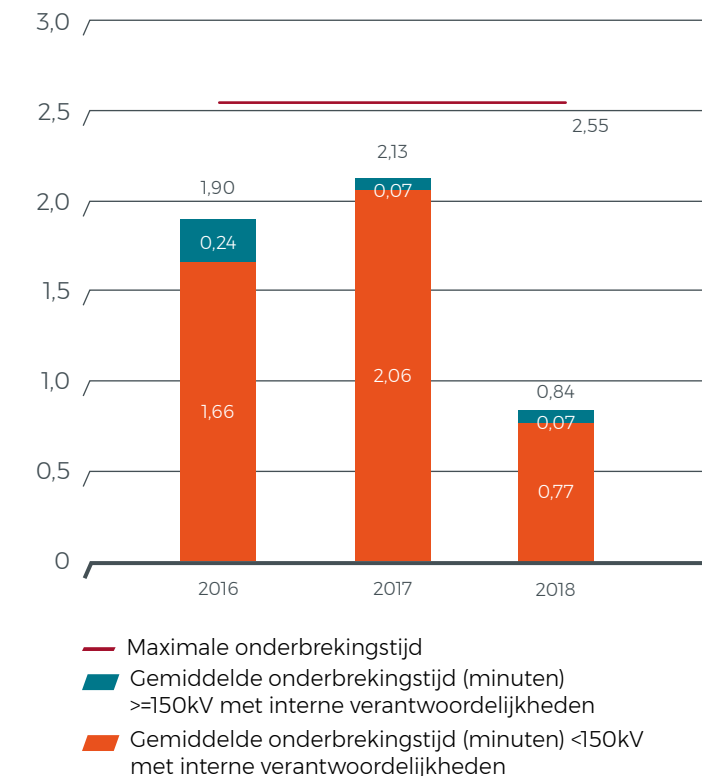

Deze grafiek toont het aantal incidenten die geleid hebben tot een onderbreking voor minstens één klant van meer dan drie minuten en waarvoor Elia verantwoordelijk is. Alle onderbrekingen door fouten van klanten, onweersbuien, derden, vogels enz. worden hier buiten beschouwing gelaten.

Uitzonderlijke gebeurtenissen zijn het aantal natuurrampen, stormen of andere weersomstandigheden, nucleaire of chemische ongevallen, ontploffingen enz. die een onderbreking van meer dan drie minuten hebben veroorzaakt. In 2018 waren er geen uitzonderlijke gebeurtenissen.

2.4.3. Onderbrekingstijd

Minuten

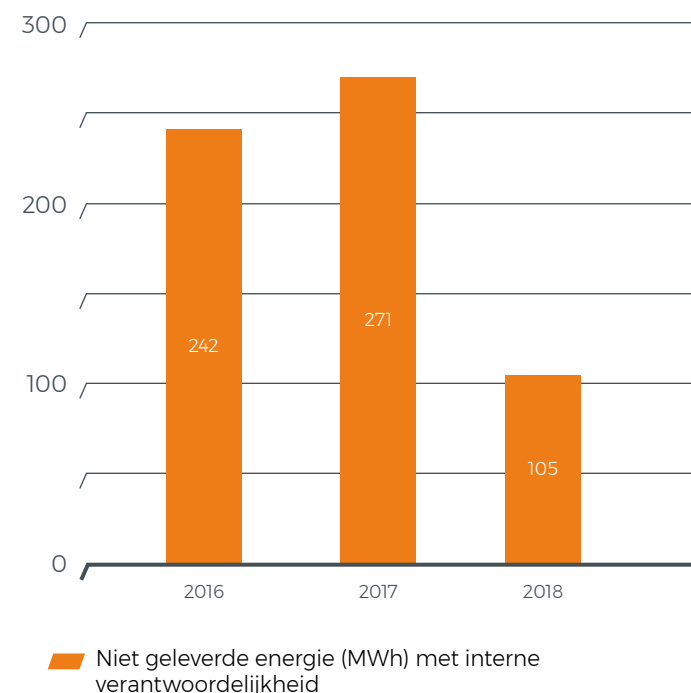
De meeste onderbrekingen doen zich voor op het lokale transmissienet, aangezien de klanten in de meeste gevallen aangesloten zijn op het lokale transmissienet en niet op het transmissienet.

De maximale onderbrekingstijd is de referentiewaarde die wordt gebruikt om de gemiddelde onderbrekingstijd (Average Interruption Time - AIT) incentive te berekenen. Deze waarde, die gebaseerd is op een gemiddelde over zeven jaar, werd geïntroduceerd in 2015 en werd voor vier jaar gevalideerd door de CREG. Deze referentiewaarde zal in 2019 opnieuw worden beoordeeld.

De onderbrekingstijd op het Belgische net is de laatste drie jaar onder die referentiewaarde gebleven.

2.4.4. Niet-geleverde energie

Niet-geleverde energie (MWh)

Niet-geleverde energie betreft alle energie die niet aan onze klanten werd geleverd tijdens door interne problemen bij Elia veroorzaakte onderbrekingen die langer dan drie minuten hebben geduurd. Er wordt echter geen rekening gehouden met de impact van belangrijke gebeurtenissen.

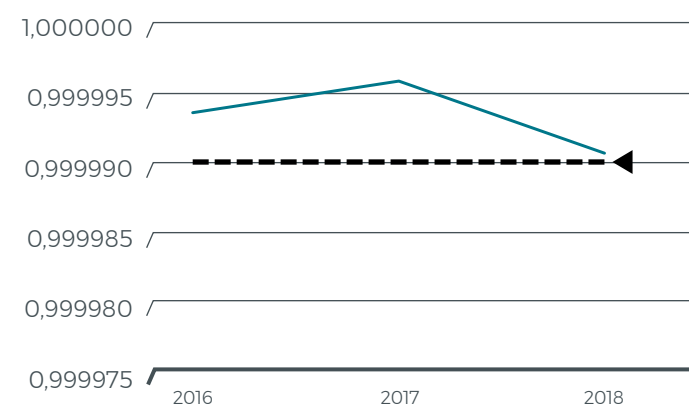
Dit is de laagste niet-geleverde energie waarvoor Elia verantwoordelijk is sinds de start van het meten van deze indicator.

Dit is het resultaat van:

- een goed operationeel beheer van de incidenten;
- de initiatieven die de laatste jaren werden genomen om onze Asset Management-processen te verbeteren, om het aantal menselijke fouten terug te dringen, om de REX-processen te verbeteren enz.;
- wat geluk – soms worden we met situaties geconfronteerd die fout kunnen lopen, maar in 2018 hadden we het geluk dat die situaties altijd onder controle zijn gebleven.

2.4.5. Beschikbaarheid van het net

Onshore beschikbaarheid op aansluitpunten

Onshore beschikbaarheid staat voor de beschikbaarheid van de interfacepunten tussen het net van Elia en het net van de klanten. Daarbij wordt rekening gehouden met alle onderbrekingen veroorzaakt door intrinsieke risico's (weer, derden, dier buiten het gebouw enz.) of door interne problemen bij Elia (defect materiaal, menselijke fout enz.) van meer dan drie minuten. Rechtstreeks door klanten van Elia veroorzaakte onderbrekingen zijn uitgesloten. Deze onshore beschikbaarheid wordt berekend als $1 - (\text{AIT (intern Elia + intrinsiek risico)} / \text{\#min in het jaar})$.

In 2018 is de onshore beschikbaarheid in België op een zeer hoog niveau gebleven (boven 0,999990).

2.5. Human Resources

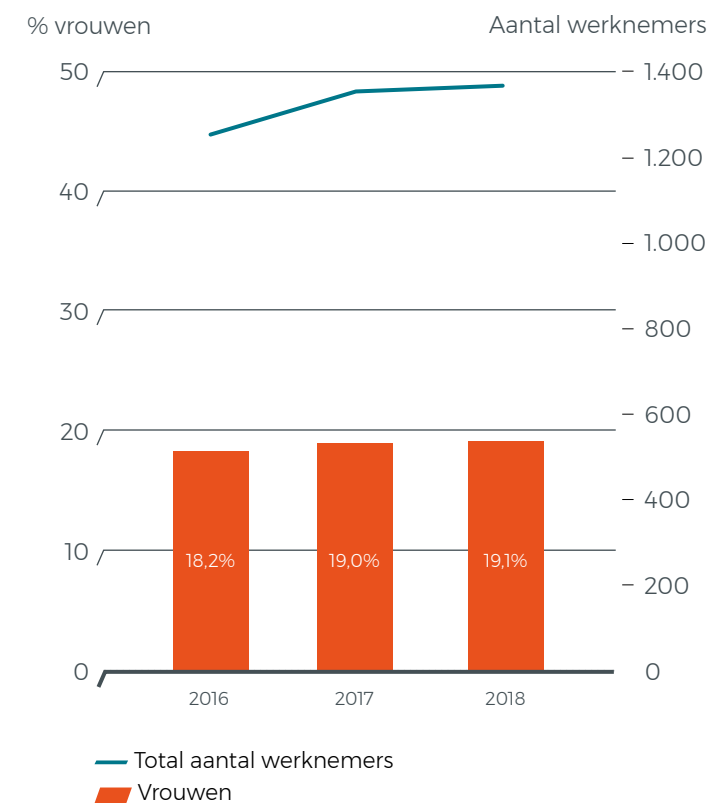
SDG 8, SDG 5

De bedrijven van Elia voldoen aan internationale richtlijnen die verder gaan dan de collectieve overeenkomsten en bedrijfsakkoorden, zoals de fundamentele arbeidsnormen van de International Labour Organisation (ILO: C87, C98 en C135).

2.5.1. Personeelsbezetting in België

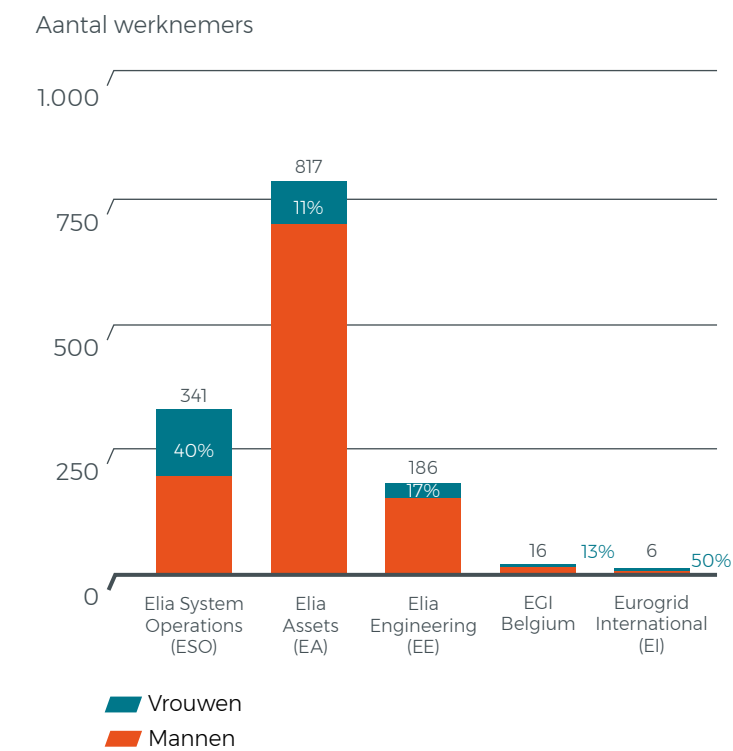
GRI 102-7, GRI 102-8, GRI 401-1

EVOLUTIE VAN HET PERSONEELSBESTAND

Zowel het personeelsbestand als de vertegenwoordiging van vrouwen laten een stijgende trend zien.

VERDELING PER BEDRIJF EN GESLACHT

GRI 405-1

Er zijn minder vrouwen in EA en EE, twee bedrijven die een meer technische achtergrond vergen. Aangezien de meeste senior managers uit deze bedrijven afkomstig zijn, is het percentage vrouwen in die rollen daardoor lager.

OPDELING PER VERANTWOORDELIJKHEIDSGRAAD EN GESLACHT

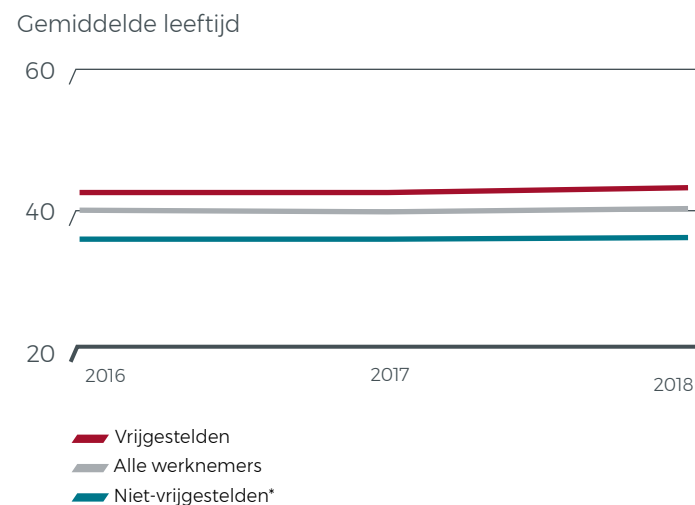

Er is een goede vertegenwoordiging van vrouwen op het niveau van directeur en directe leidinggevende. Om de ondervertegenwoordiging van vrouwen in hogere managementfuncties tegen te gaan, zijn er in hoofdzaak twee acties ondernomen:

- aan de selectiecriteria zijn naast technische vaardigheden ook criteria met betrekking tot leiderschap en zachte vaardigheden (zogenaamde 'soft skills') toegevoegd;
- interne overplaatsingen van minder naar meer technische gebieden.

Het bestaande programma voor wijziging van de cultuur zal dienstdoen als katalysator.

GEMIDDELDE LEEFTIJD EN PERCENTAGE WERKNEMERS DIE VOOR PENSIOEN IN AANMERKING KOMEN

* De term 'vrijgesteld' betekent vrijgesteld van uitbetaling van overuren. In ons geval zijn dit alle werknemers die geen bedienden zijn (directeurs, senior managers en directe leidinggevenden).

De gemiddelde leeftijd is 41,97 jaar en is de laatste jaren stabiel gebleven. Vrijgestelden zijn bijna vier jaar jonger dan niet-vrijgestelden.

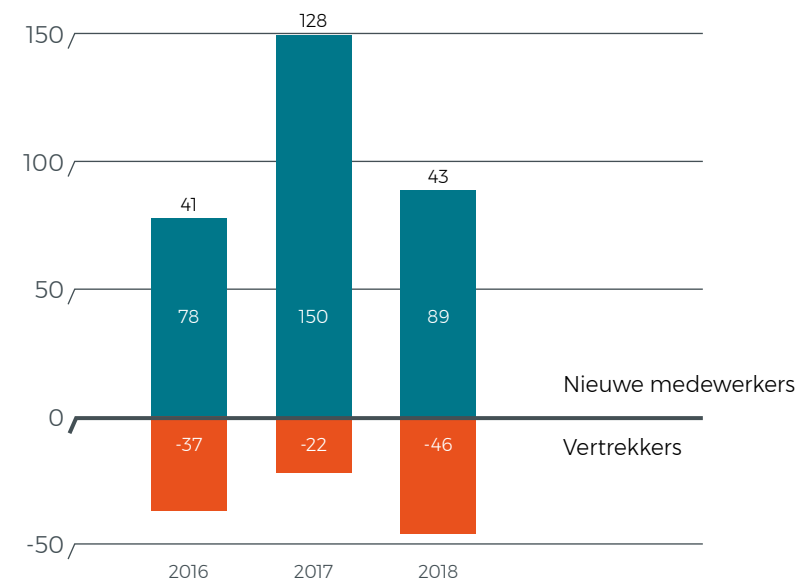
G4-EUS-EU15

Percentage werknemers die voor pensioen in aanmerking komen in de volgende vijf en tien jaar (we gaan hierbij uit van een pensioengerechtigde leeftijd van 65 jaar voor vrijgestelden en 63 jaar voor niet-vrijgestelden)	5 jaar	10 jaar
	Vrijgestelden	2,86 %
Niet-vrijgestelden	10,12 %	24,71 %
Totaal	7,08 %	18,05 %

Om het toekomstige tekort aan niet-vrijgestelden aan te pakken, heeft het departement HR een speciaal aanwervingsprogramma voor deze focusgroep ingevoerd.

2.5.2. Nieuwe medewerkers en vertrekkers

AANTAL NIEUWE MEDEWERKERS EN VERTREKKERS

Berekeningsmethode

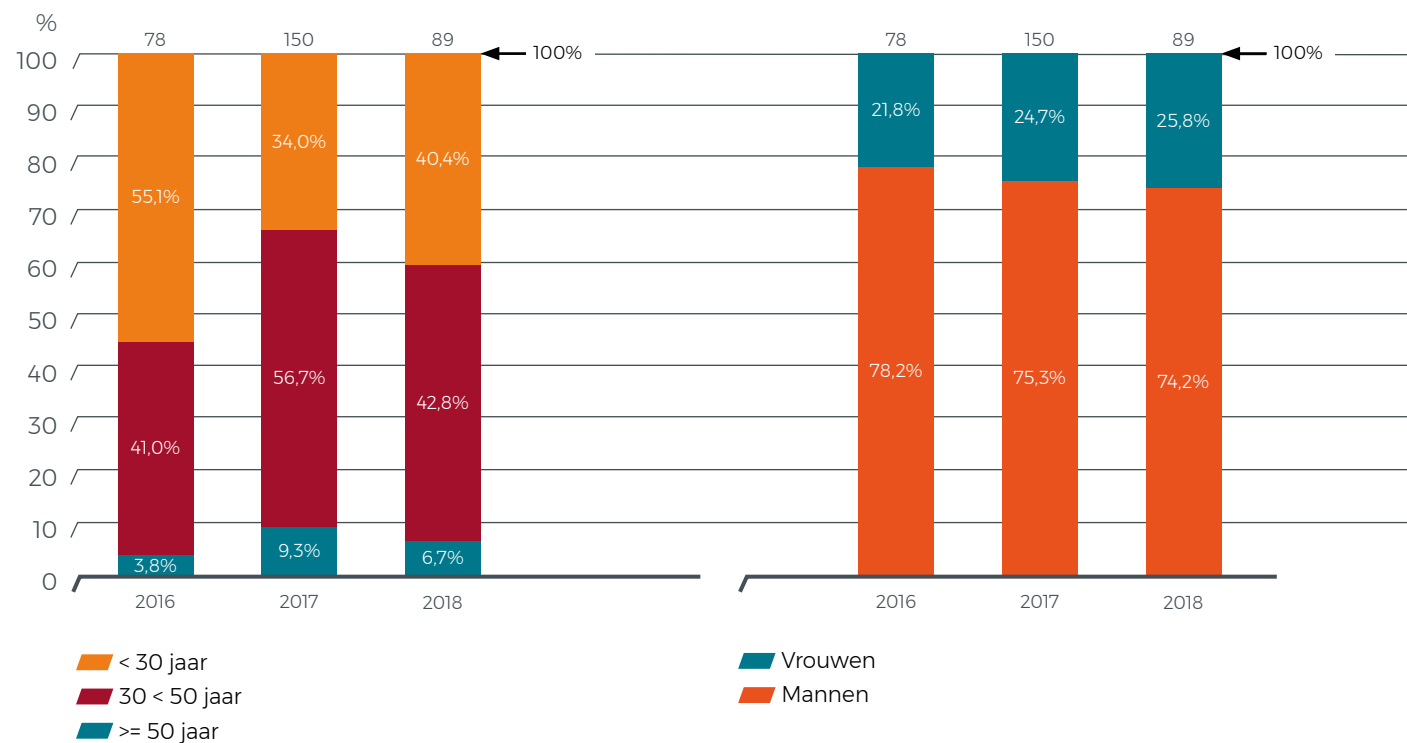
Onder de nieuwe medewerkers vallen alle nieuwe werknemers binnen het geplande budget en alle werknemers die werden aangeworven als aanvulling op het oorspronkelijke budget. Veranderingen van functies worden niet in aanmerking genomen.

Het aantal vertrekkers wordt bepaald op basis van alle werknemers die de onderneming verlaten als gevolg van ontslag of vrijwillig vertrek, van 1 januari tot 31 december in het jaar in kwestie. Werknemers die met pensioen gaan, worden niet in aanmerking genomen.

Het aantal vertrekkende werknemers daalde in de loop der jaren, maar in 2018 was er een toename met 46 werknemers die het bedrijf verlieten (onder wie 15 vrouwen en 31 mannen). Twee werknemers verlieten ons zusterbedrijf CORESO.

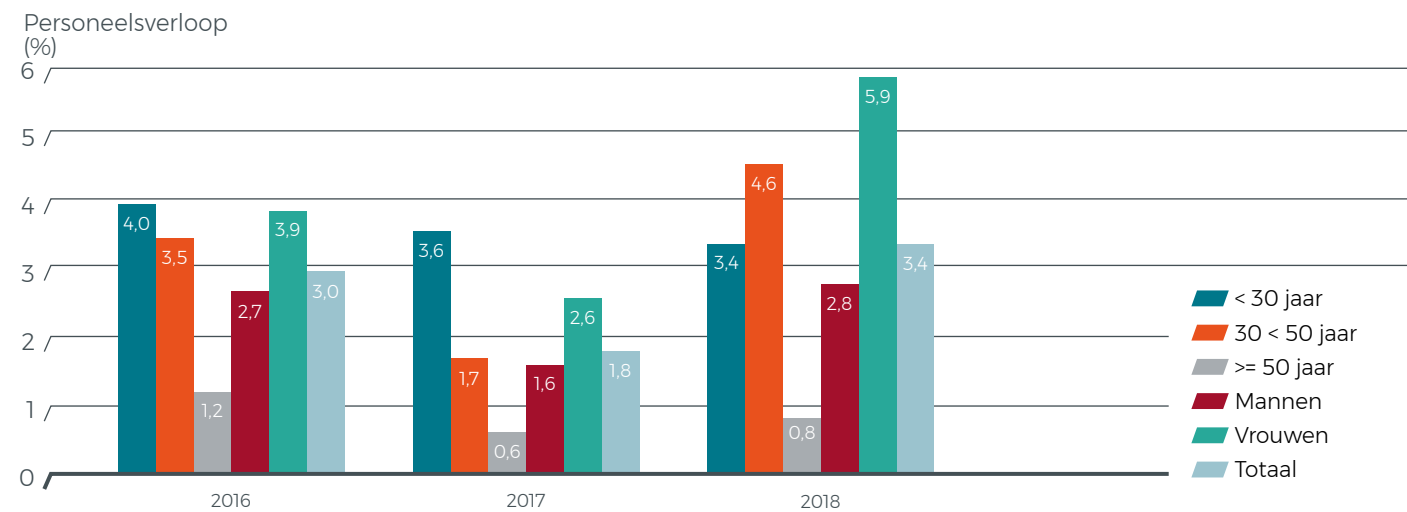
Er is altijd een exitgesprek voor mensen die vertrekken. Na historisch lage vertrekcijfers, bewegen de cijfers van Elia zich nu meer naar het gemiddelde van de Belgische privésector.

NIEUWE MEDEWERKERS PER LEEFTIJDSCATEGORIE EN GESLACHT

De aanwervingsprocedures van Elia zijn niet-discriminerend.

PERSONEELSVERLOOP PER LEEFTIJDSCATEGORIE EN GESLACHT

Het personeelsverloop wordt bepaald op basis van alle vertrekkers gedeeld door de totale personeelsbezetting op 31 december van het vorige jaar. Het personeelsverloop per leeftijdscategorie of geslacht is gebaseerd op alle vertrekkers in die leeftijdscategorie, gedeeld door de totale personeelsbezetting in diezelfde categorie op het vorige jaar.

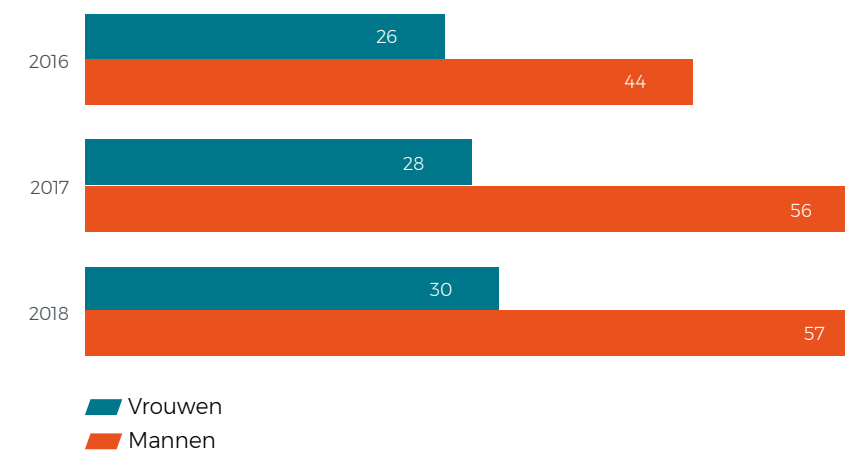
Vrouwen (5,9%) en werknemers tussen 30 en 50 jaar (4,6%) vormen de grootste groep vertrekkers.

Het grote aantal vertrekkers in 2018 weerspiegelt zowel de 'war on talent' (aangezien we ons in een gereguleerde markt bevinden, kan Elia niet altijd een competitief loon bieden voor bepaalde technische vaardigheden waar veel vraag naar is) als de beperkte groeivoorzichten voor sommige nicheprofielen met een niet-technische achtergrond. Om die uitdaging het hoofd te bieden, stelt Elia een meer proactief management van de loopbaan en het talent van haar werknemers voor.

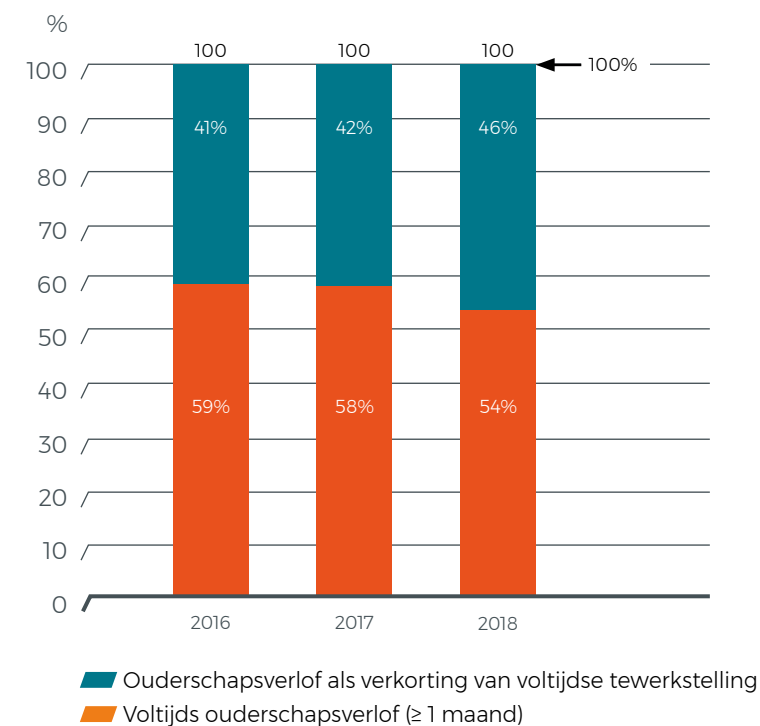
2.5.3. Ouderschapsverlof

GRI 401-3

OPSPLITSING PER GESLACHT

OPSPLITSING PER TYPE OUDERSCHAPSVERLOF

In 2018 namen 87 werknemers (waarvan 57 mannen) ouderschapsverlof, een stijging ten opzichte van 2017. De meesten onder hen beslisten om voltijds ouderschapsverlof te nemen, maar steeds meer mensen nemen het ouderschapsverlof op als vermindering van de wekelijkse arbeidsduur.

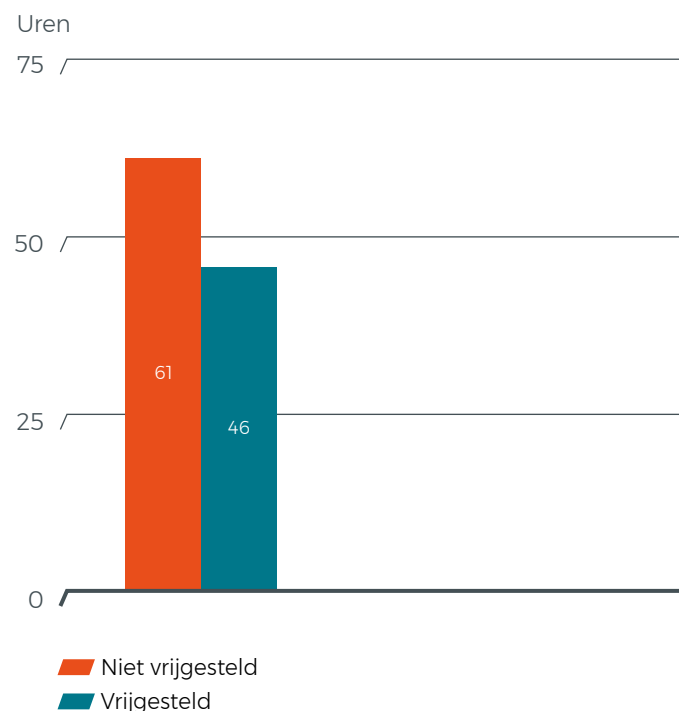
2.5.4. Werknemersenquête

Om de twee jaar wordt een werknemersenquête gehouden. Er was geen enquête in 2018, maar de resultaten van 2017 werden gebruikt om ons HR-beleid te verbeteren, door te focussen op loopbaanmanagement en door de interne prestaties en het beloningssysteem te beoordelen om het hefboomeffect te versterken.

2.5.5. Opleidingen

GRI 404-1

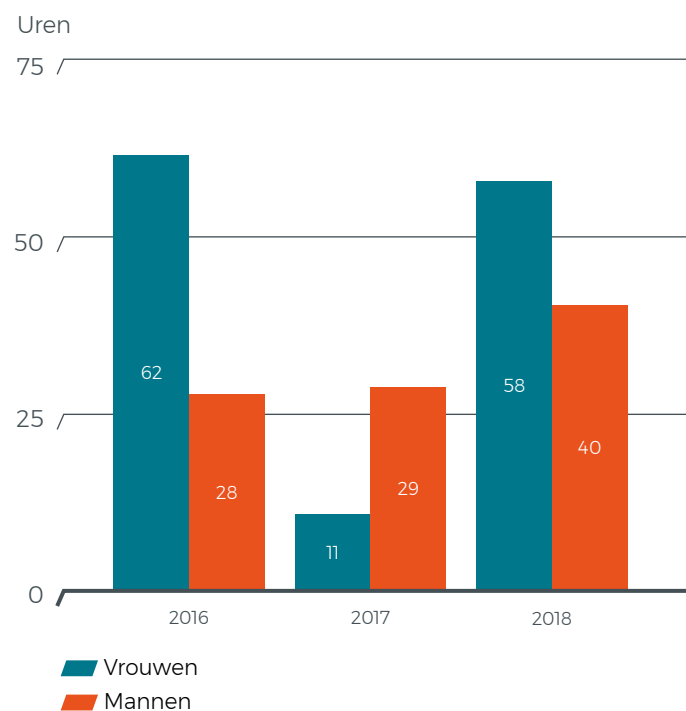
GEMIDDELD AANTAL OPLEIDINGSUREN PER NIVEAU

Er zijn minder geregistreerde uren dan het echte aantal opleidingsuren. Een deel van de opleiding die vrijgestelden* krijgen, wordt niet geregistreerd (online-opleidingen, het lezen van technische documenten, vergaderingen met vakgenoten, workshops enz.).

* De term 'vrijgesteld' betekent vrijgesteld van uitbetaling van overuren. In ons geval zijn dit alle werknemers die geen bedienden zijn (directeurs, senior managers en directe leidinggevers).

GEMIDDELD AANTAL OPLEIDINGSUREN PER GESLACHT

De meeste aangeboden opleidingen hebben betrekking op technische en veiligheidscompetenties. Die opleidingen zijn verplicht. De andere opleidingen zijn niet verplicht en worden ofwel binnen het bedrijf georganiseerd ofwel toegestaan op verzoek van de werknemer.

Het percentage vrouwen in technische functies is lager, waardoor zij ook minder verplichte opleidingen en een lager opleidingspercentage hebben.

2.6. Veiligheid

Lees meer over onze veiligheidsprogramma's op pagina's 88-91 van het Activiteitenverslag 2018.

SDG 3, SDG 8, GRI 403-1, GRI 403-2, GRI 403-3, G4-EUS-LA6

Elektrische infrastructuur is gevaarlijk en zal dat altijd zijn. Daarom komt veiligheid bij alles wat we ondernemen met voor-sprong op de eerste plaats. Als onderdeel van ons engagement voor veiligheid streeft Elia groep naar nul incidenten voor arbeidsongevallen van elk type, en niet alleen voor elektriciteitsrisico's.

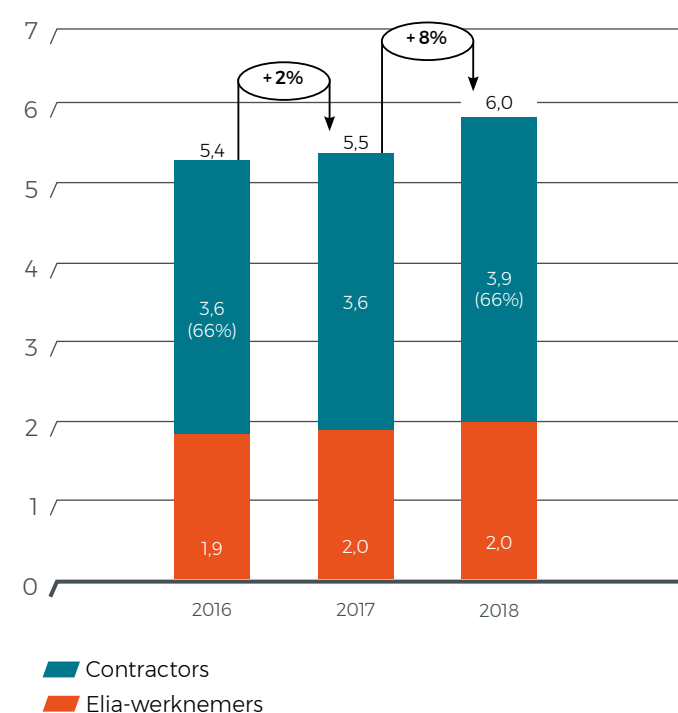
In België moet het GO FOR ZERO-veiligheidsprogramma (begonnen in 2015 en gepland tot eind 2019) de veiligheids-cultuur verankeren binnen Elia en bij onze contractors. Het omvat alle projecten.

Naast initieel te hebben gewerkt aan traditionele aspecten als opleidingen, tools en procedures, wilden we in 2018 de reeds gemaakte vooruitgang verankeren via acties met betrekking tot operationele dialoog en continue verbetering. Ondersteund door Make A Difference, ons programma voor een cultuurwij-ziging binnen de onderneming, benadrukken we voortdurend het belang van drie cruciale handelingen: 'feedback geven en krijgen', 'het verschil maken' en 'één stem'.

Met onze campagne 'Hou afstand!' willen we ook het grote publiek en bepaalde doelgroepen, zoals de bouwsector en de omwonenden van onze installaties, beschermen aan de hand van signalisatie, brochures en informatiecampagnes.

2.6.1. Beduidend meer werk verricht

Verricht werk (miljoen uren)

Het is een grote uitdaging om aan de infrastructuur van de toekomst te werken en tegelijkertijd te blijven zorgen voor elektrici-teit. Jaar na jaar zien we het aantal gepresteerde werkuren stij-gen. Dat is ook duidelijk te zien op onderstaande afbeelding.

2.6.2. Concrete acties voor uitleg en controle

In 2018 werd geen nieuwe veiligheidsenquête gehouden. We hebben de resultaten van de enquête uit 2017 gebruikt om ver-der te werken aan leiderschap gericht op veiligheid, door het definiëren van onze 'non-negotiables', door onze werknemers te wijzen op risico's onderweg en door samen te werken met onze contractors.

Veiligheidsweek

Elia organiseert elk jaar in mei en september Veiligheidsweken voor haar personeelsleden, om het bewustzijn rond het belang van veiligheid aan te wakkeren.

Er staan dan steevast verschillende informatiesessies, opleiding-en en teamoefeningen op het programma. Zo willen we ieder-een betrekken bij dit initiatief en ervoor zorgen dat al onze medewerkers de boodschap begrijpen. In mei 2018 lag de nadruk op onze zes 'non-negotiables' of houdingen die we niet langer willen zien binnen de onderneming. In september 2018 lag de focus op veiligheid onderweg.

Veiligheidsopleidingen

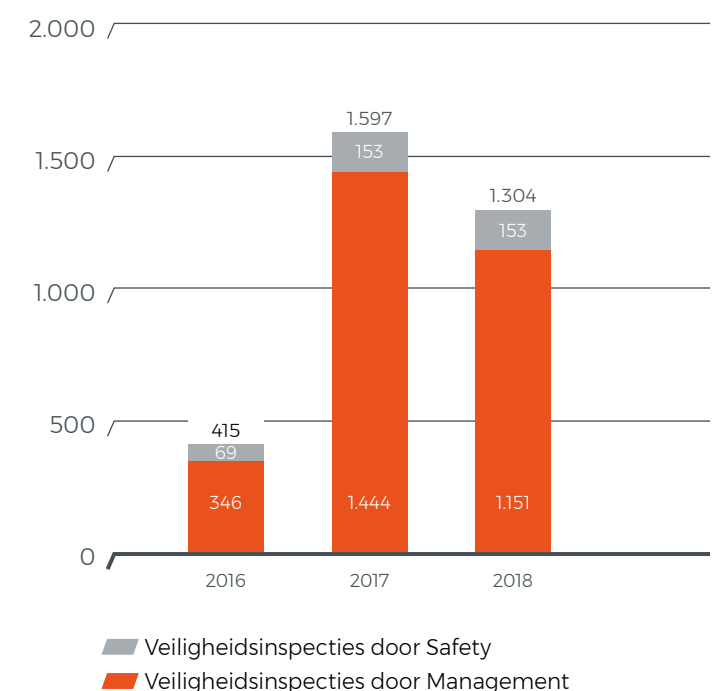
Elia voorziet voortdurend in opleidingen voor haar medewer-kers. Alle werknemers op het terrein moeten een bepaald oplei-dingstraject volgen en krijgen regelmatig opfriscursussen.

Elia voorziet ook in opleidingsmateriaal, opleidingen en tests voor contractors. Zo volgden 1290 mensen onze nieuwe oplei-ding 'Werkopzichter', van wie er 1041 slaagden voor de test en een certificaat kregen.

Veiligheidsinspecties

Terwijl in 2017 het aantal inspecties aanzienlijk toenam, lag de focus in 2018 meer op de kwaliteit dan op de kwantiteit van onze inspecties.

VEILIGHEIDSINSPECTIES

2.6.3. Weinig arbeidsongevallen bij Elia-werknemers

Aantal gewonde personeelsleden met minstens één dag arbeidsongeschiktheid per geslacht

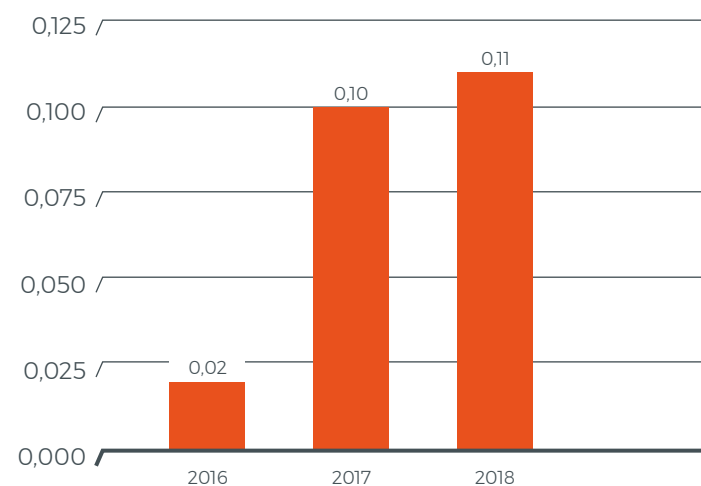
2016		2017		2018	
♀	♂	♀	♂	♀	♂
0	5	1	6	2	4

Meer dan de helft van de ongevallen heeft te maken met kantooractiviteiten (uitglijden en vallen) en wegverkeer.

Het is van cruciaal belang dat de veiligheidscultuur buiten de technische departementen wordt uitgebreid. Tijdens de laatste maanden van 2018 zijn we dan ook gestart met het project Safety Leadership om dit aspect aan te pakken.

GEMISTE DAGEN (ONGEVALLENERNST)

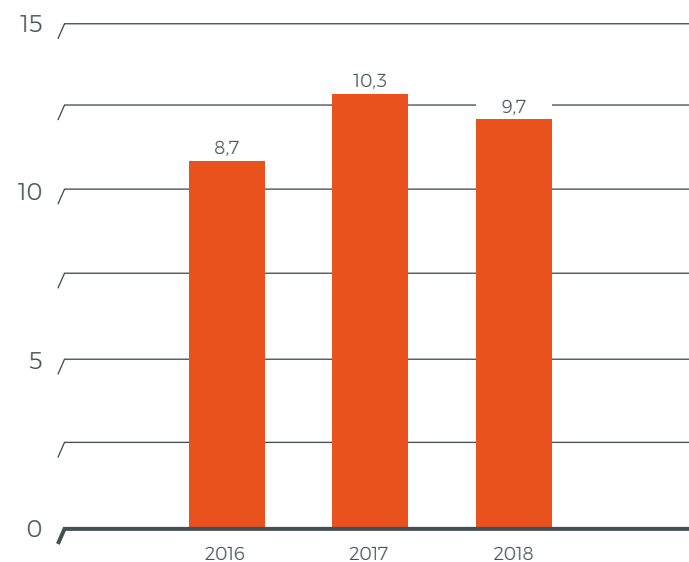
Ernst van het ongeval

Aantal gemiste dagen door arbeidsongevallen in kalenderdagen x 1000 / aantal gewerkte uren

Nagenoeg alle geregistreerde gemiste dagen in 2018 hadden betrekking op slechts drie ongevallen door kantooractiviteiten. Er was geen arbeidsongeschiktheid door ongevallen met elektriciteit.

GEMIDDELD AANTAL ZIEKTEDAGEN PER WERKNEMER

Over het algemeen waren onze medewerkers gemiddeld tien dagen ziek in 2018, wat in dezelfde lijn ligt als de cijfers van voorgaande jaren.

Berekeningsmethode

Het gemiddelde aantal ziektedagen per werknemer wordt berekend door het totale aantal ziektedagen te delen door de totale personeelsbezetting op 31 december van het vorige jaar.

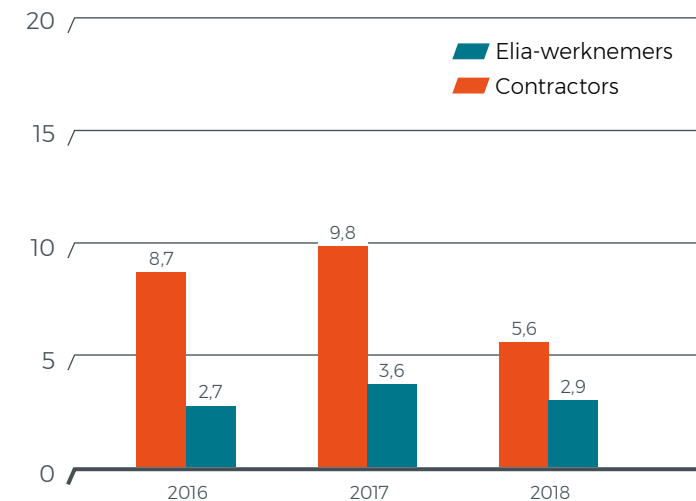
2.6.4. Gegevens weerspiegelen het belang en het resultaat van het werken aan veiligheid, zowel voor onze werknemers als voor onze contractors

Aangezien contractors meer aan de slag zijn op technische sites en op het terrein, zijn zij ook kwetsbaarder.

Het project Safety for Contractors, dat deel uitmaakt van het programma Go for Zero, begon drie jaar geleden en heeft gezorgd voor meer veiligheid bij onze contractors. We hebben veel vooruitgang geboekt met de implementatie van het nieuwe HSR-proces (High Safety Risk) en de operationele dialoog, die beide een positieve impact hebben op het veiligheidsgedrag van onze contractors.

ONGEVALLENPERCENTAGE

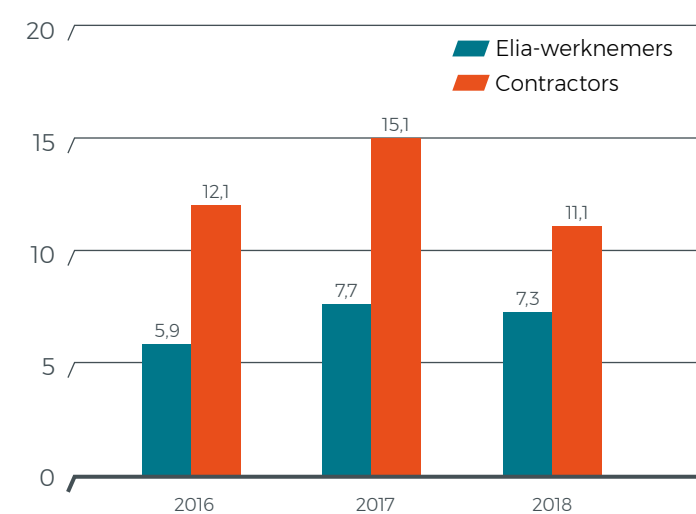
Ongevallenpercentage

Aantal arbeidsongevallen met gemiste arbeidstijd (>1 dag) x 1.000.000 / aantal gewerkte uren

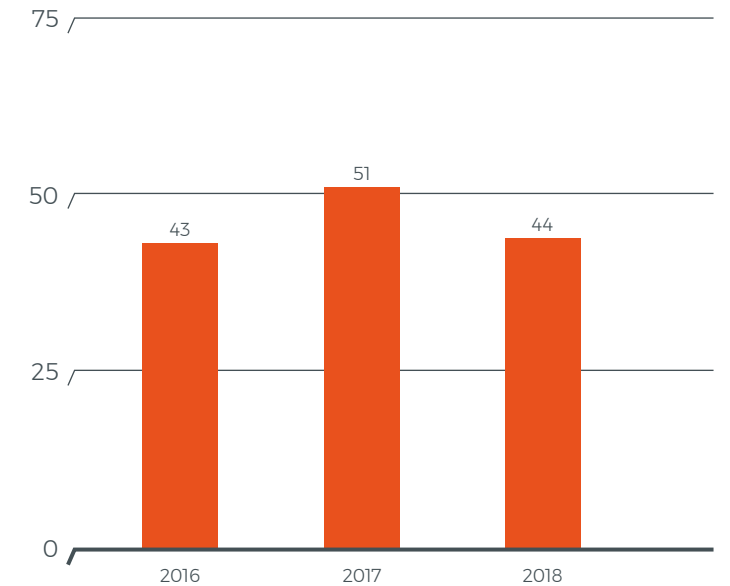
TRI-PERCENTAGE (TOTAL RECORDABLE INJURIES)

TRI-percentage

Aantal arbeidsongevallen x 1.000.000 / aantal gewerkte uren

Aantal ongevallen van contractors met of zonder gemiste arbeidstijd

Uit de daling van het totale aantal ongevallen (terwijl er meer uren gepresteerd worden) blijkt eens te meer het belang van preventie. Helaas kwam in 2018 een van onze contractors om het leven tijdens de uitvoering van zijn werkzaamheden.

2.6.5. Fatale ongevallen

Ondanks onze inspanningen waren er dit jaar helaas drie fatale ongevallen.

Elia-werknemers

2016		2017		2018	
♀	♂	♀	♂	♀	♂
0	1	0	0	0	0

Contractors

2016		2017		2018	
♀	♂	♀	♂	♀	♂
0	0	0	1	0	1

Op 11 december 2018 gebeurde er een fataal ongeval tijdens lijnwerken in Beringen. Het slachtoffer was de werkzaamheden al begonnen, terwijl nog niet alle veiligheidsmaatregelen waren getroffen. Hij werd geëlektrocuteerd door inductiestroom afkomstig van de parallelle geleider.

Dit ongeval toont aan dat we, ondanks de reeds merkbare vooruitgang, moeten blijven werken aan het ontwikkelen van de veiligheidscultuur bij onze contractors. We moeten ons op elk niveau van de onderneming meer focussen op het leiderschap van onze contractors en de bekwaamheid van hun personeel, door onze controles verder op te drijven.

Derde partijen

2016		2017		2018	
♀	♂	♀	♂	♀	♂
0	0	0	0	0	2

Derde partijen die werken uitvoeren nabij hoogspanningsinstallaties zijn zich niet steeds bewust van het gevaar: bij het binnendringen van de gevarezone rond hoogspanningsgeleiders kan zelfs zonder direct contact een dodelijke elektrische vlamboog veroorzaakt worden.

Alle werkzaamheden in de nabijheid van hoogspanningsinstallaties dienen verplicht gemeld te worden aan Elia, zodat het Contact Center de aanvragers kan informeren over de risico's en de te respecteren afstanden om veilig te kunnen werken.

Ondanks uitgebreide sensibiliseringscampagnes de voorbije jaren, worden nog steeds werken uitgevoerd zonder voorafgaande melding aan Elia. In 2018 waren er spijtig genoeg twee ongevallen met dodelijke afloop door elektrocutie nadat de hoogspanningslijn te dicht werd benaderd en er een elektrische overslag (vlamboog) ontstond: op 27 juni in Sint-Katelijne-Waver door werken met een betonpomp en op 17 december in Evergem naar aanleiding van dakwerken met een hoogtewerker.

Elia breidt haar campagnes nog uit en zet eveneens in op nog meer preventiemaatregelen

2.7. Leveranciers en mensenrechten

SDG 12, GRI 102-9

2.7.1. Beheer van de toeleveringsketen

GRI 308-1, GRI 308-2

Elia moet de Europese aanbestedingsregels respecteren. De toepassing van deze regels en andere interne richtlijnen garandeert dat elke leverancier op een niet-discriminerende en transparante manier wordt behandeld, en dat de meegeede informatie vertrouwelijk wordt behandeld. De selectie van de leveranciers en de gunning van de verschillende contracten steunt op de evaluatie van diverse criteria. De blootstelling aan sociale of ecologische risico's wordt getemperd door het feit dat elke aankoop gebeurt in samenwerking met een multifunctioneel team, inclusief specifieke vertegenwoordigers op het gebied van milieu en/of veiligheid. De selectie- en gunningscriteria worden specifiek afgestemd op elke aankoop, om te garanderen dat de toeleveringsketen van de geselecteerde leverancier beantwoordt aan de doelstellingen en waarden van Elia. Er worden bovendien diverse MVO-aspecten geïntegreerd in het aanbestedingscontract en in de algemene voorwaarden, die worden ondertekend door de leveranciers.

In 2018 heeft Elia België een Gedragscode voor leveranciers opgesteld, met daarin internationaal aanvaarde principes aangaande ethisch gedrag, gezondheid en veiligheid, en milieu- en sociale aspecten.

Om de vooropgestelde principes in te zetten als een hefboom voor de positieve impact van onze toeleveringsketen, hebben we gekozen voor een benadering die steunt op risicoanalyse. Voor alle aankoopcategorieën worden de gebruikelijke risico's en de duurzaamheidsrisico's van de toeleveringsketen geanalyseerd. Er wordt ook een matrix opgesteld om de prioriteiten te bepalen voor het engagement van de leveranciers.

Om het beheer van de middelen en de impact te rationaliseren, hebben we beslist om ons te focussen op de meest relevante leveranciers qua impact. Vanaf 2019 zullen we hen vragen om digitaal te bevestigen dat ze de bepalingen van de gedragscode voor leveranciers aanvaarden. We hebben ons ook voorgenomen om in 2019 de in-house vragenlijst voor zelfevaluatie voor te leggen aan leveranciers met een hoog risico en enkele manueel geselecteerde leveranciers met een middelhoog risico. Zo hopen we gedetailleerde informatie te ontvangen over de punten die vatbaar zijn voor verbetering.

Vanaf 2019 zal de gedragscode voor leveranciers automatisch deel uitmaken van de documenten voor de Europese aankoopprocedures.

2.7.2. Aantal leveranciers – eurozone versus niet-eurozone

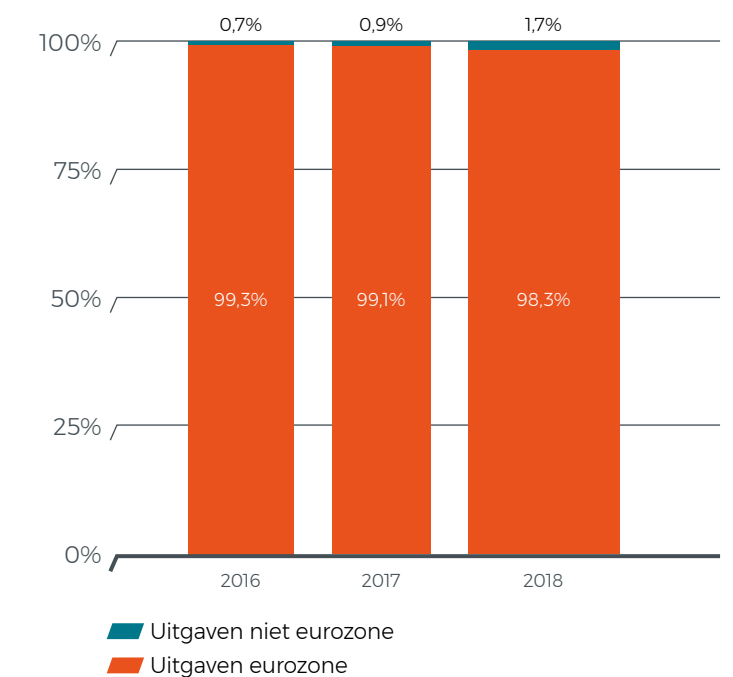
De gegevens verwijzen naar de volgende bedrijven binnen Elia groep: ESO, EA, EE, EI en EGI België.

	2016	2017	2018
Leveranciers eurozone	2.282	2.374	2.305
Leveranciers niet-eurozone	74	92	116
Aantal niet-Europese landen met Elia-leveranciers	11	12	19

Het aantal leveranciers voor Elia België buiten de eurozone neemt toe en wordt steeds diverser, maar blijft beperkt tot 5%.

2.7.3. Verdeling van de jaarlijkse uitgaven – eurozone versus niet-eurozone

GRI 204-1

In de voorbije drie jaar was er een aanzienlijke toename van de totale uitgaven (+36%) ten gevolge van de nieuwe offshore-activiteiten.

De uitgaven buiten de eurozone blijven beperkt tot 1,7% van het totale bedrag. Deze uitgaven blijven geconcentreerd in dezelfde drie landen als vorig jaar, hoewel de percentages wat veranderd zijn: het Verenigd Koninkrijk ligt met 67% nog steeds op kop, maar de Verenigde Staten staan nu met 16% op de tweede plaats, gevolgd door Zwitserland met 7%.

Het aantal aankopen buiten de landen van de eurozone is vandaag erg beperkt en de gunningscriteria houden rekening met de milieueffecten. Dit betekent dat Elia beantwoordt aan de strenge Europese en Belgische normen op het gebied van milieu, maatschappelijk verantwoord ondernemen en personeelswelzijn.

De veiligheidsaspecten worden bovendien afzonderlijk geëvalueerd, omdat Elia het erg belangrijk vindt om samen te werken met leveranciers die veiligheid minstens even hoog in het vaandel dragen.

2.7.4. Mensenrechten

GRI 414-1

Wat de schending van mensenrechten betreft, is de impact slechts beperkt, aangezien Elia's activiteiten hoofdzakelijk in Europa plaatsvinden. Het merendeel van de aankopen buiten Europa gaat naar IT en consultancy.

2.8. Gemeenschaps- en klantenrelaties

SDG 17

2.8.1. Publieke acceptatie

GRI 102-29, GRI 413-1

Wij zijn ervan overtuigd dat een vroege betrokkenheid van alle stakeholders cruciaal is voor het succes van de energietransitie en voor de enorme projecten die vereist zijn om deze te verwezenlijken. Al vanaf de vroege conceptfase werken we nauw samen met alle stakeholders zoals lokale gemeenschappen, verenigingen, ngo's en diverse overheidsinstanties. We zijn verschillende initiatieven gestart met gouverneurs en burgemeesters, die cruciaal zijn voor het samenbrengen van alle belanghebbenden.

We hebben ook een geïntegreerde methodologie voor communicatie en publieke acceptatie ontwikkeld, waarbij stakeholder- en communicatieacties systematisch worden geïntegreerd in de ontwikkeling en engineering van het net. Zo kunnen we niet alleen het risico op 'gestrande kosten' beheren, maar kunnen we ook projecten uitwerken die optimaal rekening houden met de belangen van de maatschappij.

Tot slot hebben we een publiek referentiekader uitgewerkt om de impact van nieuwe infrastructuurprojecten te verzachten en de resterende impact te compenseren.

2.8.2. Klantentevredenheidsonderzoek

GRI 417

Elke twee jaar meet Elia de klantentevredenheid bij haar belangrijkste stakeholders (distributienetbeheerders, netgebruikers, producenten, toegangsverantwoordelijken, User's Group ...). Dit tevredenheidsonderzoek moet in de eerste plaats een overzicht bieden van de KPI's met betrekking tot de kwaliteit van de dienstverlening en de evolutie van deze parameters doorheen de tijd.

De laatste enquêtes werden gehouden in 2018 en peilden naar de mening van 250 stakeholders. De gemeten KPI's waren de Elia Satisfaction Index (een algemene beoordeling van de producten en diensten van Elia), de Customer Effort Score (het gemak van zakendoen met Elia) en de klantentevredenheid rond onder meer het accountbeheer en het imago. De sterke en

zwakke punten in de enquête geven aan hoe we onze klantenrelaties kunnen optimaliseren in de toekomst.

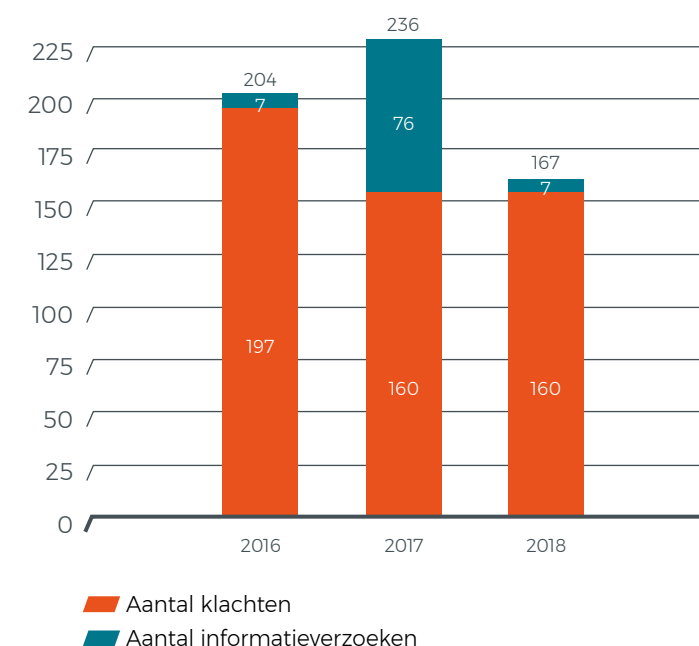
Elia scoorde 66% op de Elia Satisfaction Index, wat betekent dat de kwaliteit van onze producten en diensten hoog wordt ingeschat. De meerderheid van de stakeholders ervaart de samenwerking met Elia nog altijd als 'vlot'. In vergelijking met 2016 zien we een status quo voor de evaluatie van de Key Account Managers van Elia. Qua imago behaalde Elia stabiele resultaten voor expertise en communicatie, met een aanzienlijke toename van de mate waarin Elia innoveert.

De enquête legde niet alleen onze prioriteiten vast om de klantentevredenheid nog te verbeteren, maar bepaalde ook welke sterke punten we zeker moeten behouden.

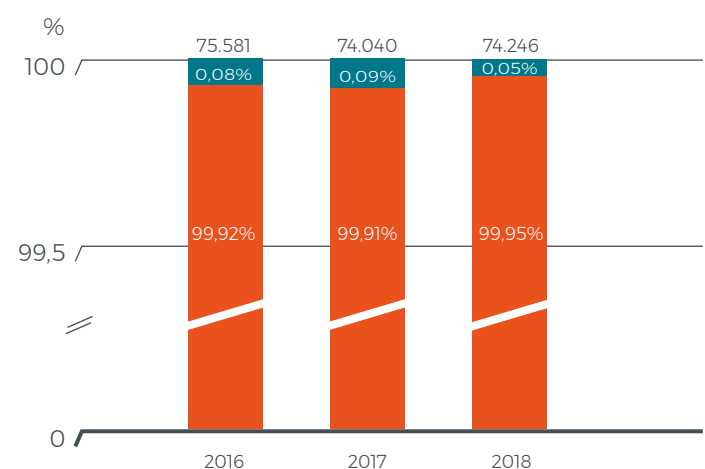
2.8.3. Bij het Contact Center ontvangen en behandelde aanvragen

Elia ontvangt jaarlijks ongeveer 75.000 vragen naar informatie met betrekking tot werken in de buurt van hoogspanningsinstallaties. Deze aanvragen zijn onder meer afkomstig van omwonenden, contractors, studiebureaus, overheden, nutsbedrijven, projectontwikkelaars enzovoort. De onderneming verstrekt informatie en instructies om veilig te kunnen werken. De antwoordtermijnen zijn gebaseerd op de wettelijke termijnen waarbinnen het Contact Center de informatievragen moet beantwoorden. Zo geldt er bijvoorbeeld standaard een antwoordtermijn van zeven werkdagen vanaf de datum van ontvangst voor standaardaanvragen. In 2018 werd 99,95% van alle vragen beantwoord binnen de vastgelegde termijnen.

Op verzoek via het Contact Center biedt Elia gratis elektromagnetische veldmetingen aan de eigenaars van terreinen en gebouwen in de buurt van Elia-infrastructuur. In 2018 kregen we 134 vragen over elektromagnetische velden (EMF's) en werden er 85 metingen uitgevoerd. Voor de overige 49 vragen werd alleen informatie gegeven.

CONTACT CENTER VOOR VRAGEN OVER WERKEN NABIJ ELIA-INSTALLATIES

2.8.4. Informatieverzoeken en klachten

Deze cijfers weerspiegelen alle informatieverzoeken en klachten met betrekking tot de kwaliteit van de dienstverlening ('spanningskwaliteit'). Het aantal klachten en informatieverzoeken was stabiel (de sterke stijging aan klachten in 2017 was te wijten aan slechts één incident).

In 2018 is het aantal incidenten echter toegenomen van 379 tot 432, wat geleid heeft tot een toename van verzoeken afkomstig van netgebruikers die rechtstreeks aangesloten zijn op het Elia-net. Het totale aantal informatieverzoeken is in vergelijking met 2017 dankzij een betere samenwerking tussen Elia en DNB's niet gestegen, met als resultaat een daling met 23,3% van de informatieverzoeken afkomstig van DNB-klanten.

2.8.5. Maatschappelijk verantwoord ondernemen

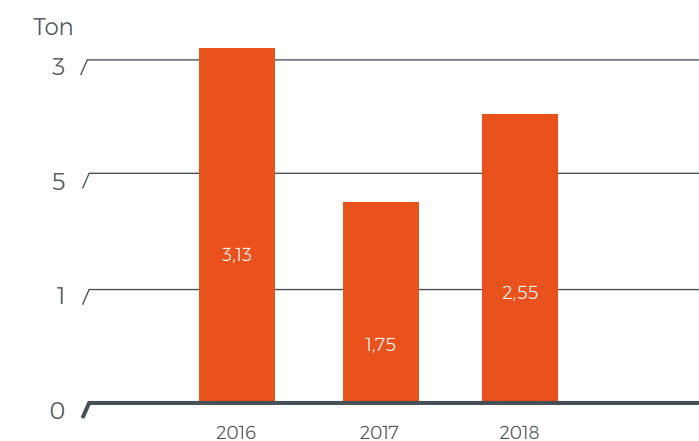
SDG 11

In het Activiteitenverslag 2018 worden verschillende acties vermeld, zoals het helpen tewerkstellen van vluchtelingen middels opleidingen, de samenwerking met Be Planet voor het ondersteunen van lokale initiatieven, educatieve projecten enzovoort.

Elke Elia-werknemer die zich inzet voor een gemeenschaps- of liefdadigheidsproject kan bovendien een bijdrage van Elia aanvragen. Deze bijdrage kan één keer per jaar worden aangevraagd en bedraagt 250 euro. In 2018 gaven wij negentien projecten een duwtje in de rug, goed voor een totaalbedrag van 4.750 euro. Daarnaast schonk Elia België bijna 12.000 euro aan verschillende initiatieven, zoals financiële ondersteuning voor chronisch zieke kinderen in Afrika, boeren in derdewereldlanden en sportevenementen.

Net als in 2017 rapporteren wij ook informatie over de hoeveelheid hardware (laptops, laadstations, printers, schermen en draaghoezen) die voornamelijk in scholen een tweede leven heeft gekregen.

HOEVEELHEID HARDWARE DIE EEN TWEEDE LEVEN KREEG

2.9. Milieuaspecten

GRI 102-11

Ecologische en sociale duurzaamheid, maar ook een duidelijk engagement voor milieubescherming en een zuinig gebruik van middelen maken onlosmakelijk deel uit van onze bedrijfsstrategie.

We streven ernaar de impact van onze bedrijfs- en constructiesites en andere activiteiten op mensen en natuurlijke habitats tot een absoluut minimum te beperken.

We volgen het voorzorgsprincipe om mogelijke negatieve gevolgen te verminderen en te voorkomen door onderzoeken uit te voeren (bv. EMF-studies), door onze koolstofbalans voor België te berekenen en door klimaatrisico's te integreren in het algemene risicobeheer.

2.9.1. Laagfrequente magnetische velden

GRI 416-1, SDG 3

Hoewel er geen oorzakelijk verband kan worden aangetoond tussen elektriciteitstransmissie-infrastructuren en menselijke gezondheid, neemt Elia dit onderwerp erg serieus - voor elk project dat wordt uitgevoerd op het elektriciteitsnet én voor wetenschappelijke studies om de kennis over het onderwerp uit te breiden.

Elia draagt al enkele jaren actief bij aan de vooruitgang van wetenschappelijke kennis via de ondersteuning van verschillende Belgische onderzoekscentra en universiteiten, die gegroepeerd zijn in de Belgian BioElectroMagnetics Group (BBEMG). Op internationaal niveau steunt Elia ook het Electric Power Research Institute (EPRI), een non-profitorganisatie die onderzoek doet naar energie en milieu.

Elk jaar gaat 370.000 euro naar wetenschappelijk onderzoek om de impact van laagfrequente magnetische velden te analyseren. Dit is een vast bedrag, aangezien Elia contracten heeft afgesloten met de Belgian BioElectroMagnetics Group (BBEMG) en het Electric Power Research Institute (EPRI).

Zie ook hoofdstuk 2.8.3 over de gratis metingen voor EMF.

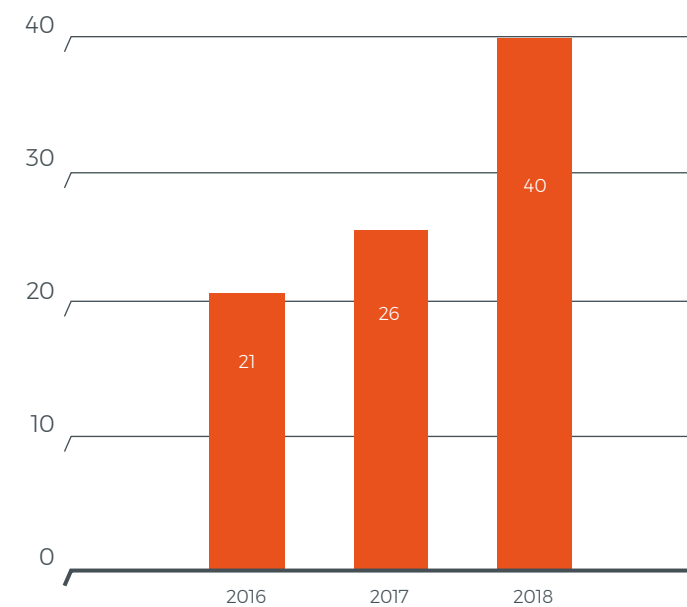
2.9.2. Lawaai

SDG 3

Elia moet uiteraard voorkomen dat haar installaties geluidsoverlast veroorzaken. De akoestische normen verschillen van gewest tot gewest en moeten te allen tijde worden gerespecteerd. De transformatoren van onze hoogspanningsposten, hoogspanningslijnen en masten kunnen weleens lawaai genereren. Onze ondergrondse lijnen produceren daarentegen nooit lawaai.

Wanneer er gegronde klachten zijn, voert Elia altijd een geluids-overlastonderzoek uit. Daarnaast worden al in de vroege fases van onze infrastructuurprojecten geluidsstudies uitgevoerd, zodat onze installaties de normen niet overschrijden.

LAWAAI- EN GELUIDSSTUDIES PER JAAR

2.9.3. Biodiversiteit en integratie in het landschap

SDG 14, GRI 304-1, GRI 304-2, GRI 304-3, G4-EUS-EN12

Het landgebruik van Elia kan in de volgende categorieën worden onderverdeeld:

- zones onder luchtlijnen (voornamelijk op privéterreinen);
- zones boven ondergrondse lijnen (voornamelijk publiek domein, zoals wegen);
- zones onder masten (soms is Elia eigenaar van het stukje land waarop de mast staat);
- zones die nodig zijn voor het bouwen en exploiteren van onderstations (het grind moet om veiligheidsredenen onkruidvrij gehouden worden).

Het merendeel van het land dat door corridors wordt gebruikt, is geen eigendom van Elia. Volgens de Belgische wetgeving mag Elia lijnen en masten plaatsen op private/openbare eigendommen, die ook beschermde gebieden kunnen zijn. De totale lengte van de corridors in Natura 2000-gebieden beslaat meer dan 320 kilometer. Elia bezit enkele stukken land in de buurt van beschermde gebieden waar zij aan natuurbeheer doet, zoals een moeras met vijvers (Merelbeke Flora, Ville-sur-Haine) waar Elia de nodige inspanningen doet om amfibieën te beschermen door vijvers aan te leggen en te onderhouden.

Luchtlijnen wijzigen het oppervlak normaal alleen waar masten staan. Dit is zelden het geval waar luchtgeleiders hangen. In gebieden met luchtlijnen en bij onderstations (waar de lijnen zakken) bestaat er een risico op aanvliegen door vogels, waarbij deze soms geëlectrocuteerd worden. Elia plaatst vogelkrullen en nesten om haar impact te verkleinen en bepaalde bedreigde soorten te beschermen.

Om veiligheidsredenen mogen er geen bomen staan in de buurt van hoogspanningsluchtlijnen, omdat omvallende bomen korstsluiting kunnen veroorzaken.

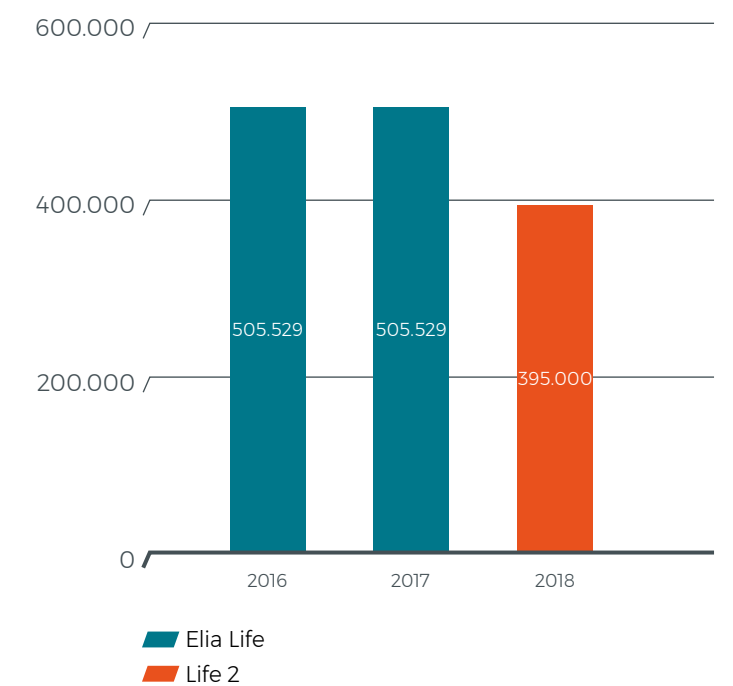
Soms heeft dit een voordelig effect: bepaalde veengebieden (Les Fagnes) zijn beter beschermd in de corridors onder de luchtlijnen die deze zones doorkruisen, omdat in de rest van de veengebieden bomen voor houtproductie werden aangeplant door ze droog te leggen. In de buurt van Bronrome bevindt het meest waardevolle veengebied zich in de corridor onder de lijn.

Tot voor kort bepaalde het onderhoudsbeleid voor dergelijke luchtlijnen echter standaard dat een corridor van ongeveer 50 meter breed onder de lijnen elke vijf, zes, zeven of acht jaar met behulp van een bosmaaier vegetatievrij werd gehouden. Het project 'Elia LIFE+' was een zevenjarig Europees project onder leiding van Elia om 130 kilometer boscorridors om te vormen tot ware 'ecologische corridors'. Het project eindigde in 2017. In plaats van bosmaaiers te gebruiken, zorgde Elia onder de lijnen voor een stabielere natuurlijke omgeving (zoals veengronden, struiken en graasweides) die meer biodiversiteit creëren. Gezien het succes van het project besloot Elia om dit initiatief vanaf 2018 zonder subsidies voor nog eens vijf jaar voort te zetten onder de naam 'LIFE 2'. Hierbij wordt extra aandacht besteed aan het beheren en verwijderen van invasieve planten.

De integratie van Elia-infrastructuren in het landschap en het herstel na de verwijdering ervan zijn eveneens belangrijk. Daarom trof Elia ook de nodige maatregelen om projecten in het landschap te integreren: inheemse planten moeten de lokale biodiversiteit beschermen.

JAARLIJKS IMPLEMENTATIEBUDGET VOOR DE LIFE-PROJECTEN

Budget (euros)

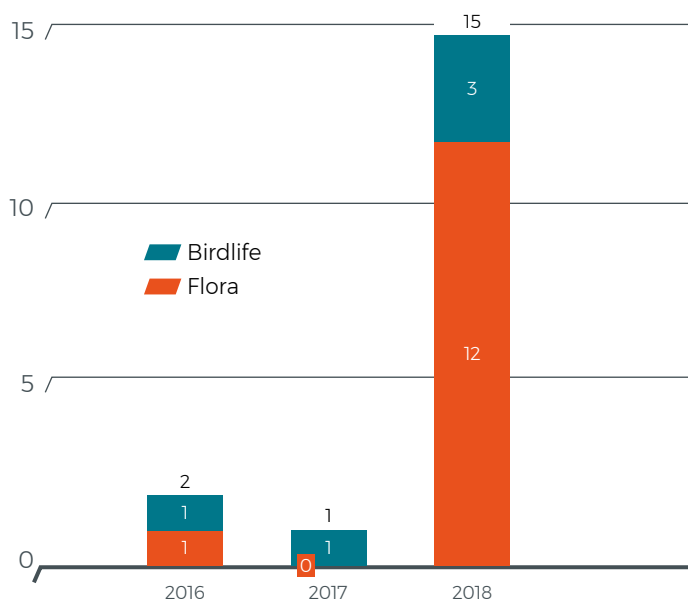
Sinds 2015 beschikt Elia over een vast jaarlijks budget van 505.529 euro voor het project Elia-RTE LIFE om natuurlijke habitats voor fauna en flora te herstellen op Natura 2000- en andere locaties. Het project Elia-RTE LIFE eindigde in december 2017, maar Elia heeft besloten om dit initiatief voort te zetten onder de naam LIFE 2, ondanks het feit dat zij geen financiering meer ontvangt van de Europese Commissie en het Waalse Gewest. Dit tweede project loopt tot eind 2022.

Life 2: praktische acties

Het eerste Elia LIFE-project heeft geleid tot de oprichting van een nieuw bedrijf dat volledig onafhankelijk is van Elia: Ecofirst.

In 2018 werden er boomgaarden (400 planten/ha) en bosranden (2000 planten/ha) aangeplant, goed voor een oppervlakte van zeven hectaren onder de lijnen. Dit project werd zowel in Wallonië als in Vlaanderen gestart.

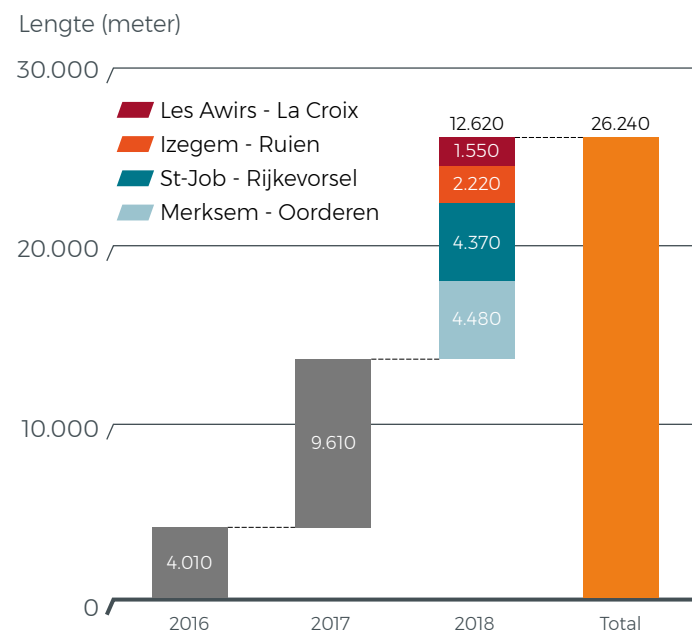
AANTAL STUDIES VOOR HET MONITOREN VAN DE IMPACT VAN PROJECTEN OP DE BIODIVERSITEIT

Met de hulp van toonaangevende milieuverenigingen in België heeft Elia 130 zones met luchtlijnen aangeduid die het grootste gevaar vormen voor vogels. Het gaat in totaal om 200 kilometer, en deze zones zullen in de komende tien jaar (vanaf 2016) geleidelijk worden voorzien van vogelbeschermingsmaatregelen. Als er in de aangeduide zones werken gepland staan, zullen er onmiddellijk vogelkrullen worden aangebracht. Als er geen werken gepland staan, zullen de vogelkrullen op de geleiders of aardingsdraden tijdens latere interventies worden aangebracht.

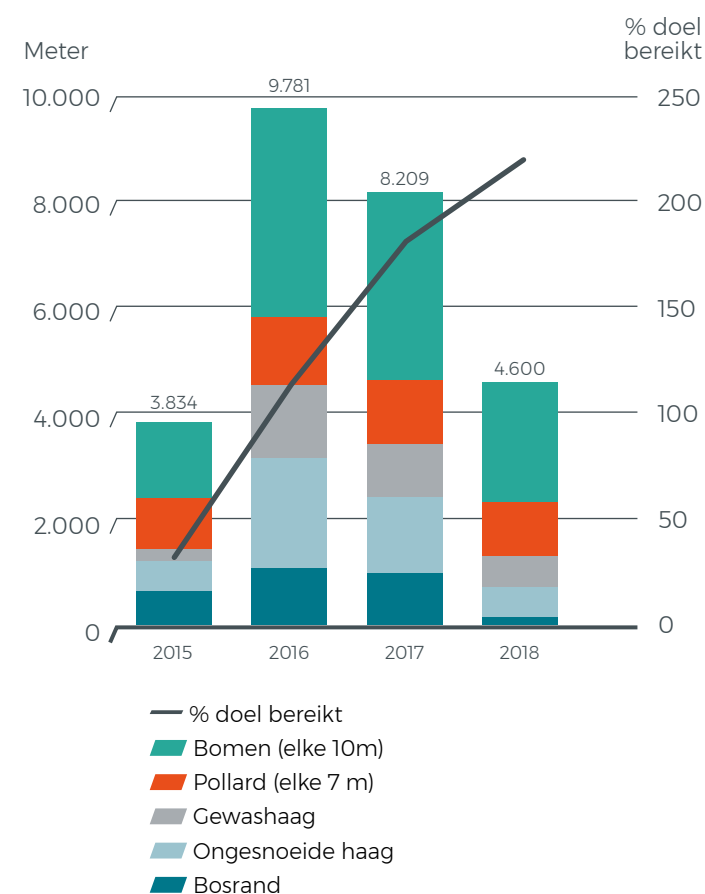
In 2018 zorgde Elia bijna voor een verdubbeling van de lijnen met vogelkrullen, goed voor in totaal 26,2 kilometer.

VOGELS BESCHERMEN DOOR DE INSTALLATIE VAN VOGELMARKERINGEN

Duurzame integratie van installaties in het Stevin-project (Elia België)

Tijdens het Stevin-project heeft Elia hard gewerkt om de impact van haar installaties op het landschap te minimaliseren door heel wat bomen en struiken te planten. Elia heeft het initiële doel ruim overschreden.

De aanplantingen van groene schermen voor het Stevin-project werden beëindigd in 2018. In het kader van dit initiatief werd aan mensen die in de buurt van de luchtlijnen wonen aangeboden om op de grens van hun terrein planten en struiken aan te planten om de lijnen te kunnen verbergen. De omwonenden werden van deze mogelijkheid op de hoogte gebracht en werden vervolgens gecontacteerd door een lokale landschapsbehoudsorganisatie. Die stelde samen met hen een plan op om de lijnen op kosten van Elia aan het zicht te onttrekken. Deze inspanning werd niet opgelegd door de vergunning.

2.9.4. Bodem

Elia heeft in Vlaanderen op meer dan 200 terreinen bodemonderzoeken uitgevoerd in overeenstemming met contractuele overeenkomsten en met de Vlaamse wetgeving. Op sommige terreinen werd de laatste jaren een aanzienlijke bodemverontreiniging vastgesteld, die hoofdzakelijk toe te schrijven is aan historische vervuiling in verband met eerdere of nabijgelegen industriële activiteiten. Er werden in dit kader verschillende corrigerende maatregelen getroffen.

De bodemwetgeving werd later van kracht in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en in Wallonië. Sinds 2014 werkt Elia aan een plan om de bodemstaat van haar eigen terreinen in die regio's in kaart te brengen. Zo kunnen we interventieprioriteiten opstellen volgens de bestaande wetgeving en de nieuwe bodemwet die sinds 1 januari 2019 van kracht is voor het Waalse Gewest.

In 2018 werd in Vlaanderen 670.000 euro besteed aan inspecties, follow-up en de uitvoering van corrigerende maatregelen, naast 515.000 euro in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en in Wallonië.

Een continue opvolging is noodzakelijk. In 2018 werd bijvoorbeeld een belangrijke bodemvervuiling vastgesteld, die meteen werd doorgegeven aan de Brusselse gewestelijke autoriteiten. In 2019 zal Elia een actieplan voorstellen.

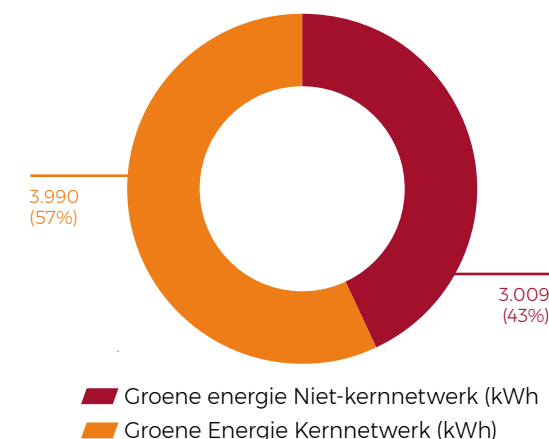
BUDGET (MILJOEN EURO)

	2016	2017	2018
Vlaanderen	0,5	0,5	0,7
Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Waals Gewest	0,7	0,6	0,5

2.9.5. Energie en broeikasgassen

GRI 302-1

Elektriciteitsverbruik binnen de organisatie

Het elektriciteitsverbruik van Elia kan in twee delen worden opgesplitst: kern (onderstations ...) en niet-kern (administratieve centra). Andere vormen van energie (gebruik van aardgas) zijn opgenomen in onze koolstofbalans.

SF6

GRI 305-1

SF6-gas wordt al meer dan dertig jaar gebruikt als elektrische isolator in hoogspanningsapparatuur, inclusief Gas Insulated Switchgear (GIS). GIS wordt vaak gebruikt in dichtbevolkte gebieden, omdat het heel wat compacter is dan traditioneel schakelmateriaal met lucht als isolator. Elia heeft een investerings- en onderhoudsbeleid uitgewerkt om het risico op SF6-lekken te verminderen. Fabrikanten moeten gedurende de volledige levensduur van de installaties een erg strikt maximumpercentage van SF6-verlies garanderen. Het onderhoudsbeleid is gericht op het zoveel mogelijk beperken van activiteiten waarbij compartimenten gevuld met SF6 worden gebruikt. Het totale volume aan geïnstalleerd SF6-gas op het net van Elia (36 kV tot en met 380 kV, exclusief het Nemo Link conversiestation) is 111,9 ton. Het verbruik van SF6-gas (als vervanging en als bijvulling in geval van een lek) wordt nauw gemonitord via een systeem dat elke SF6-cilinder controleert. De SF6-lekverhouding was in 2018 voor alle Elia-installaties samen 0,34%.

Koolstofbalans

GRI 201-2, SDG13

Om de energietransitie te kunnen realiseren, is het van cruciaal belang dat de nodige netinfrastructuur aanwezig is. We integreren steeds meer variabele hernieuwbare energie en er is een toenemende uitwisseling van elektriciteit op Europees niveau. Om ook in de toekomst een betrouwbaar, betaalbaar en duurzaam energiesysteem te garanderen, is ons investeringsprogramma van cruciaal belang. In 2018 huldigden we een eerste onderzeese interconnector met het Verenigd Koninkrijk in. Binnenkort zullen we het eerste element van het Modular Offshore Grid in België installeren. Dergelijke investeringen worden beslist door het directiecomité en worden goedgekeurd door de raad van bestuur. De verschillende investeringsplannen worden naargelang de toepasselijke wetgeving ook goedgekeurd door de verantwoordelijke (regionale) regulator of overheid.

Daarnaast is de integratie van de onzekere hernieuwbare energie in het systeem een grote uitdaging, die de ontwikkeling van nieuwe tools en processen en een intensere samenwerking met alle marktspelers vereist.

GRI 305-1, GRI 305-2, GRI 305-3

Elia maakt sinds 2010 een koolstofbalans op om een beter beeld te krijgen van de directe en indirecte uitstoot die haar activiteiten in België genereren, en neemt de nodige maatregelen om de uitstoot van broeikasgassen bij haar activiteiten te beperken.

Sinds 2017 maakt Elia deel uit van het CDP, een internationale non-profitorganisatie die voorziet in een globaal systeem voor bedrijven, investeerders en steden om milieu-informatie te meten, vrij te geven, te beheren en te delen. Voor de klimaatverandering bepalen twee factoren de score van een onderneming:

- het detailniveau en de uitgebreidheid van de maatregelen;
- de kennis van de onderneming over klimaatkwesties en beheersmethodes, en haar vooruitgang op het vlak van acties tegen de klimaatverandering.

Voor België is de Supplier Engagement Rating van Elia voor 2018 'B'.

In 2019 zal de scope van de koolstofbalans worden uitgebreid (de uitstoot in Duitsland wordt dan meegerekend) en zullen de methodologie en de doelen worden herbekeken. De gege-

vens voor 2018 zullen overeenkomstig de nieuwe methodologie worden berekend en zullen in het jaarverslag van 2019 worden opgenomen.

Een eerste benadering van de uitstoot in 2018 kan worden afgeleid uit de in 2017 berekende gegevens. De totale uitstoot voor de bedrijven ESO, EA en EE werd geschat op 368.439 teq.CO2.

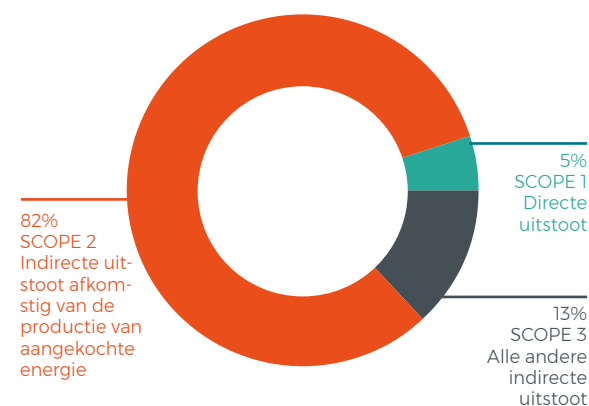
Deze uitstoot kan worden opgedeeld in de volgende drie categorieën ('scopes'):

Scope 1: directe uitstoot van broeikasgassen van eigen of beheerde installaties. Voor Elia is dit vooral het gevolg van SF6-lekken en het verbruik van aardgas voor verwarming.

Scope 2: indirecte uitstoot afkomstig van de productie van aangekochte energie. Voor Elia is het hoofdaandeel afkomstig van netverliezen.

Scope 3: alle andere indirecte uitstoot (niet inbegrepen in scope 2) die zich voordoet in de waardeketen van de rapporterende onderneming, met inbegrip van stroomopwaartse en -afwaartse uitstoot (door het aankopen van goederen en diensten, voor pendelende werknemers ...). Voor Elia is dit vooral afkomstig van de constructie en afbraak van onze assets en ons net.

KOOLSTOFBALANS

3. 50 Hertz in Duitsland

3.1. Duurzaamheidsbeheer

3.1.1. Businessmodel

GRI 102-1, GRI 102-2, GRI 102-3, GRI 102-4, GRI 102-6, GRI 102-7, GRI 102-9, SDG9

50Hertz* beheert een van de meest moderne elektriciteitstransmissienetten van Europa in het noorden en oosten van Duitsland en voorziet op die manier 18 miljoen mensen van elektriciteit - 24 uur per dag en 365 dagen per jaar. Met 1.045 werknemers die de klok rond zorgen voor elektriciteitsbevoorrading fungeert 50Hertz groep op acht locaties als interface tussen energieproducenten enerzijds en zowel distributienetbeheerders als grote verbruikers anderzijds. 50Hertz beheert 10.390 kilometer aan lijnen en coördineert de spelers op de elektriciteitsmarkt binnen zijn netzone, beheert en coördineert balanceringsgroepen en plaatst elektriciteit afkomstig van hernieuwbare energie die niet meteen verkocht wordt op de elektriciteitsbeurs. Om een geslaagde energietransitie te bevorderen, ontwikkelt 50Hertz innovatieve oplossingen die de integratie van onzekere hernieuwbare energie in het systeem en in de markt moeten ondersteunen.

Met zijn transmissienet heeft 50Hertz binnen zijn netzone een 'natuurlijk monopolie': in het noorden en oosten van Duitsland is het bedrijf de enige beheerder van het zeer-hoge-spanningsnet. Dit betekent dat 50Hertz onderhevig is aan regulatorische controle door de nationale regelgevende instantie, het Duitse federale netwerkagentschap. Het regulatorische systeem heeft een aanzienlijke impact op het businessmodel. Het Duitse federale netwerkagentschap bepaalt ook de jaarlijkse 'Revenue Cap' waarop de netgebruikerskosten voor 50Hertz gebaseerd worden.

Meer informatie hierover vindt u in het Elia groep Activiteitenverslag 2018 op pagina 16.

* Nieuwe locaties vanaf januari 2019

* Verwijst naar 50Hertz Transmission GmbH en haar volledige dochteronderneming 50Hertz Offshore GmbH.

3.1.2. Lidmaatschappen

GRI 102-12, GRI 102-13, SDG17

50Hertz ondersteunt diverse verenigingen, organisaties en initiatieven op het vlak van hernieuwbare energie, klimaat en milieu-bescherming, mensenrechten en harmonisatie van de Europese elektriciteitsmarkt. Bijvoorbeeld:

	Energie	Klimaat	Milieu	Mensenrechten
AVEU Arbeitgeberverband Energie- unci Versor-gungswirtschaftlicher Unternehmen e.V. [werkgeversorganisatie van energie- en nutsbedrijven]	✓			✓
BDEW - Federaal verbond van energie- en waterbedrijven	✓			
Duits comité van de CIGRE - Conseil International des Grands Réseaux Electriques	✓			
ENTSO-E - Europees netwerk van transmissienetbeheerders voor elektriciteit	✓		✓	
GO15 - Reliable and Sustainable Power Grids (indirect via Elia)	✓		✓	
RGI - Renewables Grid Initiative	✓	✓	✓	
UN Global Compact		✓	✓	✓
VDE-Elektrotechnischer Verein e.V. [elektrotechnische vereniging]	✓			
Wereld Energie Raad	✓			
Diversiteitscharter				✓

3.1.3. Waarden, principes, normen en gedragscodes

GRI 102-16, GRI 102-17, GRI 102-19, GRI 102-20, GRI 102-26, GRI 102-32, GRI 102-33

50Hertz is van mening dat zakelijke activiteiten op lange termijn alleen succesvol kunnen zijn wanneer er zowel in het belang van het bedrijf als in het belang van de maatschappij wordt gehandeld. Dit is merkbaar in de visie van het bedrijf: 'een succesvolle energietransitie voor een duurzame wereld'. 50Hertz doet er alles aan om de energietransitie mogelijk te maken. Het bedrijf heeft voor zichzelf vijf strategische doelstellingen uitgewerkt om deze taak zo goed mogelijk te kunnen uitvoeren. 50Hertz wil een zo hoog mogelijke bevoorradingszekerheid garanderen, het transmissienet uitbreiden om aan de vraag te kunnen voldoen, een competitief en duurzaam resultaat behalen en nog efficiënter worden. Daarnaast wil het bedrijf zijn op waarden gebaseerde bedrijfscultuur aanmoedigen, met een sterke klemtoon op veiligheid op het werk. De soms tegengestelde doelstellingen en belangen van 50Hertz en zijn stakeholders moeten zoveel mogelijk met elkaar verzoend worden. De basis hiervoor is een maximale transparantie, wat ook uit dit verslag blijkt.

Met zijn bedrijfscharter toont 50Hertz zijn engagement voor een verantwoord bedrijfsmanagement. Het bedrijf wil de tien principes naleven van de UN Global Compact met betrekking tot mensenrechten, werknormen, milieubescherming en de strijd tegen corruptie. 50Hertz trad in april 2017 toe tot deze Global Values Alliance, en sindsdien is het bedrijf actief binnen het Global Compact Network Germany. Onze werknemers kunnen ook bedrijfsdocumentatie raadplegen met alle toepasselijke richtlijnen en handleidingen, werkinstructies, proceshand-

boeken en bedrijfsovereenkomsten. Het bedrijfscharter en de richtlijnen omschrijven wat wordt bedoeld met correct zakelijk gedrag en benadrukken dat alle werknemers de wet naleven. Deze principes vormen de basis van organisatorische maatregelen die bindend zijn voor de hele onderneming.

Het departement Corporate Development heeft onder leiding van de Chief Financial Officer een duurzaamheidsconcept en een stappenplan uitgewerkt om de duurzaamheidsrapportering geleidelijk uit te breiden. Het departement Communications & Public Affairs werkt op zijn beurt verder aan het definiëren van de rapporteringsprocessen.

Het belang van de voortdurende uitbreiding van het duurzaamheidsbeheer blijkt duidelijk uit de opname ervan in het vijfjarige businessplan dat jaarlijks wordt bijgewerkt. Als onderdeel van de duurzaamheidsstrategie worden systematisch doelstellingen, indicatoren en maatregelen ontwikkeld, herzien en geïntegreerd in de bedrijfsstrategie. Een bedrijfsbreed comité op hoger managementniveau (MVO*-raad) houdt toezicht op deze ontwikkeling, van het uitwerken van maatregelen tot de verslaggeving, onder leiding van de Chief Financial Officer en de Chief Human Resources Officer. De MVO-raad komt twee keer per jaar bijeen om de doelstellingen en processen te bespreken.

De verschillende departementen, eenheden en teams zijn verantwoordelijk voor het implementeren van de individuele maatregelen van de onderneming en voor het definiëren en bijhouden van de prestatie-indicatoren. Het MVO-kernteam komt hiervoor elk kwartaal samen. Tijdens deze vergaderingen worden de implementatievoortgang en eventuele kritieke bekommernissen van de stakeholders besproken. Op het centrale transparantiebeheerplatform zorgen gegevensbeheerders

* CSR = maatschappelijk verantwoord ondernemen

ervoor dat de prestatie-indicatoren voor iedereen duidelijk en toegankelijk zijn. Aan de hand van geregelde risicoanalyses en tijdens een jaarlijkse risiconferentie worden de duurzaamheidsaspecten ook geëvalueerd en besproken met het management. Daarnaast wordt er binnen de kerndomeinen van MVO ook gebruikgemaakt van gecertificeerde beheersystemen, zoals OHSAS 18001 voor gezondheid en veiligheid op het werk en ISO 27001 voor het beheer van informatiebeveiliging, evenals interne beheersystemen gebaseerd op erkende standaarden, waaronder milieubeheer (overeenkomstig ISO 14001) en vroege participatie van het grote publiek (overeenkomstig VDI 7000).

3.1.4. Relevant wettelijk kader

GRI 419-1

50Hertz houdt zich altijd aan de wet. De zakelijke activiteiten van de onderneming zijn onderhevig aan heel wat nationale en Europese regelgevingen. De volgende belangrijke wetgevingen en Europese richtlijnen vormen het kader voor onze zakelijke activiteiten:

- de EnWG [‘Energiewirtschaftsgesetz’: de Duitse energiesectorwet]
- de EEG [‘Gesetz für den Ausbau erneuerbarer Energien’: de Duitse wet voor hernieuwbare energiebronnen]
- de NEMoG [‘Netzentgeltmodernisierungsgesetz’: de Duitse wet inzake modernisering van nettarieven]
- de KWKG [‘Kraft-Wärme-Kopplungsgesetz’: de Duitse wet inzake warmtekrachtkoppeling]
- de BImSchG [‘Bundes-Immissionsschutzgesetz’: de federale wet ter bescherming tegen immiszie]
- de BNatSchG [‘Bundesnaturschutzgesetz’: de federale wet voor natuurbescherming]
- de Duitse wet voor de digitalisering van de energietransitie
- de EU-richtlijn voor energie-efficiëntie
- de Fauna-, Flora- en Habitatrichtlijn (FFH)
- de Vogelrichtlijn van de EU

In het boekjaar 2018 keurde het federale kabinet de wijzigingen aan de NABEG goed, wat onze zakelijke activiteiten aanzienlijk zal beïnvloeden. De voorgestelde wettelijke wijzigingen betreffen voornamelijk de vereenvoudiging en versnelling van goedkeuringsprocedures voor het aanleggen, versterken en optimaliseren van hoogspanningslijnen. De geleidelijke nationale standaardisering van de transmissienetgebruikerskosten, die voor het eerst in 2017 door NEMoG werd opgesteld, werd in 2018 verijnd via wijzigingen aan de StromNEV en ARegV, wat geleid heeft tot het eerste nationale aandeel van 20% van netgebruikerskosten. Daarnaast werd vanaf 1 januari 2019 de herfinanciering van netaansluitingskosten voor offshorewindparken van netgebruikerskosten naar een nieuwe offshore netheffing opgenomen in de NEMoG overeenkomstig Sec. 17f EnWG. Op Europees niveau werd het pakket ‘Schone energie voor alle Europeanen’ onderhandeld en eind 2018 gefinaliseerd.

3.1.5. Politieke invloed

GRI 102-16, GRI 415-1

Aangezien wettelijke activiteiten een grote impact hebben op de zakelijke activiteiten van 50Hertz, stelt het bedrijf zijn posities transparant en openbaar voor als onderdeel van het politieke proces. Het departement Communications & Public Affairs is hiervoor verantwoordelijk. Deze politieke communicatie verloopt op een verantwoorde manier en zonder schenkingen aan politieke partijen. Er werden ook ethische principes opgesteld voor politieke lobbypraktijken. Deze principes worden gedefinieerd door de gedragsrichtlijnen binnen het politieke speelveld, die voor de hele onderneming van toepassing zijn en met het management worden afgesproken. Ze stipuleren dat 50Hertz geen schenkingen doet aan politici, politieke partijen of politieke instellingen, en dat een eventuele sponsoring weloverwogen en evenwichtig gebeurt. De verantwoordelijkheid voor bijdragen aan partijstichtingen en -verenigingen is centraal verankerd in het departement Communications & Public Affairs. In combinatie met specifieke opleidingsprogramma’s garandeert 50Hertz op die manier dat werknemers die actief zijn op het vlak van ons sociaal en energiebeleid zich laten leiden door duidelijk gedefinieerde principes in hun mededelingen en handelingen. Bovendien maakt 50Hertz deel uit van het transparantieregister van de EU en leeft de onderneming de bijbehorende gedragscode na. In 2018 deed 50Hertz geen schenkingen aan politici of politieke partijen.

3.1.6. Anticorruptie

GRI 205-1, GRI 205-2

Het bedrijfscharter en de richtlijnen voor het voorkomen van corruptie stipuleren wat 50Hertz verstaat onder correct ethisch gedrag en maken het duidelijk dat de onderneming alle wetten naleeft en geen corruptie duldt. Deze principes vormen de basis van organisatorische maatregelen die bindend zijn voor de hele onderneming.

Sinds 2010 heeft 50Hertz een klokkenluiderbeleid, dat ook de aanstelling van een intern compliancecomité en een externe ombudsman voorschrijft. Het compliancecomité bestaat uit een medewerker van Legal Affairs, een medewerker van Human Resources en een compliancecoördinator. De ombudsman brengt één keer per jaar schriftelijk verslag uit aan het compliancecomité over de toepassing van het beleid en het aantal ontvangen meldingen. Als de ombudsman een gerechtvaardigde melding communiceert aan 50Hertz, komt het compliancecomité onmiddellijk samen om de kwestie af te handelen en indien nodig verdere interne maatregelen te treffen. Het comité brengt jaarlijks – en indien nodig ad hoc – verslag uit aan het management van 50Hertz. In 2018 ontving de ombudsman geen meldingen over corruptie. Tijdens boekjaar 2018 kreeg 50Hertz geen noemenswaardige boetes met betrekking tot zijn algemene zakelijke activiteiten, projecten voor het bouwen van hoogspanningslijnen of andere bedrijfsactiviteiten. De rapporteringsdrempel voor administratieve inbreuken werd vastgelegd op 25.000 euro.

50Hertz organiseert ook regelmatig opleidingen voor het aanleren van basiskennis over aankoop, anticorruptie en correct gedrag aan alle werknemers die betrokken zijn bij het aankoopproces. Sinds 2016 werden er voor 200 werknemers binnen het bedrijf 19 opleidingssessies georganiseerd op verschillende sites. Voor 2019 zijn er vier opleidingssessies gepland en worden er 50 deelnemers verwacht.

3.1.7. Risicobeoordeling

GRI 102-30, GRI 102-11, GRI 202-2

Als onderdeel van zijn systematisch risicobeoordelingsproces monitort en evalueert 50Hertz regelmatig de volgende risicogebieden:

- Bescherming van lijf en leden
- Winst en verlies
- Liquiditeit
- Reputatie
- Bevoorradingszekerheid

50Hertz wil risico’s voor het voortbestaan van het bedrijf vermijden, risicoposities indien mogelijk maximaal voorkomen en het opportuniteit-risicoprofiel optimaliseren. We hebben risicorichtlijnen opgesteld waarin beschreven staat hoe risico’s elk kwartaal systematisch worden geïdentificeerd, geregistreerd, geëvalueerd en gemonitord. Op een jaarlijkse risiconferentie komen alle departementshoofden (tweede managementniveau) in de hoedanigheid van risico-eigenaars en de Risk Manager samen met het management om de grootste risico’s en risicogerelateerde kwesties te bespreken. Op het vlak van MVO betreft dit bijvoorbeeld veiligheid op het werk en nieuwe vereisten van milieuwetgevingen. In de komende maanden zullen de geëvalueerde en gemonitorde risico’s worden uitgebreid met risico’s die voortvloeien uit de klimaatverandering.

50Hertz benadert risicobeheer en het voorzorgsprincipe op een holistische manier en betreft daarom ook leveranciers en de bijbehorende processen erbij. De onderneming hanteert bepaalde vereisten aangaande veiligheid op het werk en milieubescherming die voor alle leveranciers bindend zijn verankerd in het aankoopbeleid. In de toekomst zal 50Hertz zijn invloed op de structuur van de duurzame toeleveringsketen grondig analyseren, zijn documenten aangaande duurzaamheidsaspecten die relevant zijn voor de leveranciers uitbreiden en zijn zakelijke partners nog meer sensibiliseren over veiligheid op het werk, bescherming van de gezondheid en milieubescherming.

3.1.8. Veiligheid

G4-EUS-DMA DISASTER/ EMERGENCY PLANNING AND RESPONSE

Als beheerder van kritieke infrastructures moet 50Hertz de veiligheid van informatie garanderen in het kader van de IT-SiG [‘IT-Sicherheitsgesetz’: de Duitse wet inzake IT-beveiliging]. Informatie moet verwerkt, opgeslagen en gecommuniceerd worden op een manier die de beschikbaarheid, vertrouwelijkheid en integriteit van de informatie en de systemen afdoende beschermt.

Hiervoor werd in 2017 een beheersysteem voor informatiebeveiliging geïntroduceerd, dat in 2018 werd gecertificeerd overeenkomstig ISO 27001. Dit geïmplementeerde beveiligingsproces zorgt ervoor dat IT-risico’s systematisch geïdentificeerd en aangepakt worden. Meer bepaald worden beveiligingsmeldingen en -waarschuwingen afkomstig van het Duitse overheidsbureau voor informatiebeveiliging (BSI) als onderdeel van dit proces geregistreerd en geëvalueerd. Indien nodig worden beveiligingsmaatregelen opgesteld en daarna geïmplementeerd. Tijdens het rapporteringsjaar werden geen cyberaanvalen tegen 50Hertz noch schade als gevolg van informatiebeveiligingsincidenten geregistreerd. In 2018 namen werknemers van

50Hertz en tijdelijke en externe werknemers deel aan een online-opleiding over informatiebeveiliging.

In januari 2018 ontving 50Hertz het certificaat ISO 27001 voor informatiebeveiliging, wat betekent dat 50Hertz voldoet aan zijn verplichtingen als beheerder van kritieke infrastructuur op basis van de IT-beveiligingscatalogus van het Duitse federale netwerkagentschap. In november 2018 werd de audit opnieuw uitgevoerd.

Voor 50Hertz gaat veiligheid verder dan de grenzen van de eigen onderneming. Daarom volgen zowel interne als externe stakeholders opleidingen over crisisbeheer en communicatie in de vorm van onder meer regelmatige crisisteamoefeningen. Dit betekent niet alleen dat bestaande structuren, processen en rapporteringskanalen voortdurend geëvalueerd en verbeterd worden, maar ook dat de crisisteamdeelnemers en werknemers intensieve opleidingen krijgen over hoe zij met onverwachte, stressvolle gebeurtenissen moeten omgaan en snel de juiste beslissingen kunnen nemen om crisissen het hoofd te bieden. Deze en andere maatregelen worden getroffen om de veerkracht van 50Hertz voortdurend en op een holistische manier te verbeteren.

3.1.9. Materialiteit en doelstellingen

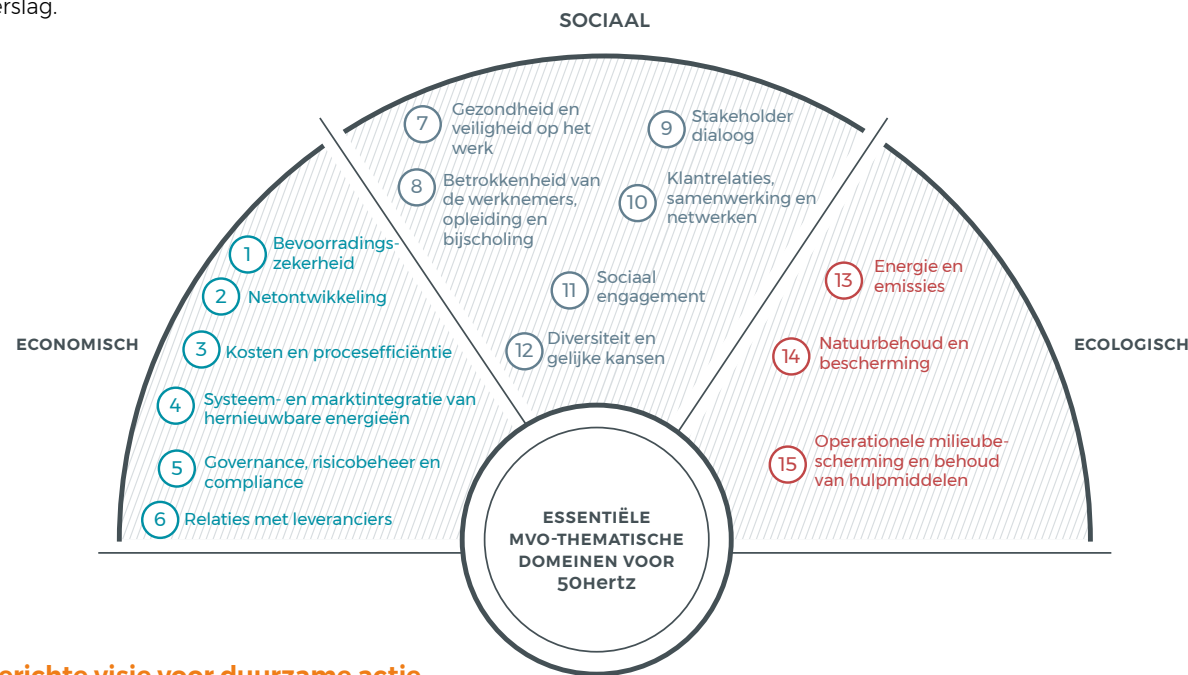
GRI 102-15, GRI 102-46, GRI 102-47, GRI 103-1, GRI 103-2, GRI 103-3

In navolging van de normen inzake duurzaamheidsrapportering van het Global Reporting Initiative (GRI) onderzocht 50Hertz de economische, ecologische en sociale impact van zijn zakelijke activiteiten. De algemene aspecten die daar worden vermeld, werden omgezet in topics die relevant zijn voor 50Hertz en werden middels benchmarks, rapporten van sectorgenoten en werknemersenquête’s afgestemd op de belangen van onze stakeholders. In het vierde kwartaal van 2017 werd een gedetailleerd onderzoek uitgevoerd bij de stakeholders, met het oog op de systematische ontwikkeling van de materialiteitsanalyse en het duurzaamheidsbeheer.

Onze stakeholders zijn onze partners, het grote publiek, niet-gouvernementele organisaties (ngo’s), politici, regelgevende instanties, investeerders, de media, klanten, leveranciers en tegenwoordigers van werknemers van 50Hertz. Het kwalitatieve onderzoek bevestigde de belangrijkste delen van het rapport. In 2018 werd het proces voor het verwezenlijken van een gemeenschappelijke materialiteitsanalyse gestart op het niveau van Elia groep. Dit proces zal in 2019 voortgezet worden. Daarom wordt een verdere differentiatie van de belangrijkste topics van 50Hertz inzake grenzen en beschrijving uitgesteld tot de resultaten van de gemeenschappelijke materialiteitsanalyse bekend zijn.

3.1.10. Stakeholder

Raadpleeg voor een gedetailleerd rapport over 50Hertz Stakeholder het hoofdstuk over stakeholdersengagement in dit deel van het verslag.

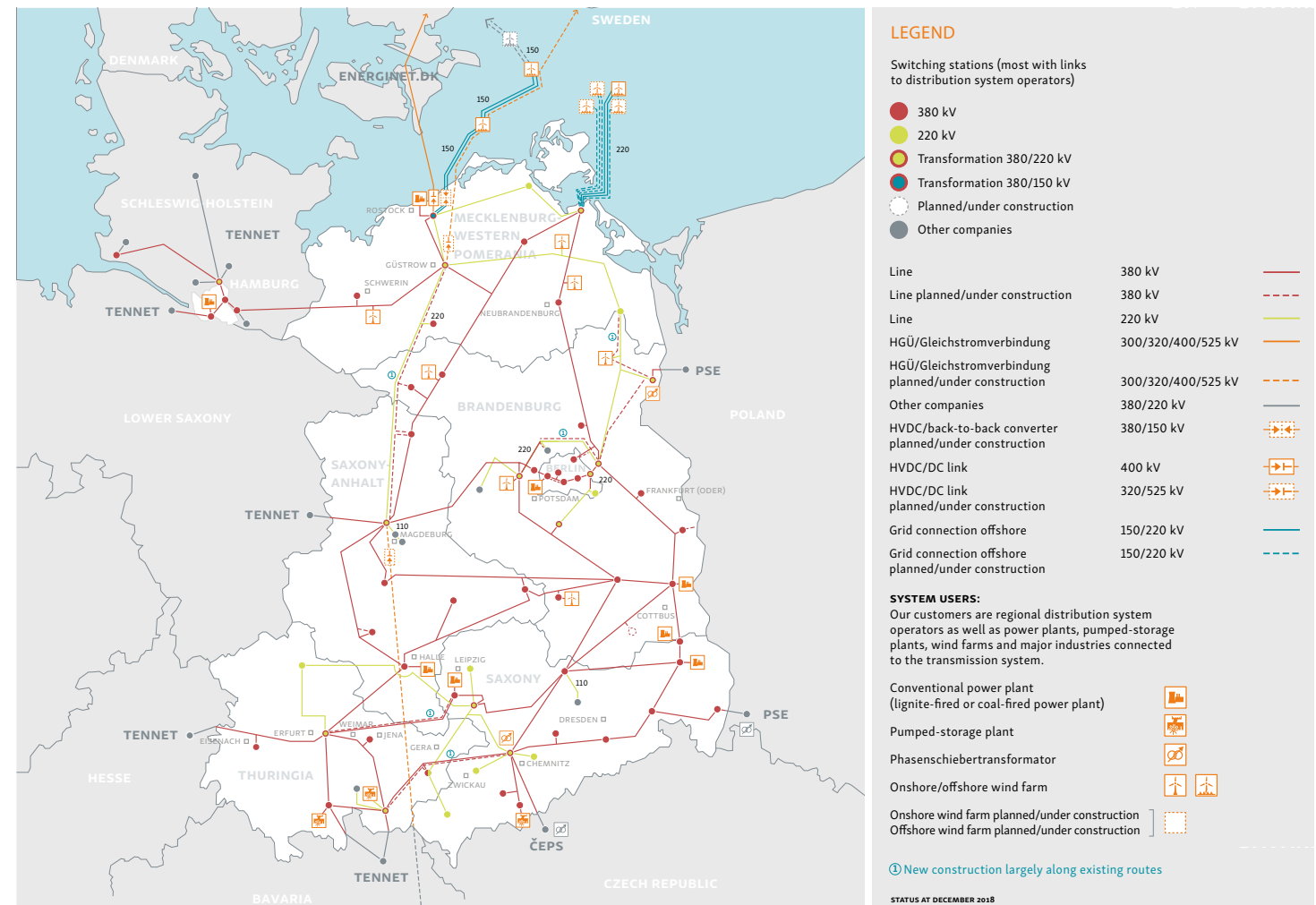

Onze gerichte visie voor duurzame actie

- 1** - Hoge bevoorradingszekerheid door een duurzaam systeem, markt en netbeheer
 - Top prestaties in vergelijking met andere netbeheerders
 - Gecertificeerd informatiebeveiligings-systeem
- 2** - Netuitbreiding in functie van de noden
 - Verlaging van aansluitkosten voor offshore windparken
- 3** - Voortdurende verbetering van de efficiëntie van processen
 - Duurzame stijging van de winstgevendheid
- 4** - Uitgebreide systeemintegratie van hernieuwbare energieën, onder andere door fysieke netaansluiting van met name systeemgerelateerde componenten.
- 5** - Betere samenwerking in de drie GRC velden
 - Versterking van interne controlesystemen en compliance
 - Oprichting van een toezichtcomité op holding niveau
 - Invoering van een systeem voor het beheer van de naleving van de belastingwetgeving
- 6** - Aandacht voor milieubewustzijn en arbeidsveiligheidsnormen bij de selectie van leveranciers
 - Verhoging van het aantal bedrijven met de juiste certificering
- 7** - Preventie van arbeidsongevallen
 - Sensibilisering van veiligheidsgedrag
 - Hercertificering van het beheer van de arbeidsveiligheid
- 8** - Hoge medewerkersbetrokkenheid
 - Bevordering van behoeften en doelgerichte ontwikkeling en bijscholing
 - Het bieden van interne ontwikkeling en carrièremogelijkheden
- 9** - Vroege publieke participatie
 - Toepassing van de 50Hertz-normen inzake informatie, dialoog en participatie op alle relevante projecten
 - Vaststelling van lessons learned, met inbegrip van een evaluatie mbt publieke participatie
- 10** - Intensivering van de samenwerking met klanten en met politiek en maatschappelijk relevante stakeholders
 - Betrouwbare en tijdige communicatie met klanten
 - Gebruik van klantenenquêtees als basis voor verdere verbeteringen
- 11** - Adequate en systematische bijstand voor sociale, culturele en maatschappelijke projecten
- 12** - Gelijke en eerlijke participatie van alle medewerkers
 - Ondersteuning van mensen met een handicap in het beroepsleven
 - Handhaving van de genderquota voor alle managementniveaus
- 13** - Minimaliseren van controlebaar energieverbruik en emissies
 - Vervanging van het SF6 broeikasgas
- 14** - Het beperken van ingrepen in de natuur en het landschap bij het bouwen van lijnen en hoogspanningsstations
 - Het uitvoeren van compenserende maatregelen met de grootste voordelen voor de hele samenleving
 - Toekomstgerichte lijn- en trajectplanning, met zo min mogelijk ingrepen en met het oog op ecologische duurzaamheid
 - Betere bescherming van vogels en amfibieën
- 15** - Preventie en recycling van afval dat ontstaat bij de bouw, het gebruik en de sloop van installaties

3.2. Net

SDG9

3.2.1 Totale lengte van de lijnen

G4-EUS-EU4

Totale lengte van de lijnen	2016	2017	2018
waarvan 380 kV-luchtlijnen	7.225 km	7.245 km	7.250 km
waarvan 220 kV-luchtlijnen	2.647 km	2.612 km	2.607 km
waarvan 220 kV onderzeese kabels	-	-	190 km
waarvan 150 kV onderzeese kabels	270 km	270 km	270 km
waarvan ondergrondse kabels (varia)	73 km	73 km	73 km
Totale lengte van het circuit	10.215 km	10.200 km	10.390 km

3.2.2. Onderstations en schakelstations

Totale lengte van de lijnen	2016	2017	2018
Onderstations	63	65	65
Schakelstations	6	7	8

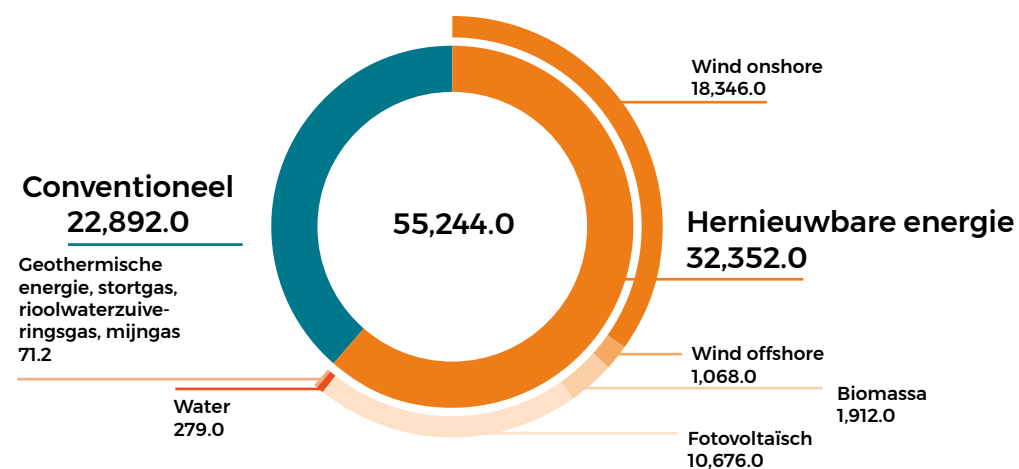
In 2018 werd bij wijze van test een nieuw schakelstation op het offshoreplatform Arkona in gebruik genomen.

3.3. Energie

SDG7, GRI 302-2, GRI 102-9

3.3.1. Geïnstalleerde capaciteit

Geïnstalleerde capaciteit hernieuwbare energie in MW

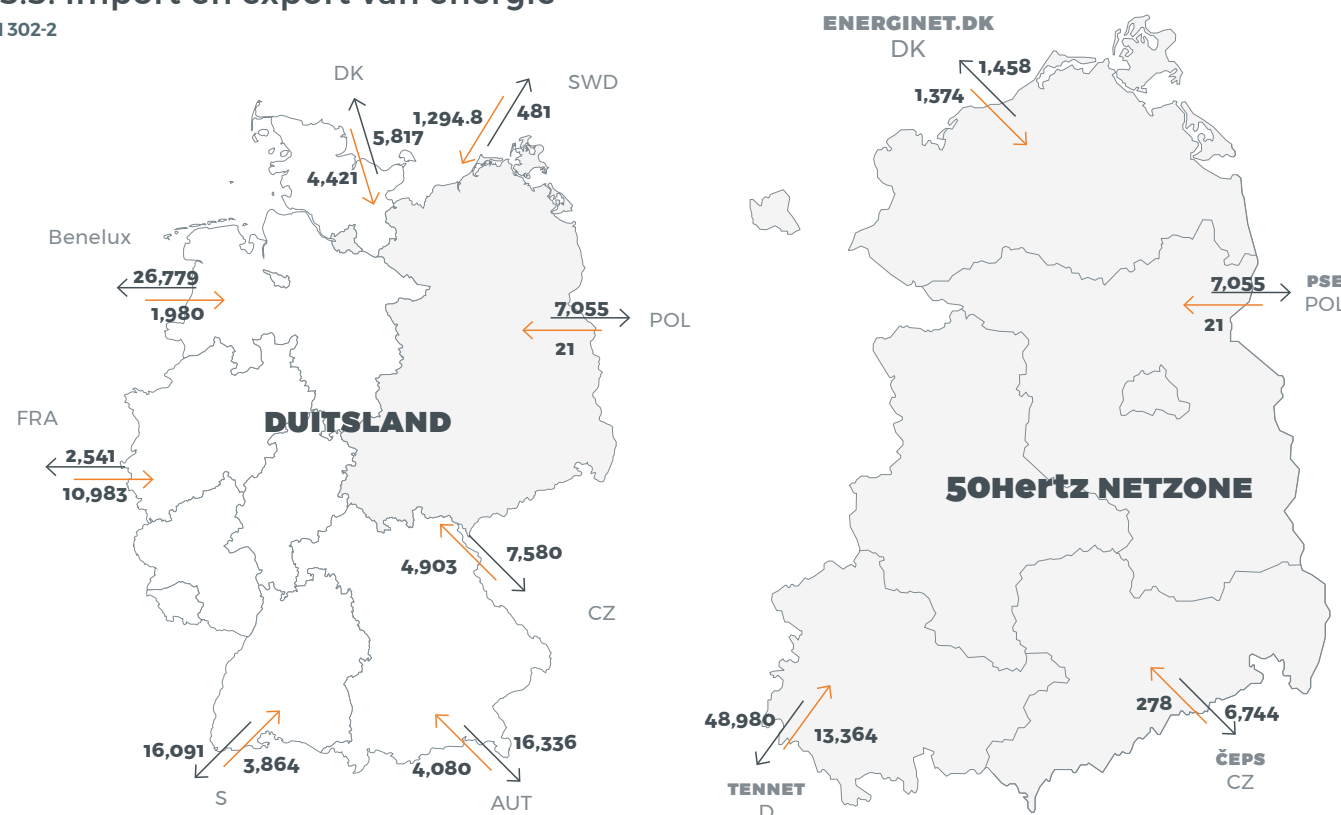

3.3.2. Jaarlijkse energiebalans

Alleen Elia brengt verslag uit over deze indicator.

3.3.3. Import en export van energie

GRI 302-2

De netzone van 50Hertz is met 49 TWh een belangrijke uitvoerder van energie binnen Duitsland en Europa.

3.3.4. Netverliezen

G4-EUS-EU12

Bij het overbrengen van elektriciteit gaat altijd wat energie verloren. Dit kan het gevolg zijn van warmteverlies op transmissielijnen, in transformatoren en andere systeemelementen, of van lekkages en coronaverlies. In 2017 liepen de netverliezen van 50Hertz op tot 2,4 TWh. De gemiddelde netverliezen voor het ultrahoogspanningsnet bedroegen 240 MW, en voor transformatie was dit 45 MW. Met de SuedOstLink tussen Saksen-Anhalt en Beieren plant 50Hertz de eerste 400 kV-transmissielijn voor ultrahoogspanningsgelijkstroom binnen zijn netzone. Deze technologie is geschikter dan conventionele driefasige wisselstroomtechnologie voor het snel overbrengen van grote hoeveelheden energie over grote afstanden, met minder netverlies en een optimale beheersbaarheid.

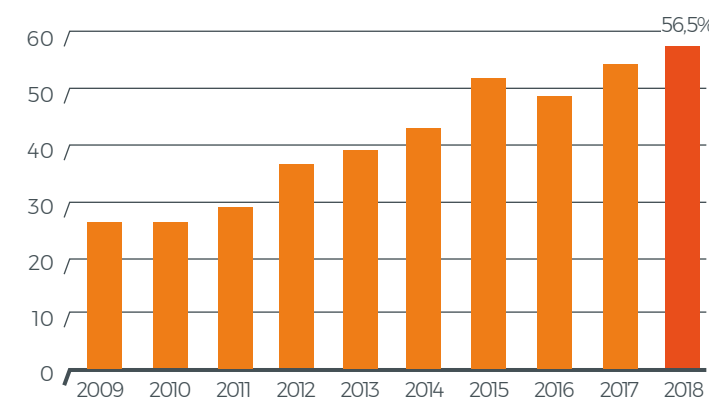
Het aandeel van de netverliezen in de totale hoeveelheid getransporteerde elektriciteit is 2,13%.

3.3.5. Energieverbruik

Binnen de netzone van 50Hertz blijft het jaarlijkse elektriciteitsverbruik stabiel met 96,8 TWh in 2018 (96 TWh in 2017 en 2016).

3.3.6. Ontwikkeling van hernieuwbare energieën

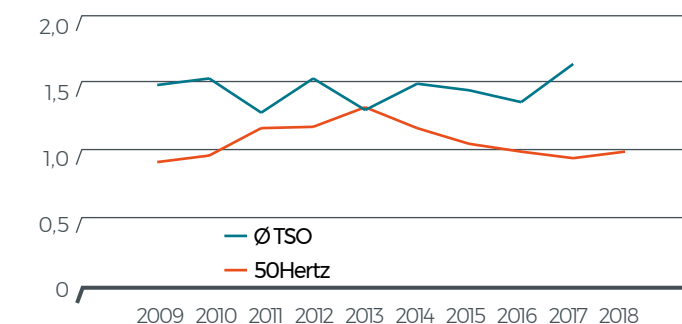
Ontwikkeling van het aandeel hernieuwbare energie in het elektriciteitsverbruik binnen de netzone van 50Hertz in %

3.3.7. Betrouwbaarheid

De regio van 50Hertz is een pionier op het vlak van de integratie van hernieuwbare energie en biedt tegelijkertijd een hoge bevoorradingszekerheid.

Storingen / 100 km lijnlengte

3.4. Human Resources

3.4.1. Managementbenadering

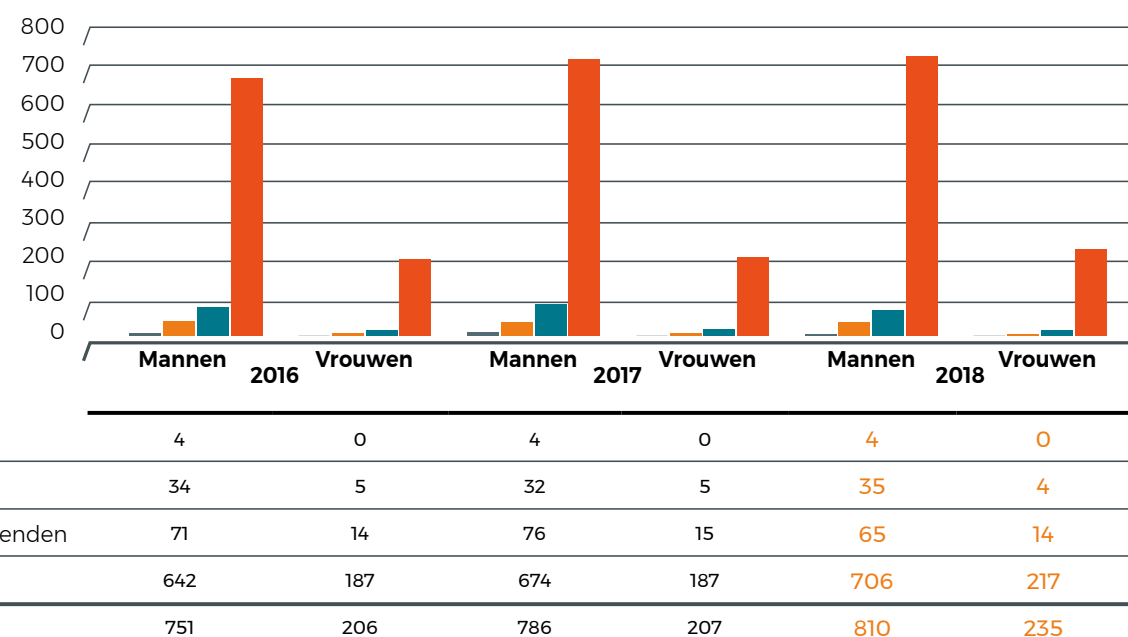
GRI 102-7, GRI 102-8, GRI 102-26, GRI 102-38, GRI 102-41

50Hertz heeft zijn succes volledig te danken aan het succes van zijn werknemers. Het is de verantwoordelijkheid van de onderneming om hen te helpen hun vaardigheden te ontwikkelen, hun gezondheid en inzet te bevorderen, hen te betrekken bij beslissingen en gelijke kansen voor iedereen te garanderen. Het onderhouden en ontwikkelen van de op waarden gebaseerde bedrijfscultuur is een van de hoofddoelstellingen van de onderneming en vormt het strategische fundament voor alle beslissingen met betrekking tot het personeel. De Chief Human

Resources Officer maakt deel uit van het uitgebreide managementteam en is verantwoordelijk voor alle kwesties met betrekking tot de personeelsstrategie.

Een jaarlijks bijgewerkt vijfjarig businessplan doet dienst als kader voor een kwalitatieve en kwantitatieve personeelsplanning. 50Hertz voldoet aan internationale richtlijnen die verder gaan dan de collectieve overeenkomsten en bedrijfsakkoorden, zoals de fundamentele arbeidsnormen van de International Labour Organisation (ILO: C87, C98 en C135) en werknemersrechten in de UN Global Compact.

Totale personeelsbezetting in Duitsland*

* Personeelsbezetting 50Hertz Transmission en 50Hertz Offshore

3.4.2. Remuneratiebeleid

Een billijk loon en aantrekkelijke voordelen voor werknemers zijn vanzelfsprekend bij 50Hertz. De remuneratiesystemen worden wanneer nodig verder verfijnd, zodat we ook in de toekomst een aantrekkelijke werkgever kunnen blijven. IG BCE onderhandelt samen met de werkgeversorganisatie voor energie- en toeleveringsbedrijven (Arbeitgeberverband Energie- und Versorgungswirtschaftlicher Unternehmen e.V. - AVEU) onze collectieve arbeidsovereenkomsten. De billijke verloning op basis van vereisten en prestaties ongeacht het geslacht wordt aangevuld met een uitgebreid pakket extralegale voordelen en de mogelijkheid tot een bedrijfspensioenregeling.

Daarnaast kunnen werknemers ervoor kiezen om mee te profiteren van een geslaagd jaar via het aandelenprogramma van Elia groep. In 2018 kreeg elke werknemer al voor de zesde keer de kans om tot 24 aandelen tegen een verminderde prijs te kopen. Bijna 58% van de werknemers ging in op dit aanbod.

50Hertz vermeldt in detail de totale vergoeding van het managementteam in de geconsolideerde jaarrekening. Het bedrijf doet dit vrijwillig met het oog op transparantie en vermeldt niet alleen de vaste en variabele algemene vergoeding, maar ook de bedrijfspensioenen en alle andere voordelen die het management van 50Hertz geniet. De bijzonderheden van de vergoedingssystemen worden toegelicht in de corporate-governanceverklaring.

De compensatiefactor van de best betaalde werknemer tegenover de gemiddelde jaarlijkse totale compensatie voor alle werknemers bedraagt 8,2.

3.4.3. Incentivesystemen

Het vergoedingssysteem houdt rekening met succes- en prestatiefactoren. Die stimuleren het bereiken van doelen op bedrijfsniveau en de daarmee gepaard gaande individuele doelen. Enkele van die doelen hebben betrekking op duurzaam bedrijfsmanagement, zoals het volgen van richtlijnen voor gezondheid en veiligheid op het werk of een succesvolle sociale dialoog.

3.4.4. Medezeggenschap

GRI 402 MA

50Hertz zet zich niet alleen in voor vrijheid van vereniging, collectieve sectorovereenkomsten en de bescherming van werknemersvertegenwoordigers, maar hecht ook veel belang aan een vertrouwensvolle en constante samenwerking met alle medezeggenschapsorganen. De raad van toezicht van 50Hertz bestaat uit zes leden en staat, zoals contractueel gegarandeerd door wettelijke vereisten, boven de gelijke vertegenwoordiging van de werkgevers- en werknemersbelangen.

De raad van toezicht kwam drie keer bijeen in 2018 en werd aan de hand van schriftelijke verslagen en mondelinge presentaties door het management op de hoogte gehouden van onze bedrijfsgezondheid, onze economische situatie en onze risicobalans. Deze thema's werden vervolgens uitvoerig besproken. Een vertegenwoordigingscommissie met recht op informatie en raadpleging vertegenwoordigt de belangen van onze directieleden.

Onze ondernemingsraad is verantwoordelijk voor de vertegenwoordiging van alle werknemers die onder collectieve arbeidsovereenkomsten vallen en alle niet-loonschaalwerknemers bij 50Hertz. In de Europese ondernemingsraad van Elia groep vinden uitwisselingen over de hele groep plaats. Tijdens gemeenschappelijke activiteiten, zoals het Industrial Group Committee of the Electricity Industry en de Work Group of Network Operators, promoten we actief de werknemersbelangen in de sector van infrastructuurnetwerken.

Daarnaast sturen we regelmatig gastsprekers en -docenten naar educatieve evenementen van het IG BCE. Om het vakbondsenagement van onze werknemers te ondersteunen, bieden we hen oriënteringsevenementen en informatiesessies aan, zoals onze 'Schnupperkurse Mitbestimmung' (een inleidende cursus rond medezeggenschap). Onze vertegenwoordiging voor jongeren en stagiairs (Jugend- und Auszubildendenvertretung - JAV), die in december 2016 werd opgericht en voor een termijn van twee jaar werd verkozen, verdedigt de belangen van onze jonge werknemers in het hele bedrijf. Deze vertegenwoordiging werkt nauw samen met de andere medezeggenschapsorganen.

Onze werknemers kunnen bovendien via diverse platformen standpunten uitwisselen (cf. hoofdstuk over stakeholdersengagement). 'Sag es!' (Zeg het!), onze regelmatige werknemersenquête, is daarvoor het medium bij uitstek. De meest recente werknemersenquête vond plaats in 2017. De resultaten werden in het eerste kwartaal van 2018 tijdens workshops besproken met de werknemers en gaven aanleiding tot specifieke maatregelen.

3.4.5. Gender, diversiteit en gelijke kansen

GRI 405-1, GRI 405-2 SDG 5, SDG 8

Als blijk van zijn overtuiging en in overeenstemming met verdrag nr. 111 van de IAO zet 50Hertz zich in voor het bevorderen van diversiteit en veroordeelt het scherp alle mogelijke vormen van discriminerend gedrag in alle aspecten van het beroepsleven. Al onze werknemers genieten gelijke rechten ongeacht hun etnische afkomst, leeftijd en geslacht, seksuele geaardheid, religieuze gezindheid, politieke overtuiging, nationale of sociale herkomst of eender welke andere factoren. In het verslagjaar is 50Hertz lid geworden van het Duitse diversiteitscharter, een initiatief ter bevordering van diversiteit in bedrijven en instellingen, dat een open en erkentelijke bedrijfscultuur versterkt.

Gelijke kansen voor mannen en vrouwen: deze doelstelling maakt deel uit van het gelijkheidshandvest van het IG BCE, dat 50Hertz ondertekend heeft. 50Hertz vindt dat het zijn plicht is om de 'Fair Share'-gedachte van gelijkheid te ondersteunen en streeft in zijn functieprofielen een vrouwelijk werknemersaantal na dat overeenstemt met de situatie buiten het bedrijf. Vanaf 31 december 2018 was er een aandeel van 9% vrouwelijke managers, een aandeel van bijna 17% op het tweede managementniveau, een aandeel van 17% van leden in de raad van toezicht en een aandeel van 0% in het bestuur (20% vanaf 30 september 2018)*. Het interne vrouwennetwerk '50:50 - das Frauennetzwerk' streeft ernaar de ontwikkeling van persoonlijke en professionele competenties en de aanwezigheid en invloed van vrouwen bij 50Hertz te bevorderen. De EntgTranspG ['Entgelttransparenzgesetz': de Duitse wet betreffende de transparantie van remuneratiesystemen] werd van kracht op 6 juli 2017. 50Hertz Transmission GmbH heeft zijn eerste verslag over gelijke kansen en gelijke remuneratie voorgesteld in het managementverslag vanaf 31 december 2017.

Bij 50Hertz houdt het bevorderen van diversiteit en gelijke kansen ook in dat mensen met gezondheidsbeperkingen dezelfde kansen krijgen als mensen zonder beperkingen. In 2013 hebben we een integratieakkoord gesloten met de ondernemingsraad, de vertegenwoordigingscommissie en het medezeggenschapsorgaan voor werknemers met een beperking bij 50Hertz. Dit akkoord omvat maatregelen om mensen met een beperking te ondersteunen in hun beroepsleven. Een intern integratieteam is verantwoordelijk voor de implementatie en opvolging van het akkoord. Tijdens het boekjaar bedroeg het aandeel van werknemers met een ernstige beperking en vergelijkbare werknemers 2,3%. In totaal waren er tijdens het boekjaar tien werknemers met een beperking aan de slag bij 50Hertz. Dit aandeel zal geleidelijk toenemen in overeenstemming met specifieke werkplekvereisten in commerciële en technische afdelingen. In 2017 ging 50Hertz een partnerschap aan met beroepsopleidingscentrum Annedore-Leber en kon een stagiair met een beperking aan de slag in het bedrijf. In het boekjaar 2018 ging 50Hertz een partnerschap aan met AfB GmbH voor de verwijdering van IT-hardware. AfB, dat bekendstaat om zijn integratiebeleid, stelt mensen met een beperking tewerk en helpt de CO₂-uitstoot terug te dringen door gebruikte IT-apparatuur te verwerken en te verkopen.

Er waren geen gevallen van discriminatie in 2018.

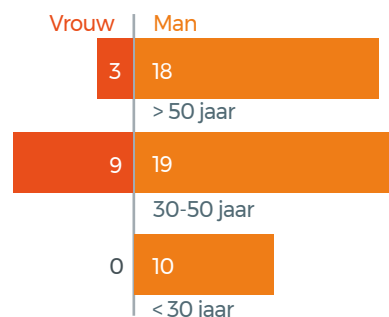
* Vanaf 1 januari 2019 zal 50Hertz opnieuw een aandeel van 20% vrouwen in het management bereiken, dankzij de overname van Sylvia Borcherding.

3.4.6. Inzetbaarheid

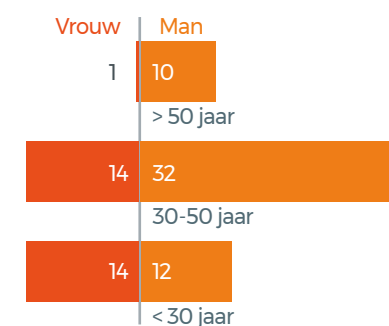
GRI 401-1, G4-EUS-EU15

Werknemers van 50Hertz genieten een gezinsvriendelijke werkomgeving en krijgen de kans om een evenwicht tussen werk en privéleven te vinden. Om moeders en vaders de flexibiliteit te bieden die nodig is om voor hun kinderen te zorgen, is er een bedrijfsakkoord dat de verenigbaarheid van werk en gezinsleven bevordert. Dit akkoord regelt naast professionele ondersteuning zaken als ouderschapsverlof, ondersteunende diensten, flexibele werkuren, buitengewoon verlof en tijdskrediet. In het 50Hertz Netquartier-gebouw is een kinderdagverblijf ingericht voor de kinderen van onze werknemers, waar ook kinderen uit de buurt terecht kunnen. Voorts hebben we een ouder/kind-kantoor voorzien om kinderopvang op korte termijn te bieden.

Aantal personen dat het bedrijf verlaat volgens leeftijd en geslacht

Aantal nieuwe werknemers volgens leeftijd en geslacht

Samen met de algemene ondernemingsraad en de vakbond voor mijnbouw, chemie en de energiesector (IG BCE) werd een akkoord gesloten om de inzetbaarheid van onze werknemers te bevorderen en te behouden. Dit akkoord biedt de basis voor een personeelsbeleid dat ons moet helpen omgaan met de gevolgen van de vergrijzing. Het is de bedoeling dat onze werknemers hun activiteiten zonder beperking kunnen uitoefenen tot ze de normale pensioenleeftijd bereiken.

Percentage werknemers die in de volgende vijf jaar met pensioen gaan	M	V
Totaal 50Hertz Transmission	5,7%	1,2%
Directeurs	0%	0%
Senior managers	12,82%	0%
Directe leidinggevenden	6,33%	0%
Bedienden	5,31%	1,3%

3.4.7. Ouderschapsverlof

GRI 401-3

Ouderschapsverlof	
Aantal werknemers met ouderschaps- of zorgverlof	13
waarvan mannen	3
waarvan vrouwen	10
Aantal werknemers met ouderschapsverlof 01.01.2018-31.12.2018 78	78
waarvan mannen	53
waarvan vrouwen	25

3.4.8. Opleiding en vorming

GRI 404-1, GRI 404-2

50Hertz kan zijn doelstellingen alleen maar bereiken als zijn werknemers hooggekwalificeerd zijn en goed op de hoogte zijn van de huidige ontwikkelingen. We bieden onze werknemers dan ook de keuze tussen maatopleidingen, diverse scholingsmogelijkheden en relevante bijkomende kwalificaties. Een systematische opvolgingsplanning garandeert dat er voldoende potentieel geschikte werknemers beschikbaar zijn voor alle managementfuncties en dat we vacatures op elk moment vanuit het bedrijf zelf kunnen invullen. In dit kader selecteren en ontwikkelen we actief talent, onder meer via programma's voor 'Young Professionals' die in samenwerking met Elia groep worden ontwikkeld en aangeboden. 50Hertz vindt gekwalificeerd nieuw talent via een intern trainingsprogramma, een stageprogramma van 24 maanden en door stagiairs van buitenaf te ontvangen en dissertaties en bachelor- en masterscripties te begeleiden in samenwerking met universiteiten en hogescholen. In 2018 werkten in totaal 35 student-werknemers en 5 stagiairs voor 50Hertz. Momenteel zijn 20 jonge mannen en vrouwen bezig aan een industriële of zakelijke praktijkopleiding, wat over-

eenkomt met een stagepercentage van 1,9%. Naast de regelmatige veiligheidsopleidingen kreeg elke werknemer gemiddeld 11,76 uren opleiding in het boekjaar. Daarnaast worden aan het leidinggevend personeel specifiek op 50Hertz afgestemde opleidingsmodules aangeboden om hun individuele leiderschapscompetenties te ontwikkelen. Sinds 2014 hebben 123 leidinggevende werknemers (afdelings-, departements- en teamhoofden) hieraan deelgenomen, waarbij ze over de departementen en hiërarchie heen hebben gewerkt rond specifieke gevallen uit hun dagelijkse managementpraktijk.

3.4.9. Gezondheid en veiligheid op het werk

GRI 403-1, GRI 403-2, GRI 403-3, SDG8, G4-EUS-LA6

Bij 50Hertz is het beschermen van de gezondheid en veiligheid van onze werknemers de allerhoogste prioriteit. Dit wordt onderstreept door de richtlijn voor gezondheid en veiligheid op het werk, die bindend is voor alle werknemers. De structuur voor gezondheid en veiligheid op het werk houdt toezicht op een beheersysteem voor veiligheid over het hele bedrijf in overeenstemming met OHSAS 18001. In november 2017 werd dit beheersysteem voor veiligheid op het werk opnieuw met succes gecertificeerd volgens OHSAS 18001:2007.

Gezondheid en veiligheid zijn, samen met de preventie van letsels en ziekte op het werk, verankerd in onze bedrijfsstrategie. Alle werknemers brengen deze benadering in de praktijk bij de uitvoering van hun dagelijkse taken. Elke werknemer wordt erop gewezen hoe hij zich van gevaren bewust moet zijn, deze onmiddellijk moet rapporteren en suggesties kan doen om veilige en gezonde werkomstandigheden te bevorderen. In het boekjaar was gezondheid en veiligheid op het werk opnieuw een van de belangrijkste projecten in het businessplan van 50Hertz. In 2018 ging de grootschalige campagne 'gib8' (Let op!) van start, om bij werknemers en leveranciers het bewustzijn aan te wakkeren voor gezondheids- en veiligheidsthema's op het werk. De campagne voert niet alleen specifieke maatregelen in, maar stelt ook informatiemateriaal ter beschikking. Zo heeft ze een rechtstreekse impact op potentiële risico's en worden verschillende specifieke doelgroepen aangesproken. De persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM) van onze werknemers worden altijd up-to-date gehouden, nieuwe PBM worden op slijtage getest en de catalogus wordt aangepast naargelang de specifieke vereisten.

Maar gezondheid en veiligheid op het werk beperkt zich uiteraard niet alleen tot onze eigen werknemers. De strenge normen van 50Hertz gelden ook voor bedrijven die in onderaanneming actief zijn op de bouwterreinen van 50Hertz. Tijdens het aanbestedingsproces en via werfopvolging met IT-ondersteuning door speciaal daartoe opgeleide 50Hertz-medewerkers garanderen we dat ook onze leveranciers voldoen aan onze strenge veiligheidsnormen. Dit wordt sinds mei 2018 transparant en bindend geregeld via speciale instructies die de veiligheid op het werk garanderen wanneer externe bedrijven worden ingezet om werken uit te voeren met betrekking tot het transmissienet van 50Hertz (OAFN).

Tijdens het boekjaar 2018 gebeurden drie noemenswaardige ongevallen bij 50Hertz. Dit betekent dat we onze doelstelling voor het aantal en de ernst van arbeidsongevallen in 2018 hebben bereikt. Om toekomstige arbeidsongevallen te voorkomen, werd elk ongeval grondig geëvalueerd. Op basis van deze evaluatie werden veiligheidsmaatregelen uitgewerkt en ingevoerd.

Met een totaal van elf nam het aantal arbeidsongevallen bij contractors af in vergelijking met het vorige jaar. In 2018 waren er, net als in 2016 en 2017, geen dodelijke ongevallen.

Ongevallencijfers

	2016	2017	2018
Arbeidsongevallen (met minstens 1 dag afwezigheid)	3	6	3
Ongevallenpercentage ¹	2.0	4.5	2.0
Ongevallenernst ²	0.16	0.23	0.02
Aantal ongevallen externe bedrijven	21	16	11

¹ Aantal arbeidsongevallen met afwezigheid als gevolg (≥ 1 dag) x 1.000.000.000/ Aantal daadwerkelijk

² Aantal verloren dagen door arbeidsongevallen in kalenderdagen x 1.000/ Aantal werkelijk gewerkte uren.

SDG3

De tijdige herkenning en preventie van arbeidsziektes en het handhaven van de inzetbaarheid van onze werknemers zijn belangrijke onderdelen van gezondheid en veiligheid op het werk bij 50Hertz. Met het oog hierop voorziet 50Hertz in geschikte medische zorg, waarbij de nadruk ligt op persoonlijke bescherming en de preventie van gezondheidsrisico's. Daarnaast organiseert 50Hertz regelmatig medische consultaties, inentingen en informatiesessies over ergonomie op de werkplek. Bij problemen in verband met persoonlijke stress, conflicten of verslaving wordt steeds voorzien in een gekwalificeerde en vertrouwelijke externe consultatie. Werknemers kunnen ook deelnemen aan verschillende openbare evenementen zoals de 'Berlin Team Relay Race', de 'HSH Nordbank Run' ten voordele van het goede doel 'Kinder helfen Kindern' (Kinderen helpen kinderen), de fietsrace 'Jedermann-Radrennen Cyclastics' in Hamburg of de loopwedstrijd 'Rennsteig-Herbstlauf' in Thüringen.

3.4.10. Veiligheidsinspecties

Sinds 1 juli 2017 bevatten alle nieuwe contracten bij 50Hertz een overeenkomst voor kwaliteitsborging op bouwterreinen. Deze overeenkomst omvat ook een onbeperkt recht voor 50Hertz om controles uit te voeren. Indien niet wordt voldaan aan de vereiste normen, wordt er een strafpunten- en escalatiesysteem toegepast. Hierbij worden aan de hand van bindende regels verdere maatregelen vastgelegd om in de toekomst te voldoen aan de veiligheidsvoorschriften. In 2018 waren er in totaal 1159 inspecties op het terrein gepland. Er werden uiteindelijk 1190 inspecties uitgevoerd (december 2018) - nog beter dan het vooropgestelde aantal.

3.4.11. Veiligheidsopleidingen

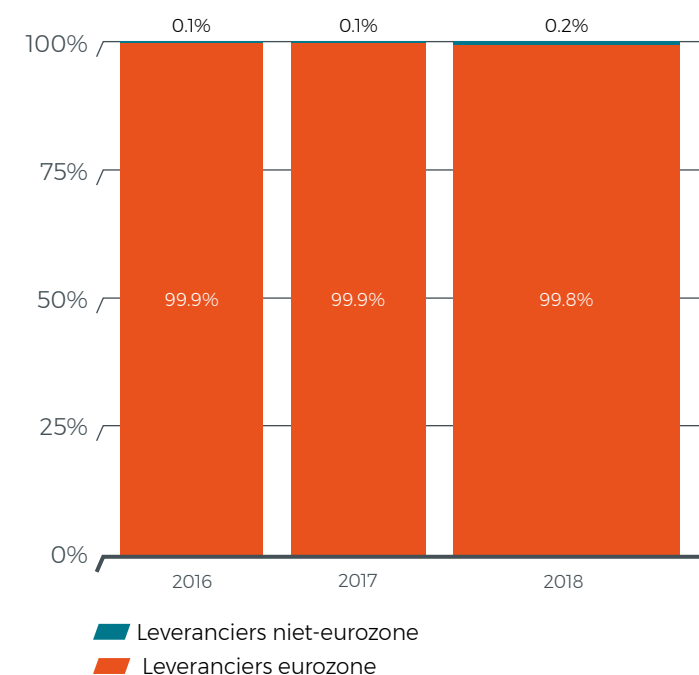
Werknemers in de praktijkdepartementen krijgen zes keer per jaar een opleiding, en werknemers in de verkoop- en engineeringdepartementen krijgen één keer per jaar een opleiding. We organiseren jaarlijks ook een wedstrijd rond veiligheid op het werk, om het bewustzijn van onze medewerkers aan te wakkeren en hen te motiveren. Enerzijds wordt per locatie rekening gehouden met het aantal ongevallen in het jaar voordien, en anderzijds wordt de kennis over veiligheid op het werk getest en uitgebreid via een praktisch gedeelte dat elk jaar anders wordt ingevuld.

3.5. Leveranciers, lokale toegevoegde waarde en mensenrechten

SDG 12

3.5.1. Aantal leveranciers

GRI 102-9, GRI 204-1

3.5.2. Lokale toegevoegde waarde

GRI 203-1, GRI 203-2, GRI 204-1

50Hertz en zijn dochterondernemingen zijn belastingplichtig. Belastingen worden gebruikt om de maatregelen en lopende uitgaven van regionale overheidsorganen te financieren. De verschillende regionale overheidsorganen hebben vervolgens recht op de inkomsten uit de verschillende soorten belastingen.

Als werkgever betaalt 50Hertz de loonbelasting voor zijn werknemers aan de belastingdiensten. Deze loonbelasting wordt opgenomen onder de personeelskosten. De federale regering heft vooral inkomstenbelasting, vennootschapsbelasting en belasting over de toegevoegde waarde (btw). Via een complexe regeling voor fiscale gelijkstelling tussen de regionale overheidsorganen, die is vastgelegd in het financiële reglement van de Duitse grondwet, gaat een deel van deze belastingen onrechtstreeks naar de regionale overheidsorganen van de federale staten en gemeenschappen in de netzone van 50Hertz. In 2018 betaalde 50Hertz EUR 40,9 m (jaar voordien: EUR 84,5 m) aan vennootschapsbelasting. Daarnaast werd EUR 1158,3 m (jaar voordien: EUR 1095,4 m) btw en EUR 1053,3 m (jaar voordien: EUR 941,9 m) voorbelasting (input-btw) betaald.

Naast deze federale belastingen heffen de gemeentes ook belastingen op vastgoed en handel. Deze belastingen gaan rechtstreeks naar de gemeentes. Dit betekent dat dit deel van de toegevoegde waarde van 50Hertz rechtstreeks gebruikt kan worden in de gemeentes van de netzone van 50Hertz, via hun huishoudens om hun kosten te financieren. In het boekjaar

heeft 50Hertz groep EUR 0,4 m (jaar voordien: EUR 0,4 m) aan vastgoedbelasting en EUR 47,9 m (jaar voordien: EUR 65,7 m) aan handelsbelasting betaald.

In de bepalingen die het management heeft goedgekeurd, heeft 50Hertz zich ertoe verbonden geen 'agressief belastingbeleid' te voeren en zijn belastingen tijdig en in overeenstemming met de wet te betalen. Door deze vrijwillige verbintenissen aan te gaan in de gebieden waar 50Hertz zijn invloed kan uitoefenen, heeft het bedrijf een kader gecreëerd om op duurzame wijze de toegevoegde waarde te verdelen die wordt voortgebracht. De voornaamste begunstigden hiervan zijn structureel zwakke regio's in de netzone van 50Hertz.

In 2018 heeft 50Hertz voor een totaal van EUR 921,0 m aan goederen en diensten aangekocht bij bedrijven met een hoofdzetel in Duitsland. Van dit bedrag ging EUR 141,0 m of 15,3% naar bedrijven in de netzone van 50Hertz.

Dit lagere percentage in vergelijking met de 63% van 2017 is hoofdzakelijk te verklaren door de gunning van het contract van EUR 542,0 m voor de onderzeese kabel naar het Ostwind 2-windpark (Westlich Adlergrund Cluster CWA 2) aan een consortium in Keulen. Dit en andere orders zullen door de bedrijven in de komende jaren worden aangegeven als geleverde goederen en verstrekte diensten.

3.5.3. Maatschappelijk verantwoord ondernemen

50Hertz steunt tal van projecten in zijn netzone. Dit zijn vooral vormingsinitiatieven rond cultuur, energie en milieu, naast jeugdangelegenheden en sociale zaken. Er zijn duidelijke beheers- en organisatiestructuren opgezet voor de implementering van onze vele sociale activiteiten. Ons departement Communications & Public Affairs is verantwoordelijk voor ons engagement. Het departement werkt samen met het management om de doelstellingen te bepalen, de activiteiten te coördineren en aanvragen te bekijken voor projecten die in aanmerking komen. Onze richtlijn voor schenkingen en sponsoring bepaalt op een transparante en consistente manier de algemene ondersteuningsprincipes, de beoordelingscriteria en het organisatieproces, en is bindend voor alle werknemers. Bij het toekennen van schenkingen en sponsoring wordt altijd geverifieerd of het doel in lijn ligt met onze bedrijfswaarden, of het op duurzaamheid gericht is, of het een werkelijke toegevoegde waarde biedt voor de maatschappij en het grote publiek, en of het verloopt volgens het vastgelegde proces.

In de omgeving van het 50Hertz Netquartier (het hoofdkantoor van het bedrijf) beschouwt 50Hertz zichzelf als een goede onderneming die maatschappelijk verantwoord tewerk gaat en er actief toe bijdraagt om de nieuwe woon- en werkbuilt 'Europacity' aantrekkelijk te maken voor de buurtbewoners. De kinderopvang 'Energiebündel' verwelkomt naast kinderen van 50Hertz-werknemers ook kinderen uit de buurt. Sinds de zomer van 2017 vindt jaarlijks de tentoonstelling 'Rundgang 50Hertz' plaats in het Netquartier. In samenwerking met het Hamburger Bahnhof Museum voor hedendaagse kunst in Berlijn worden opmerkelijke werken tentoongesteld van studenten die zijn afgestudeerd aan verschillende kunstacademies in de net-

zone. Zo krijgen jonge, getalenteerde kunstenaars een platform om hun intrede te maken op de professionele kunstmarkt, waardoor ze belangrijke contacten kunnen leggen en hun carrière vooruit kunnen helpen. Dit project zal in 2019 voortgezet worden.

Het is daarnaast vooral belangrijk om kinderen en jongvolwassenen te informeren over de energietransitie. De interactieve tentoonstelling 'Energie gemeinsam wenden' (Energie samen veranderen) legt leerlingen spelenderwijs de verschillende aspecten van de energietransitie uit. De tentoonstelling werd in het najaar van 2012 ontwikkeld door 50Hertz, in samenwerking met het Unabhängiges Institut für Umweltfragen e.V. (Onafhankelijk instituut voor milieuzaken). De Duitse UNESCO-commissie bekrongde de interactieve tentoonstelling als project van het VN-decennium onder de titel 'Bildung für nachhaltige Entwicklung' (Vorming voor duurzame ontwikkeling). In boekjaar 2018 bezochten 1108 leerlingen de tentoonstelling.

50Hertz ondersteunt ook een selectie van projecten in zijn netzone die een veelzijdig cultuurlandschap stimuleren. Zo werd er bijvoorbeeld steun verleend aan pianist Sir Andrés Schiff, als onderdeel van het prestigieuze Artist in Residence-programma van het Konzerthaus Berlin. Ook steunden we opnieuw de Musikfestspiele Mecklenburg-Vorpommern.

Net als in vorige jaren was 50Hertz ook in 2018 actief betrokken bij tal van initiatieven, verenigingen en organisaties. Enkele voorbeelden daarvan zijn de loopwedstrijd Rennsteig-Herbstlauf in het Thüringerwoud, de brandweervereniging Kreisfeuerwehrverband in Oberlausitz-Spree, de vereniging van ouders en leerkrachten Schulförderverein in Röhrsdorf en de jeugdafdeling voor nieuw volleybaltalent van VfB 91 Suhle e.V.

Voor 2019 plant 50Hertz de CO2-uitstoot van zijn vliegvlagen te compenseren door elektrificatieprojecten te steunen in het zuidelijk halfjaar.

3.5.4. Mensenrechten

GRI 308-1, GRI 414-1

50Hertz uit zijn engagement voor het naleven van de mensenrechten, het recht op privacy, de persoonlijke veiligheid en vrijheid van meningsuiting, en de eigendomsrechten van zijn werknemers, omwonenden en klanten. 50Hertz neemt ook zijn verantwoordelijkheid voor het voldoen aan de sociale normen in de toeleveringsketen. Daarom is 50Hertz niet alleen lid van het UN Global Compact, maar leeft het ook de fundamentele arbeidsnormen na van de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO).

Om ervoor te zorgen dat ook zakenpartners de internationale regels met betrekking tot mensenrechten naleven - zoals het verbod op dwang- en kinderarbeid - zijn duurzaamheid en ethiek essentiële factoren bij het beoordelen van leveranciers en dienstverleners.

50Hertz wil zijn leveranciers via regelmatige vergaderingen bewustmaken van duurzame bedrijfsvoering, om het naleven van ethische principes en richtlijnen ook op lange termijn te stimuleren. Alle orders worden centraal geplaatst. Dit betekent dat alle bedrijfslocaties van 50Hertz worden gecontroleerd om na te gaan of ze hun verplichtingen op het vlak van mensenrechten vervullen. Het is de bedoeling om het beheer van de toeleveringsketen gaandeweg uit te breiden, zodat het in de komende jaren ook thema's rond duurzaamheid omvat. Momenteel wordt er gewerkt aan een gemeenschappelijke gedragscode voor leveranciers van Elia groep, die in de toekomst een bindend onderdeel zal worden van alle toeleveringscontracten. In het boekjaar werd in de vorm van deskresearch een eerste risicoanalyse over duurzaamheidskwesties uitgevoerd voor de twintig grootste leveranciers, die samen goed zijn voor een orderwaarde van meer dan EUR 378,0 m en een aandeel van 68% in het totale ordervolume van het bedrijf. Negentien van de onderzochte bedrijven hebben hun maatschappelijke zetel in Duitsland en één in Milaan. De meeste bedrijven moeten voldoen aan de MVO-rapporteringsvereisten en moeten dus rapporten publiceren met informatie over niet-financiële indicatoren en mensenrechtenkwesties volgens internationale rapporteringsnormen. Er werden geen risico's geïdentificeerd. 50Hertz onderzoekt de mogelijkheden om het beheer van de toeleveringsketen in de toekomst verder uit te breiden, zodat de verslaggeving ook mensenrechtenkwesties omvat.

3.6 Stakeholdersengagement

3.6.1. Stakeholderdialogen

GRI 102-21, GRI 102-40, GRI 102-42

Als onderdeel van het materialiteitsanalyseproces werd de stakeholderomgeving van 50Hertz geanalyseerd en gedefinieerd. Het bedrijf heeft regelmatig contact met deze stakeholdersgroepen en wisselt informatie met hen uit.

Stakeholderomgeving

	Financiële			Milieu/Samenleving						Markt						
	Mijnbouw, chemie, energie	Aandeelhouder	Investeerder	Ratingbureaus	Media	Duits federaal netwerkagentschap	Beleidsmakers	Publiek	Wetenschap	Ngo's	Burgerinitiatieven	Leveranciers	Energie-opwekkers	Distributienetbeheerders	Grote verbruikers	Transmissienetbeheerders
Extern																
Werkgroep netwerken	✓															
Groepscomité van de elektriciteitssector	✓															
Gastlezingen	✓															
Bankiersdag (Duitse 'Bankiertag')			✓													
Telefoonconferenties van analisten en investeerders			✓	✓												
Persconferentie jaarrekening			✓		✓											
Jaarverslagen		✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓						
Noordoostelijke deelstaatvergadering van de netten							✓									
Energielunch in het hoofdkantoor							✓									
Conferentie over systeemveiligheid												✓	✓	✓	✓	
EEC-conferentie																
Dag van de leverancier												✓				
Dag van de klant													✓	✓	✓	
50Hertz-kunstroute								✓								
Interactieve tentoonstelling								✓								
Sociale media					✓			✓								
Wetenschappelijke adviesraad									✓							
Samenwerkingen met universiteiten									✓							
Dissertaties en bachelor- en masterscripties									✓							
RCI-vergadering										✓						✓
Conferentie voor vogelbescherming									✓	✓						✓
Vroege publieksparticipatie							✓	✓			✓					
Groepen internationale bezoekers							✓	✓								✓
Conferentie 'Controlling load flows, strengthening European electricity trading'																✓

3.6.2. Samenwerkingen

50Hertz is hoofdcoördinator van het gezamenlijke project WindNODE. In het kader van dit project werken meer dan zeventig projectpartners in de modelregio in het noordoosten van Duitsland in totaal vier jaar aan gemeenschappelijke oplossingen om zo efficiënt mogelijk nog grotere hoeveelheden hernieuwbare energie te integreren in het systeem. De lijst met deelnemers telt onder meer energieleveranciers, netbeheerders en hightechspecialisten, maar ook bedrijven uit de automobiellindustrie, toeleveranciers en afvalverwerkende bedrijven, vastgoedondernemingen, kleinhandelaars, universiteiten en onderzoeksinstituten uit de regio. WindNODE omvat alle zes de deelstaten in het noordoosten van Duitsland, met inbegrip van Berlijn, en staat onder auspiciën van de zes premiers van de deelstaten en de burgemeester van Berlijn. De bedrijven Siemens en Stromnetz Berlin staan, samen met de economische-ontwikkelingsagentschappen Berlin Partner, Energy Saxony en ZukunftsAgentur Brandenburg, 50Hertz bij in de strategische controle van WindNODE. Het flexibiliteitsplatform - een essentieel onderdeel van het project - werd getest in november 2018. Via dit digitale aankoopplatform kunnen verbruikers en producenten van elektriciteit samen met beheerders van opslagcapaciteit diensten aanbieden die afgestemd zijn op de regio en die flexibel zijn betreffende het tijdstip van levering. Hierdoor moet hernieuwbare energie in mindere mate beperkt worden bij knelpunten in het net.

Er werd een wetenschappelijke raad opgericht om regelmatige uitwisselingen tot stand te brengen tussen de wetenschap en de praktijk. Dit vrijwillige comité bestaat uit zestien professoren op het gebied van energietechnologie, energie-industrie, energierecht en energiebeleid. De raad komt één of twee keer per jaar samen om actuele onderwerpen en toekomstige thema's te bespreken die relevant zijn voor 50Hertz. In 2018 legden beide halfjaarlijkse vergaderingen de nadruk op 'optimalisering van de bestaande netten' en 'innovatieve technologieën voor de energietransitie'. Een belangrijk aspect van het werk van de raad is het op gang brengen en uitvoeren van gezamenlijke onderzoeks- en ontwikkelingsprojecten, en het begeleiden van dissertaties en bachelor- en masterscripties. Er zijn plannen om in de toekomst ook duurzaamheidskwesties in deze dialoog op te nemen.

Daarnaast werkt 50Hertz al jarenlang samen met een aantal universiteiten in de balanceringszone. Ons gezamenlijke onderzoek heeft onder meer betrekking op de spanningskwaliteit van ultrahoogspanningsnetten, het werken met driefasestroom en gelijkstroom op één mast, het vaststellen van kritieke omstandigheden op het 50Hertz-net, of de economische, politieke en maatschappelijke gevolgen van de energietransitie. Daarnaast nemen we via praktijkgerichte colleges, lezingen en workshops regelmatig deel aan de onderwijsopdracht van universiteiten en onderzoeksinstituten.

Voor 50Hertz zijn actief leadmanagement en deelname aan onderzoeks- en ontwikkelingsprojecten een essentieel onderdeel van innovatiemanagement. In diverse samenwerkingen met academische en industriële partners ligt de focus hoofdzakelijk op activiteiten met betrekking tot nieuwe technologie, energiemarkten en systeemveiligheid, de integratie van hernieuwbare energie en de vereiste ontwikkeling van het elektriciteitssysteem. In totaal werd er in 2018 ongeveer EUR 2 m (jaar voordien: ongeveer EUR 3 m) besteed aan onderzoeks- en ontwikkelingsprojecten. Daartegenover stond EUR 0,15 m (jaar voordien: ongeveer EUR 0,25 m) aan overheids subsidies voor 50Hertz.

Samen met verschillende Europese milieuverenigingen en andere transmissienetbeheerders richtte 50Hertz het Renewables Grid Initiative (RGI) op. Het RGI steunt enerzijds de uitbreiding van het net voor een efficiënte integratie van hernieuwbare energieën in Europa en stimuleert anderzijds de verspreiding van innovatieve overlegprocedures (cf. meer lidmaatschappen op p. 38).

3.6.3. Publieke acceptatie

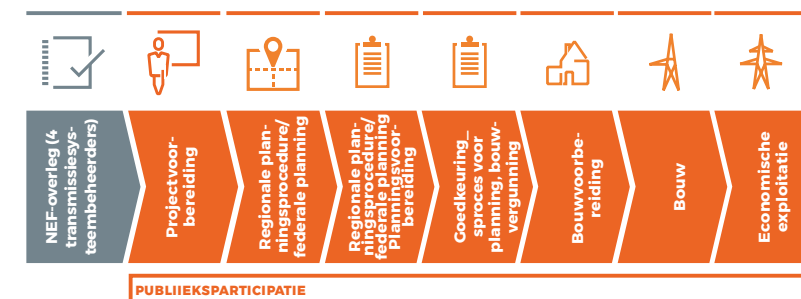
GRI 102-29, GRI 102-43, GRI 102-44, GRI 413-1, G4-EUS-DMA-STAKEHOLDER PARTICIPATION

Bij het plannen en uitvoeren van de netuitbreiding kiest 50Hertz voor een benadering van ruime dialoog en inspraak. Voor een duurzame netuitbreiding is de betrokkenheid van relevante stakeholdersgroepen immers van vitaal belang. In de eerste plaats worden zowel regionale als lokale stakeholdersgroepen nauwkeurig geanalyseerd en worden vragen en zorgen van de omwonenden behandeld. Hiervoor volgt 50Hertz de VDI 7000-normen. Zo kan 50Hertz samen met de regio een participatieplan uitwerken en implementeren op basis van zowel de normen van vroege publieksparticipatie als de projectspecificaties van ieder project. De behoeften om burgers te informeren en te betrekken lopen uiteen in de regio's waarin bestaande capaciteiten worden uitgebreid of nieuwe onderstations en lijnen worden gebouwd. 50Hertz wil zich afstemmen op de specifieke noden en wil lokaal de dialoog aangaan. Dit is de enige manier om de plannen verder te verbeteren, de lokaal beschikbare kennis te integreren en iedereen te betrekken die een impact ondervindt van het project.

De dialoog met relevante stakeholdersgroepen begint al heel vroeg in de planningsfase van projecten. Dit omvat onder meer raadplegingen rond plannen voor de netontwikkeling en projecten voor de verbetering en de uitbreiding van het net. De dialoog met de betrokken partijen verloopt volgens duidelijk gedefinieerde vereisten, volgens een vaste indeling en met behulp van een gestandaardiseerde 'toolkit'.

Interne, projectgerelateerde richtlijnen bepalen de tijdelijken en de wisselwerking tussen projectplanning, goedkeuring, publieksparticipatie en stakeholdermanagement. Dit gaat gepaard met een uitgebreid leerproces op basis van ervaringen uit het verleden. Op die manier kan 50Hertz de gestandaardiseerde 'toolkit' voor publieksparticipatie verder blijven ontwikkelen. 50Hertz neemt ook deel aan het debat over de kwaliteit van publieksparticipatie, bijvoorbeeld in de Alliance for a Diverse Democracy van de Bertelsmann Foundation en als lid van het Dialog-Gesellschaft e.V.

Samenwerkingen met universiteiten en partners

	NEF-overleg (4 transmissiesysteembeheerders)	Projectvoorbereiding	Regionale plan-ningsprocedure/federale planning	Regionale plan-ningsprocedure/federale planning Plan-ningsvoorbereiding	Coördinatie proces voor plan-nings- en bouw-vergunning	Bouwvoorbe-reiding	Bouw	Economische exploitatie
Doelgroepen								
Beleid en bestuur	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
Burgerinitiatieven	✓			✓	✓			
Omwonenden		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Organen voor het algemeen belang	✓		✓		✓		✓	
Ngo's	✓		✓	✓				✓
Participatie								
World Café								
Groepsconferenties			✓		✓			
Planningspanels		✓		✓				
DialogMobil		✓	✓	✓	✓	✓		
Een-op-eengesprekken	✓	✓		✓				
Adviesraad		✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Dialog								
Werkgroepen (over alle federale deelstaten)		✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Informatiemarkt*	✓*	✓	✓		✓			
Persgesprekken			✓		✓			
Hotline		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Lanceringen								✓
Regionale evenementen		✓	✓	✓	✓			
Projectpresentatie	✓	✓	✓	✓	✓			
Informatie								
Public relations	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓
Nieuwsbrief			✓	✓	✓	✓	✓	✓
Drukwerk		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Website	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

* In het kader van de raadpleging over het NEP houden de vier transmissiesysteembeheerders informatie- en dialoogbijeenkomsten, waarbij geselecteerde procedures, methoden en gebruikte gegevens worden gepresenteerd voor het eerste ontwerp van het NEP. Vervolgens kan hierover een advies worden gegeven.

3.7. Milieuaspecten

3.7.1. Managementbenadering

GRI 102-11, GRI 102-26, GRI 308-1, GRI 308-2, G4-EUS-DMA-BIODIVERSITY

Ecologische en sociale duurzaamheid, maar ook een duidelijk engagement voor milieubescherming en een zuinig gebruik van middelen maken onlosmakelijk deel uit van onze bedrijfsstrategie. 50Hertz is een koploper op het vlak van integratie van hernieuwbare energie in het volledige elektriciteitssysteem. In 2018 was ongeveer 57% van het bruto elektriciteitsverbruik in de balanceringszone van 50Hertz afkomstig van windenergie of fotovoltaïsche energie, naast biomassa, waterkracht en andere hernieuwbare energiebronnen. De ontwikkeling van het ultrahoogspanningsnet is nodig om steeds grotere hoeveelheden hernieuwbare energie over lange afstanden te transporteren, de bevoorradingszekerheid te garanderen en te zorgen voor een efficiënte elektriciteitsmarkt. We streven ernaar de impact van onze installaties en activiteiten op mensen en natuurlijke habitats tot een absoluut minimum te beperken. Het spreekt dan ook voor zich dat 50Hertz het NOVA-principe volgt. NOVA staat voor: netoptimalisatie (Netz-Optimierung) vóór versterking (Verstärkung) vóór uitbreiding (Ausbau). Concreet betekent dit dat 50Hertz alleen nieuwe lijnen bouwt als er geen andere opties meer zijn om de netcapaciteit uit te breiden.

De planning, het gebruik, het onderhoud en de milieuvriendelijke omschakeling en uitbreiding van ons transmissienet in het noordelijke en oostelijke deel van Duitsland gebeurt volgens de nationale en Europese kaders en regels. Deze operationele implementering van milieueisen verloopt volgens bedrijfsrichtlijnen en procesinstructies, die voortdurend worden bijgewerkt en aangepast. In zijn richtlijnen voor de organisatie van milieubescherming heeft 50Hertz concrete verplichtingen en taken gedefinieerd. In eerste instantie is het management verantwoordelijk voor milieubescherming. Het bepaalt de doelen en de organisatie van de inspanningen die het bedrijf levert voor milieubescherming. Binnen het management oefent de Chief Technical Officer de functie van milieuverantwoordelijke uit. Het management stelt ook verantwoordelijken aan voor gevaarlijke materialen, afval en waterbescherming die op hun beurt de volledige organisatie adviseren over milieukwesties.

50Hertz zorgt ervoor dat alle relevante informatie beschikbaar is en dat alle middelen aanwezig zijn om de strategische en operationele doelstellingen met betrekking tot energie-efficiëntie en milieubescherming te behalen. Activiteiten rond milieubescherming worden intern gedocumenteerd in jaarlijkse milieureportages. Het milieureportage voor boekjaar 2018 wordt in maart 2019 gepubliceerd. Sommige van de vermelde cijfers zijn dan ook gebaseerd op schattingen en zijn als dusdanig gemarkeerd.

50Hertz zet zich onafgebroken en actief in om zijn milieu- en energieprestaties en zijn managementsysteem te verbeteren. Om de operationele milieubescherming en het energiebeheer geleidelijk verder te ontwikkelen, moeten ook de bewustwording en de betrokkenheid van de werknemers worden gestimuleerd. Zij zijn immers gemotiveerd om op een milieuvriendelijke en energie-efficiënte manier te werken. We voldoen aan de wettelijke vereisten betreffende opleidingen. Volgens de wet moeten verantwoordelijken voor waterbescherming en afval elke twee jaar twee dagen opleiding krijgen. Bij 50Hertz krijgen ze jaarlijks één dag opleiding. De opleiding voor werknemers en verantwoordelijken die met gevaarlijke materialen omgaan wordt elke vijf jaar gegeven. Individuele afdelin-

gen van het bedrijf, zoals het departement Procurement/Facility Management en de projecteenheden, krijgen opleidingen op basis van de behoeften.

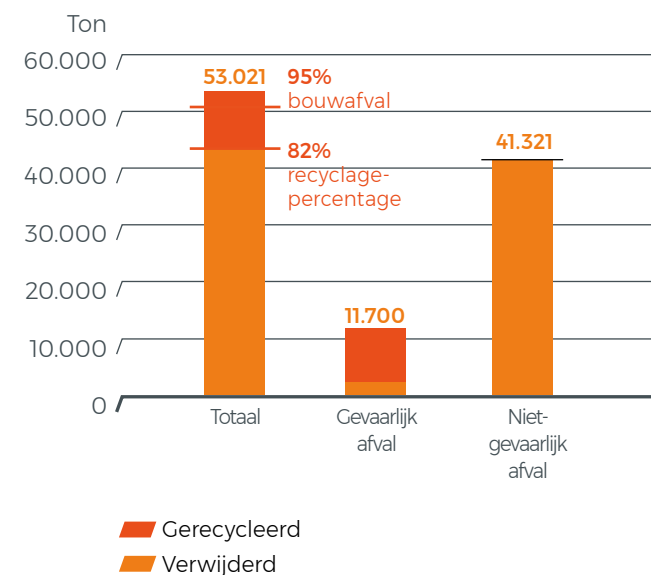
Sinds 1 juli 2017 bevatten alle nieuwe leverancierscontracten van 50Hertz een 'overeenkomst voor kwaliteitsborging op bouwterreinen', met daarin onder meer aspecten van het voorzorgsprincipe voor milieubescherming. Aan de hand van bouwterreininspecties met IT-ondersteuning wordt regelmatig nagegaan of de richtlijnen gevolgd worden. In het boekjaar werden 1190 bouwterreininspecties uitgevoerd. De gemeenschappelijke gedragscode voor leveranciers van Elia groep, die momenteel herzien wordt en bindend is voor alle leveranciers, bevat bijkomende principes met betrekking tot milieubescherming en een zuinig gebruik van middelen.

3.7.2. Afvalverwijdering

GRI 306-2, SDG12

In zijn afvalbeleid beschouwt 50Hertz preventie als een topprioriteit. De hoeveelheid en samenstelling van het afval dat jaarlijks geproduceerd wordt, hangt echter in hoge mate af van zowel herstructurerings- en ontmantelingsprojecten als compensatie- en vervangingsmaatregelen. Dit onderwerp leent zich dan ook niet tot een vergelijking tussen verschillende jaren. Voor het afval dat we niet kunnen vermijden, hanteren we het principe 'vermijden - hergebruiken - reduceren - recyclen - verwijderen'. Als we een systeem bouwen, ombouwen of ontmantelen, ontdoen we ons op een 'grondstofvriendelijke' manier van eventuele onderdelen die we niet meer nodig hebben.

Afvalverwijdering 2018

* Schatting/projectie per 31 december 2018.

50Hertz slaagde erin om de wettelijke vereiste voor recyclage (recycleren vóór verwijderen) na te leven met een recyclagepercentage van ongeveer 82%. In boekjaar 2018 vonden er twee grotere projecten voor milieuhervestel plaats in Ragow en Berlijn-Charlottenburg. Deze projecten omvatten vooral de reiniging van vloeren of de correcte verwijdering ervan wanneer ze niet meer gereinigd konden worden.

3.7.3. Biodiversiteit

GRI 304-1, GRI 304-2, GRI 304-3, G4-EUS-DMA-BIODIVERSITY, G4-EUS-EN12, SDG12

Het beleid van 50Hertz is erop gericht de gevolgen voor de natuur en de beperking van de biodiversiteit zo laag mogelijk te houden. Bij de goedkeuringsprocedures voor projectvergunningen houden we niet alleen rekening met de economische situatie, de behoeften van de omwonenden en het technologische aspect, maar verliezen we ook de bescherming van planten en dieren niet uit het oog. Al in de vroegste fases van dergelijke procedures voeren we milieueffectenbeoordelingen uit om eventuele natuurbeschermingsconflicten meteen van bij de start zoveel mogelijk te beperken. Vervolgens wordt een geschikte corridor

geïdentificeerd, waarin bij een volgende stap het precieze traject van de lijn door die corridor wordt uitgetekend. Hierbij wordt ook een lijst opgesteld van de noodzakelijke maatregelen voor bescherming, compensatie en vervanging. Deze volledige studie wordt uitgevoerd in samenwerking met externe milieuplaners, trajectdeskundigen en indien nodig ook andere specialisten in wetenschap en natuurbehoud. Pas wanneer het volledige evaluatieproces afgerond is, kan het bouwproject van start gaan - onder extern ecologisch bouwtoezicht. Bij het implementeren van de planning voor het voorbereiden van het terrein en het bouwen zelf wordt zelfs de tijdelijke impact op de natuur tot een minimum beperkt, worden al vroeg in het proces instandhoudingsperiodes en -vereisten in aanmerking genomen en worden contractors verplicht om rekening te houden met de ecologische aspecten van hun activiteiten. Daarna vindt nog een laatste beoordeling plaats.

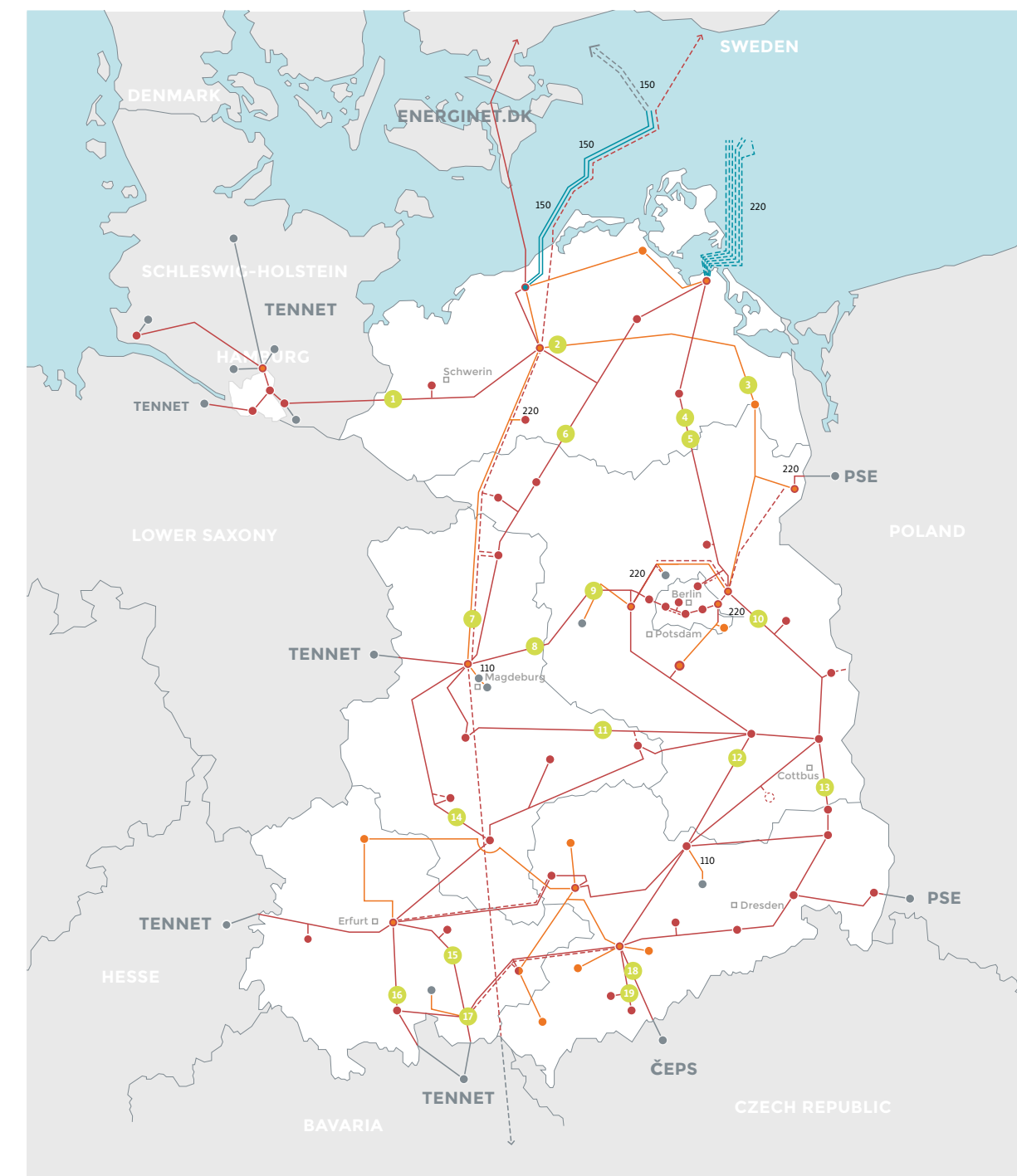
Volgens de BNatSchG ['Bundesnaturschutzgesetz': federale wet voor natuurbescherming] bestaat er een verplichting om schade aan de natuur en het landschap die kan worden voorkomen ook effectief te vermijden of zo beperkt mogelijk te houden. Lijnen worden in de mate van het mogelijke gebundeld met bestaande luchtlijnen en infrastructuren, zoals spoorwegbeddingen en snelwegen. Lijntrajecten worden aangepast aan de plaatselijke eigenschappen van de natuur, zodat de integriteit van het landschap niet meer dan nodig wordt aangetast. Waar ingrepen onvermijdbaar zijn, onderneemt 50Hertz maatregelen ter compensatie en vervanging. Die kunnen in zes categorieën worden ingedeeld: aanplantingsmaatregelen, bosbouwmaatregelen, watermaatregelen, soortenbescherming, ontmantelingsmaatregelen en overige maatregelen. Bij het plannen en uitvoeren van compensatie- en vervangingsmaatregelen betreft 50Hertz al vroeg in het proces de betrokken gemeenschappen, instanties voor natuurbehoud, geïnteresseerde burgers en ngo's. 50Hertz werkt met hen samen als partners om gepaste plannen te ontwikkelen, die vervolgens aan de overheidsinstanties worden voorgelegd als onderdeel van onze goedkeuringsplanning. Hiervoor worden steeds vaker regionale ecopools ingezet. Ecopools zijn bijdragen aan projecten van andere organisaties en ook compensatiebetalingen, die ruimere maatregelen mogelijk maken dan het aanplanten van afzonderlijke vervangingsplanten en dus doeltreffender, efficiënter en duurzamer zijn. In 2017 heeft 50Hertz richtlijnen goedgekeurd voor een doelgericht compensatiebeheer. Die bepalen de actiegebieden die nodig zijn voor een succesvolle goedkeuring en implementering van de maatregelen. Een interne beoordelingscommissie komt elke twee maanden samen om te beslissen over de maatregelen. De gekozen maatregelen worden opgenomen in een vastgoedkadaster. Er zijn momenteel 292 compensatie- en vervangingsmaatregelen gepland in de netzone van 50Hertz, terwijl 418 maatregelen worden geïmplementeerd en onderhouden. Daarmee is het totale aantal compensatie- en vervangingsmaatregelen toegenomen van 630 in 2017 tot 710 in 2018.

Het controlegebied van 50Hertz heeft veel verschillende beschermingszones, die in een kadaster worden geregistreerd. FFH-beschermingszones, nationale parken en biosfeerreservaten zijn in de figuur weergegeven. Het controlegebied omvat vele ornithologische reserves, die 50Hertz beschermt bij de bouw van nieuwe lijnen.

Om luchtlijnen te bouwen in beboste gebieden moeten we gewoonlijk passages aanleggen, omdat de lijnen voldoende ruimte nodig hebben aan de zijkanten en zich hoog genoeg van de grond moeten bevinden om de nodige veiligheidsafstand te bewaren. Bepaalde delen van die passages moeten dus regelmatig bomenvrij worden gehouden. Bomen en struiken zijn echter een habitat voor talloze diersoorten. 50Hertz wil daarom deze natuurlijke ruimtes op lange termijn zo weinig mogelijk verstoren en de biodiversiteit onder de luchtlijnen op die manier verhogen. Met behulp van een ecologisch beheersysteem voor de passages (Ökologisches

Schneisenmanagement of ÖSM), dat in 2010 ontwikkeld werd in samenwerking met de universiteit van Erfurt, plant en beheert 50Hertz lijntrajecten met inzicht, minimale impact en ecologische duurzaamheid. De passage onder een luchtlijn wordt zo heringericht dat de natuurlijke habitats hersteld worden, maar een veilig gebruik van de lijn nog steeds mogelijk is. Zo ontwikkelt een passage zich in de loop van ons project tot een biologisch diverse en waardevolle natuurrimte. 50Hertz past het ÖSM-systeem verplicht toe voor de aanleg van nieuwe lijnen, maar ook op vrijwillige basis voor de bestaande lijntrajecten.

Beheer van ecologische passages

	Maatregelen	Oppervlakte in hectare
1	Bosrand, Kölziner Tannen	1,8 ha
2	Eco-account, Suckower Tannen	14 ha
3	Wildgebied, Bienenweide Schönwalde	5,6 ha
4	Biotoopbeheer, NABU-zone	1,9 ha
5	Eco-account bosrand, Hohenzieritz	2,5 ha
6	Inrichten bosrand, boomgaard in Satow	9,8 ha
7	Graasland, Mahlpfuhler Fenn	6 ha
8	Heggen, Hohenbellin	6 ha
9	NABU-project, Marzahner Fenn	1,8 ha
10	Biotoopbeheer, gemeentebos Altlandsberg	25 ha
11	Bloemenweide, Külsoer Mühle	0,4 ha
12	Vijver bosrand, Rochhauer Heide	13 ha
13	Bosranden, Döbbener Heide	12,6 ha
14	Biotoopbeheer, natuurgebied Harz	3,2 ha
15	Testlijn, Hummelshain	9,1 ha
16	Testlijn, Oberweißbach	1,8 ha
17	Biotoopinrichting, Ruppertsdorf	1 ha
18	Flankbeplanting, Burkhardttsdorf	0,3 ha
19	Grasvlakte voor tests met zaden	0,5 ha
		- 116,3 ha

Ultrahoogspanningslijnen brengen schade toe aan vogels. Daarom levert 50Hertz ook een enorme inspanning om vogels te beschermen en de negatieve gevolgen te beperken. In 2017 werd tijdens enkele lijnbouwprojecten een nieuwe, soortspecifieke methode ontwikkeld om systematisch de gevolgen voor de populatie van een bepaalde soort te achterhalen. Op basis daarvan kunnen dan gerichte beschermings- en compensatiemaatregelen worden gezocht. Er waren plannen om in het boekjaar 30 km vogelkrullen te plaatsen in het bestaande net. Door een ongeval in 2018 werd de plaatsing onderbroken, tot het ongeval behandeld was en er een strategie op punt stond om dit soort ongevallen te voorkomen. In 2019 gaat het plaatsen van vogelkrullen verder zoals gepland. 50Hertz blijft ook actief de oprichting ondersteunen van de hotline 'Vogelfund und Stromleitung' (vogelsterfte en hoogspanningslijnen) door NABU (Naturschutzbund Deutschland), een Duitse vereniging voor natuurbehoud, als onderdeel van het 'Renewables Grid Initiative'. 50Hertz voerde een vergelijkende studie uit over de

doeltreffendheid van vogelkrullen en andere vormen van bebakening, en installeerde ook camera's op twee stroken van het net in een vogelreservaat. Al deze maatregelen en projecten zullen aanvliegingen op deze locaties beter helpen te voorkomen in de toekomst.

Een andere maatregel om het verstoren van de omgeving consequent te verminderen, is de ontwikkeling van het 'compactLine'-mastontwerp. Dit innovatieve onderzoeks- en ontwikkelingsproject maakt gebruik van lagere masten, smallere lijntrajecten en een toren met volle panelen en een kleinere omtrek. Zo zullen we met luchtlijnen onze impact op landschappen en de natuur kunnen beperken. Het compacte ontwerp biedt de mogelijkheid om een nieuwe lijn van 380 kV te integreren in bestaande 220 kV-lijntrajecten. In augustus 2018 werden tests uitgevoerd met een testlijn van twee kilometer.

3.7.4. Waterbescherming

GRI 306-5, SDG14

50Hertz zet zich in voor een doeltreffende waterbescherming. Aangezien voor de activiteiten van 50Hertz niet veel water wordt gebruikt, is het niet zozeer onze verantwoordelijkheid om minder water te verbruiken, maar wel om enerzijds rekening te houden met waterbronnen in de grond tijdens net- en onderstationsprojecten en anderzijds water- en bodemvervuiling door gevaarlijke stoffen te voorkomen. Zo heeft 50Hertz bijvoorbeeld speciale veiligheidsvoorzieningen geïntegreerd in systemen die olie bevatten. Om de natuurlijke omgeving te beschermen, zijn er onder de transformatoren in onderstations complexe constructies voorzien om te voorkomen dat er iets in de bodem sijpelt. De veiligheidssystemen worden regelmatig door onderhoudstechnici gecontroleerd en indien nodig gereviseerd of vervangen. Afvalwater wordt alleen afgevoerd met de juiste toelating van de waterschappen, en nadat het regelmatig getest werd op gevaarlijke stoffen. Op het vlak van waterbescherming zijn de WHG ['Wasserhaushaltsgesetz': waterbevoorradingwet] en de systeemvoorschriften die onderling tussen de deelstaten verschillen (VAwS) van bijzonder belang voor 50Hertz. Werknemers krijgen een opleiding voor de milieuvriendelijke bediening van onze systemen en verantwoordelijken voor waterbescherming worden continu op de hoogte gehouden van alle nieuwe ontwikkelingen. In de netzone zijn de vereisten van de WHG en de VAwS in het bijzonder relevant voor de kustgebieden van Mecklenburg-Vorpommern. Drie onderzeese kabeltrajecten van het Ostwind 1-lijnbouwproject dat momenteel aan de gang is, lopen ten zuiden van de Westlich Adlergrund-cluster, voorbij het eiland Rügen, door Greifswalder Bodden tot hun eindlocatie nabij Lubmin. In de aankomstzone moeten we boren onder kwetsbare natuurgebieden en waardevolle biosferen. Door de horizontale spoelboormethode te gebruiken - waarvoor geen greppel nodig is en die slechts een beperkte impact heeft - kan 50Hertz het verstoren van de fauna en flora in het duinlandschap aanzienlijk beperken. Daarnaast levert 50Hertz een grote bijdrage om de Baltische Zee veilig te maken voor de mens en het milieu. Zo wordt bij elke projectvoorbereiding verontreiniging uit het verleden geruimd op de bodem van de Baltische Zee. Dit gaat dan bijvoorbeeld om wapens uit de wereldoorlogen.

3.7.5. Energieverbruik

GRI 302-1, GRI 302-4, SDG7, SDG13

50Hertz steunt de doelstellingen van de EU en de federale regering om de CO₂-uitstoot te beperken. We doen dit vooral door het net uit te breiden, waardoor het aandeel van CO₂-neutrale energiebronnen toeneemt, maar ook door de koolstofvoetafdruk over het volledige bedrijf te optimaliseren. In 2015 werd er voor het eerst de opdracht gegeven tot een externe energieaudit volgens de DIN EN 16247-1-norm, om systematisch het energiegebruik van onze systemen en administratieve gebouwen in kaart te brengen. Het is de bedoeling om deze audit in 2019 opnieuw uit te voeren. Op dit moment zijn er nog geen betrouwbare cijfers over het energiegebruik in 2018 beschikbaar. 50Hertz onderzoekt de mogelijkheid om een proces te introduceren dat verbruikscijfers tijdens het jaar kan bepalen.

De energieaudit wees op een optimaliseringspotentieel in het bedrijf, en de haalbaarheid daarvan werd zorgvuldig onderzocht op het vlak van kosten en duurzaamheid. In 2016 verhuisde 50Hertz naar het nieuwe hoofdkantoor, het 50Hertz 'Netzquartier' in de Berlijnse Mitte-wijk. Duurzaamheid was een cruciaal aspect bij het ontwerp en de bouw van het hoofdkantoor. Er ging dan ook bijzondere aandacht naar energie-efficiëntie, ecologie, benuttingsmogelijkheden en toegankelijkheid. Het 50Hertz Netzquartier werd inmiddels bekroond met de internationaal erkende Gold Award van de Duitse Vereniging voor Duurzaam Bouwen (Deutsche Gesellschaft für Nachhaltiges Bauen - DGNB) en de Amerikaanse LEED-norm (Leadership in Energy and Environmental Design). Voor nieuwe gebouwen, zoals de regionale centra in Röhrsdorf, Hamburg-Ost en Berlijn-Charlottenburg, werd al tijdens de ontwerpfase rekening gehouden met aspecten van duurzaam bouwen op het vlak van energiegebruik en werden deze waar mogelijk toegepast.

	Energieverbruik	
	MWh	%
Elektriciteit	50.744,187	84,8
Stadsverwarming	2.467,109	4,1
Brandstof (benzine)	32,910	0,1
Brandstof (diesel)	5.799,063	9,7
Aardgas	788,442	1,3
Totaal energiegebruik	59.831,710	100,0

De voertuigen van 50Hertz hebben een grote koolstofvoetafdruk, maar zijn onmisbaar voor de volledige dekking van onze uitgebreide netzone en snelle toegang tot onze systemen. In 2018 produceerden die voertuigen 1758,18 ton CO₂.

Uit een project voor meer efficiëntie op lange termijn is echter een nieuw locatieconcept ontstaan, dat in 2019 in uitvoering zal worden gebracht. 50Hertz breidt momenteel zijn vestigingen in het noorden en oosten van Duitsland uit van zeven naar tien. Dit verkleint onder meer de rijafstand, waardoor er dus minder broeikasgassen worden uitgestoten. Bovendien worden er tests uitgevoerd met elektrische en hybride voertuigen, en worden deze selectief gebruikt als onderdeel van het wagenparkbeheer. Op dit moment zijn er nog geen plannen om die voertuigen algemeen te gaan gebruiken, omdat dit nog niet efficiënt zou zijn. Terwijl er naar vervanging wordt gezocht, wordt het wagenpark continu geüpdatet met de nieuwste technologie. Voertuigen volgens de EURO 5-norm voor uitstoot werden intussen vervangen door voertuigen die in overeenstemming zijn met de EURO 6-uitstootnorm.

3.7.6. Uitstoot

GRI 305-1, GRI 305-2, SDG7, SDG13

We gebruiken zwavelhexafluoride (SF6) in onze contactors, transformators en gasgeïsoleerde schakelapparatuur. Dit gas is voor 50Hertz een fundamenteel bedrijfsproduct door zijn uitstekende isolerende werking en boog eigenschappen. Tegelijkertijd heeft SF6 ook een hoog broeikaspotentieel, wat betekent dat er erg voorzichtig mee wordt omgegaan bij het transport, de opslag en het gebruik ervan. 50Hertz voldoet aan de vereisten van de Europese Verordening (EU) nr. 517/2014 betreffende gefluoreerde broeikasgassen, die werd bijgewerkt in 2014. Sinds 2005 werkt het bedrijf in overeenstemming met de Vrijwillige Verbintenis van SF6-producenten en -gebruikers (Freiwillige Selbstverpflichtung der SF6-Hersteller und -Nutzer). Zo willen we het verliespercentage van in totaal 0,8% in 2004 terugdringen tot 0,6% in 2020. In het onderstation van Berlijn-Charlottenburg wordt er momenteel een nieuwe soort gasgeïsoleerde 110 kV-schakelapparatuur geïnstalleerd die een gasmengsel gebruikt met een veel lager broeikaspotentieel dan dat van het conventionele isolatiegas SF6. Dit gasmengsel - dat g³ genoemd wordt - heeft dezelfde technische eigenschappen als SF6, maar draagt tot 99% minder bij aan het broeikas-effect. Dankzij een nauwgezette werkwijze en interne monitoring voor het gebruik en onderhoud van onze gasgeïsoleerde systemen hadden we in 2018 een verliespercentage van 0,11%, wat beduidend lager is dan de 'Vrijwillige Verbintenis van SF6-producenten en -gebruikers'.

Voor zakenreizen worden verschillende transportmiddelen gebruikt. In het boekjaar waren vliegvluchten goed voor 335 ton CO₂-equivalenten. Daarnaast produceerden werknemers nog 6,66 ton CO₂ door het openbaar vervoer te gebruiken. Er werd in totaal 546.000 kilometer per langeafstandstrein afgelegd. Verplaatsingen per langeafstandstrein worden niet in rekening gebracht, aangezien Deutsche Bahn verklaart 100% groene elektriciteit te gebruiken.

50Hertz beoordeelt momenteel de geleidelijke uitbreiding van zijn klimaatbeheer en bijgevolg ook de mogelijkheid om zijn uitstoot van broeikasgassen terug te dringen. In het boekjaar 2018 werden voor het eerst directe en indirecte broeikasgasemissies berekend.

Uitstoot van broeikasgassen

Uitstoot van broeikasgassen in 2018 in tCO ₂ -equivalent		
DIRECT (SCOPE 1)		
SF6-lekkage	4.277,00	0,34%
Wagenpark	1,29	0,00%
Noodgenerator hoofdkantoor ¹	1,758,18	0,14%
Totaal directe uitstoot	6.036,47	0,48%
INDIRECT (SCOPE 2)		
Stadsverwarming ²	184,86	0,01%
Elektriciteitsverbruik hoofdkantoor*	1.897,62	0,15%
Netverliezen	1.222.500,00	97,39%
Energieverbruik eigen assets	24.310,65	1,94%
Totaal indirecte uitstoot	1.248.893,13	99,50%
INDIRECT (SCOPE 3)		
Vliegvluchten	293,90	0,02%
Treinreizen (lange afstand)	0,00	0,00%
Treinreizen (lokaal)	6,66	0,00%
Totaal indirecte uitstoot	300,56	0,02%
Totale hoeveelheid	1.255.230,16	100,00%

Het berekende cijfer voor de koolstofvoetafdruk komt overeen met 1222 ton CO₂-equivalenten per persoon met inbegrip van netverliezen, en 32 ton CO₂-equivalenten per persoon zonder netverliezen (basis: 1027 werknemers).

4. Referentietabel

GRI 102-55

Dit jaarverslag is opgesteld in overeenstemming met de standaarden van het Global Reporting Initiative (GRI): Core option. Dit tweede geïntegreerde jaarverslag van Elia groep heeft betrekking op de periode van 1 januari 2018 tot 31 december 2018.

Common (C)	Belgium (B)	Germany (G)	GRI number	GRI description	Page
GRI 102: General information 2018					
1. Organisational Profile					
X			102-1	Name of the organisation	(C) Activity report p. 6 (B) Sustainability report p. 2 (G) Sustainability report p. 40
X	X	X	102-2	Activities, brands, products, and services	(C) Activity report p. 7 (B) Sustainability report p. 5 (G) Sustainability report p. 40
	X	X	102-3	Location of headquarters	(B) Sustainability report p. 5 (G) Sustainability report p. 40
	X	X	102-4	Location of operations	(B) Sustainability report p. 5 (G) Sustainability report p. 40
X			102-5	Ownership and legal form	(C) Activity report p. 8
X	X	X	102-6	Markets served	(B) Sustainability report p. 5 (G) Sustainability report p. 40
X	X	X	102-7	Scale of the organisation	(C) Sustainability report p. 2 (B) Sustainability report p. 21 (G) Sustainability report p. 40, p. 48
	X	X	102-8	Information on employees and other workers	(B) Sustainability report p. 21 (G) Sustainability report p. 48
X	X	X	102-9	Supply chain	(C) Activity report cover (B) Sustainability report p. 15, p. 31 (G) Sustainability report p. 52
X			102-10	Significant changes to the organisation and its supply chain	(C) Activity report p. 8-9
	X	X	102-11	Precautionary Principle or approach	(B) Sustainability report p. 34 (G) Sustainability report p. 43, p. 58
X	X	X	102-12	External initiatives	(C) Activity report p. 65 (B) Sustainability report p. 13 (G) Sustainability report p. 41
X	X	X	102-13	Membership of associations	(C) Activity report p. 66 (B) Sustainability report p. 6 (G) Sustainability report p. 41
2. Strategy					
X			102-14	Statement from senior decision-maker	(C) Activity report p. 2-5, p.1 6
X	X	X	102-15	Key impacts, risks, and opportunities	(C) Activity report p. 2-5, p. 12-13 Corporate governance and financial report p. 16 (B) Sustainability report p. 10 (G) Sustainability report p. 43

¹ De vermelde cijfers zijn schattingen per 31 december 2018.

² Geschatte waarde per 31 december 2018

* De vermelde cijfers zijn schattingen per 31 december 2018. Voor de berekening van de CO₂-equivalenten zijn de volgende berekeningsgrondslagen en emissiefactoren gebruikt: SF6/IPCC Vijfde evaluatierapport (ARS), wagenpark/directe brandstofverbruik, energie (elektriciteit, stadsverwarming)/Federaal Milieugentschap 2017 Toepassingsgebied 2 Richtsnoeren, zakenreizen/informatie verstrekt door dienstverleners, Toepassingsgebied 3 Richtsnoeren

3. Ethics and integrity

X	X	X	102-16	Values, principles, standards, and norms of behaviour	(C) Activity report p. 87 (B) Sustainability report p. 8 (G) Sustainability report p. 41, p. 42
	X	X	102-17	Mechanisms for advice and concerns about ethics	(B) Sustainability report p. 8 (G) Sustainability report p. 41

4. Governance

X			102-18	Governance structure	(C) Activity report p. 10-11
X	X	X	102-19	Delegating authority	(C) Corporate governance and financial report p. 5 (B) Sustainability report p. 6(G) Sustainability report p. 41
	X	X	102-20	Executive-level responsibility for economic, environmental, and social topics	(B) Sustainability report p. 6, Corporate governance and financial report p. 9 (G) Sustainability report p. 41
X	X	X	102-21	Consulting stakeholders on economic, environmental and social topics	(C) Activity report p. 74 (B) Sustainability report p. 13 (G) Sustainability report p. 53
X			102-22	Composition of the highest governance body and its committees	(C) Activity report p. 11
X			102-23	Chair of the highest governance body	(C) Activity report p. 11
	X	X	102-26	Role of the highest governance body in setting purpose, values, and strategy	(B) Corporate governance and financial report p. 5 (G) Sustainability report p. 41, p. 48, p. 58
X	X	X	102-29	Identifying and managing economic, environmental and social impacts	(C) Activity report p. 71 (B) Sustainability report p. 32 (G) Sustainability report p. 55
X	X	X	102-30	Effectiveness of risk management processes	(C) Corporate governance and financial report p. 16 (B) Sustainability report p. 9 (G) Sustainability report p. 43
		X	102-32	Highest governance body's role in sustainability reporting	(G) Sustainability report p. 41
		X	102-33	Communicating critical concerns	(G) Sustainability report p. 41
		X	102-38	Annual total compensation ratio	(G) Sustainability report p. 48

5. Stakeholder engagement

X	X	X	102-40	List of stakeholder groups	(C) Activity report inner cover (B) Sustainability report p. 13 (G) Sustainability report p. 53
	X	X	102-41	Collective bargaining agreements	(B) Sustainability report p. 3 (G) Sustainability report p. 3, p. 48
X	X	X	102-42	Identifying and selecting stakeholders	((C) Activity report p. 17 (B) Sustainability report p. 13 (G) Sustainability report p. 53
X	X	X	102-43	Approach to stakeholder engagement	(C) Activity report p. 17, p. 74 (B) Sustainability report p. 13 (G) Sustainability report p. 55
X		X	102-44	Key topics and concerns raised	(C) Activity report p. 16, p. 18, p. 74 (G) Sustainability report p. 55

6. Reporting principles

X			102-45	Entities included in the consolidated financial statements	(C) Activity report p. 8 Corporate governance and financial report: p. 81
	X	X	102-46	Defining report content and topic Boundaries	(B) Sustainability report p. 5 (G) Sustainability report p. 43
X	X	X	102-47	List of material topics	(C) Activity report p. 16 (B) Sustainability report p. 11 (G) Sustainability report p. 43
			102-48	Restatements of information	There are no restatements of information provided in previous reports.
			102-49	Changes in reporting	The Annual Report 2018 is the second integrated annual reporting in line with the GRI - Core principles
			102-50	Reporting period	Fiscal year 2018
			102-51	Date of most recent report	Annual report 2018
			102-52	Reporting cycle	Annual reporting cycle
	X	X	102-53	Contact point for questions regarding the Annual Report	(B) Marleen Vanhecke External Communications & External Relations marleen.vanhecke@elia.be (C) Kerstin Rippel Communication and Public Affairs Kerstin.Rippel@50hertz.com
			102-54	Claims of reporting in accordance with the GRI Standards	This Annual Report has been prepared in accordance with the GRI Standards: Core option
X			102-55	GRI content index	(C) Sustainability report p. 65

GRI 103: Identified Material Aspects and Boundaries

X	X	X	103-1	Explanation of the material topic and its Boundary	(C) Activity report p. 17 (B) Sustainability report p. 11 (G) Sustainability report p. 43
X		X	103-2	The management approach and its components	(C) Activity report p. 17 (G) Sustainability report p. 43
X		X	103-3	Evaluation of the management approach	(C) Activity report p. 17 (G) Sustainability report p. 43

GRI 201: Economic performance

X			201-1	Direct economic value generated and distributed	(C) Activity report p. 19 Corporate governance and financial report p. 26, 29, 49, 51, 53, 56, 57, 66
X	X	X	201-2	Financial implications and other risks and opportunities for the organisation's activities due to climate change	(C) Activity report p. 13, p. 24, p. 41-43, 52 (B) Sustainability report p. 9, p. 38 (G) Activity report p. 34-35

GRI 203: Indirect economic impacts

X		X	203-1	Development and impact of infrastructure investments and services supported	(C) Activity report p. 27, p.30 (G) Sustainability report p. 52
X		X	203-2	Significant indirect economic impacts, including the extent of impacts	(C) Activity report p. 27 (G) Sustainability report p. 52

GRI 204: Procurement practices

	X	X	204-1	Proportion of spending on local suppliers	(B) Sustainability report p. 31 (G) Sustainability report p. 52
--	---	---	-------	---	--

GRI 205: Anti-Corruption

X	X	205-1	Operations assessed for risks related to corruption	(B) Sustainability report p. 8 (C) Sustainability report p. 42
X	X	205-2	Communication and training on anticorruption policies and procedures	(B) Sustainability report p. 9 (C) Sustainability report p. 42
X	X	205-3	Confirmed incidents of corruption and actions taken	No incidents of corruption occurred during the reporting period.

GRI 206: Anti-competitive behaviour

X	X	X	206-1	Legal actions for anti-competitive behaviour, anti-trust, and monopoly practices	No legal actions pending or completed during the reporting year.
---	---	---	-------	--	--

GRI 302: Energy

X	X	302-1	Energy consumption within the organisation	(B) Sustainability report p. 37 (C) Sustainability report p. 63
X	X	302-2	Energy consumption outside of the organisation	(B) Sustainability report p. 15 (C) Sustainability report p. 46

GRI 304: Biodiversity

X	X	X	304-1	Operational sites owned, leased, managed in, or adjacent to, protected areas and areas of high biodiversity value outside protected areas	(C) Activity report p. 80-83 (B) Sustainability report p. 35-37 (G) Sustainability report p. 59-62
X	X	X	304-2	Significant impacts of activities, products, and services on biodiversity	(C) Activity report p. 80-83 (B) Sustainability report p. 35-37 (G) Sustainability report p. 59-62
X	X	X	304-3	Habitats protected or restored	(C) Activity report p. 80-83 (B) Sustainability report p. 35-37 (G) Sustainability report p. 59-62

GRI 305: Emissions

X	X	305-1	Direct greenhouse gas (GHG) emissions (Scope 1)	(B) Sustainability report p. 38 (C) Sustainability report p. 64
X	X	305-2	Energy indirect greenhouse gas (GHG) emissions (Scope 2)	(B) Sustainability report p. 38 (C) Sustainability report p. 64
X		305-3	Other indirect greenhouse gas (GHG) emissions (Scope 3)	(B) Sustainability report p. 38

GRI 306: Effluents and waste

X		306-2	Waste by type and disposal method	(C) Sustainability report p. 59
---	--	-------	-----------------------------------	---------------------------------

GRI 307: Environmental compliance

X	X	X	307-1	Non-compliance with environmental laws and regulations	The organisation has not identified any significant non-compliance with environmental laws and/or regulations.
---	---	---	-------	--	--

GRI 308: Supplier Environmental Assessment

X	X	308-1	New suppliers that were screened using environmental criteria	(B) Sustainability report p. 31 (G) Sustainability report p. 53, p. 58
X	X	308-2	Significant actual and potential negative environmental impacts in the supply chain and actions taken	(B) Sustainability report p. 31 (G) Sustainability report p. 58

GRI 401: Employment

X	X	401-1	Total number and rates of new employee hires and employee turnover	(B) Sustainability report p. 21 (C) Sustainability report p. 50	
X	X	X	401-2	Benefits provided to full-time employees that are not provided to temporary or part-time employees	There are no differences between the benefits provided to full-time and part-time employees.
X	X	401-3	Parental leave	(B) Sustainability report p. 25 (C) Sustainability report p. 50	

GRI 402: Labour/Management Relations (MA)

X					(C) Sustainability report p. 49
---	--	--	--	--	---------------------------------

GRI 403: Occupational Health and Safety

X	X	X	403-1	Occupational health and safety management system	(C) Activity report p. 88-91 (B) Sustainability report p. 27 (G) Sustainability report p. 51
X	X	403-2	Hazard identification, risk assessment, and incident investigation	(B) Sustainability report p. 27 (G) Sustainability report p. 51	
X	X	403-3	Occupational health services	(B) Sustainability report p. 27 (G) Sustainability report p. 51	

GRI 404: Training and Education

X	X	X	404-1	Average hours of training per year per employee by gender, and by employee category	(C) Activity report p. 92-95 (B) Sustainability report p. 26 (G) Sustainability report p. 50
---	---	---	-------	---	--

GRI 405: Diversity and Equal Opportunity

X	X	X	405-1	Diversity of governance bodies and employees	(C) Sustainability report p. 3 (B) Sustainability report p. 21 (G) Sustainability report p. 49
X		405-2	Ratio of basic salary and remuneration of women to men	(G) Sustainability report p. 49	

GRI 406: Non-Discrimination

X	X	X	406-1	Total number of incidents of discrimination and corrective actions taken	The organisation has not identified any incidents of discrimination during the reporting period.
---	---	---	-------	--	--

GRI 413: Local Communities

X	X	X	413-1	Operations with local community engagement, impact assessments, and development programmes	(C) Activity report p. 70-83 (B) Sustainability report p. 32 (G) Sustainability report p. 55
---	---	---	-------	--	--

GRI 414: Supplier Social Assessment

X	X	414-1	New suppliers that were screened using social criteria	(B) Sustainability report p. 31 (G) Sustainability report p. 53
---	---	-------	--	--

GRI 416: Customer Health and Safety

X	X	416-1	Assessment of the health and safety impacts of product and service categories	(C) Sustainability report p. 34	
X	X	X	416-2	Incidents of non-compliance concerning the health and safety impacts of products and services	(B) Sustainability report p. 8 (G) Sustainability report p. 42

GRI 417: Marketing and Labelling

X					(B) Sustainability report p. 32
---	--	--	--	--	---------------------------------

GRI 419: Socio-economic Compliance

X	X	X	419-1	Monetary value of significant fines for non-compliance with laws and regulations in the social and economic area	(B) Sustainability report p. 8 (C) Sustainability report p. 42
---	---	---	-------	--	---

G4 - Electric Utilities Specific (EUS)

Lines & losses & quality of service

X	X	EU4	Length of above and underground transmission and distribution lines by regulatory regime	(B) Sustainability report p. 14 (C) Sustainability report p. 45
X	X	EU12	Transmission and distribution losses as a percentage of total energy	(B) Sustainability report p. 17 (C) Sustainability report p. 47.

Demand management approach

X		DMA	Management approach to ensure short and long-term electricity availability and reliability	(C) Activity report p. 52
X		DMA	Demand-side management programmes including residential, commercial, institutional and industrial programmes	(C) Activity report p. 54, 68, 105
X	X	DMA	Disaster / Emergency Planning and Response	(B) Activity report p 32 Sustainability report p 18 (C) Sustainability report p. 43
X	X	DMA	Disaster / Emergency Planning and Response Stakeholder participation	(B) Activity report p 73 (C) Activity report p 77, p. 105

Biodiversity

X	X	EN12	Description of significant impacts of activities, products, and services on biodiversity in protected areas and areas of high biodiversity value outside protected area	(B) Sustainability report p. 35 (C) Sustainability report p. 59
---	---	------	---	--

Health and safety & Human resources

X		LA6	Type of injury and rates of injury, occupational diseases, lost days and absenteeism, and total number of work related fatalities, by region and gender	(B) Sustainability report p. 27
X	X	EU15	Percentage of employees eligible to retire in the next 5 and 10 years broken down by job category and by region	(B) Sustainability report p. 22 (C) Sustainability report p. 50

Reporting parameters

Maatschappelijke zetel

Dit verslag beperkt zich tot Elia System Operator en Elia Asset, die onder de naam Elia als één economische entiteit handelen, en tot 50Hertz Transmission.

De maatschappelijke zetel van Elia System Operator en Elia Asset is gevestigd
Keizerslaan 20
1000 Brussel, België

De maatschappelijke zetel van 50Hertz GmbH is gevestigd
Heidestraße 2
D-10557 Berlin, Duitsland

De maatschappelijke zetel van Eurogrid International is gevestigd
Joseph Stevensstraat, 7
1000 Brussel, België

De maatschappelijke zetel van Elia Grid International is gevestigd
Joseph Stevensstraat, 7
1000 Brussel, België

Verslaggevingsperiode

Dit verslag behelst de periode van 1/1/2018 tot 31/12/2018.

Contact

Group Communications and Reputation
Marleen Vanhecke
T + 32 486 49 01 09
Keizerslaan 20
1000 Brussel
info@elia.be
T +32 2 546 72 41

Hoofdzetels Elia groep

Keizerslaan, 20, B-1000 Brussel
T +32 2 546 70 11
F +32 2 546 70 10 -
info@elia.be

Heidestraße 2
10557 Berlin
T +49 30 5150 0
F +49 30 5150 2199
info@50hertz.com

Concept en eindredactie

Elia Group Communication and Reputation

Grafische vormgeving

www.chriscom.be

Verantwoordelijke uitgever

Pascale Fonck

Ce document est également disponible en français.
This document is also available in English.

We willen iedereen bedanken die meegewerkt heeft aan de samenstelling van dit jaarverslag.

Scan de code en bezoek ons downloadcenter

50Hertz-medewerkers aan de voet van het offshore hoogspanningsstation “Viking” (Wikinger)

Na drie jaar bouwen zijn de onderzeese kabels tussen het offshore windpark Viking (Iberdrola) in het noorden van het eiland Rügen en het 50Hertz-netaansluitpunt in Lubmin geïnstalleerd. In Duitsland wordt voor het eerst 220 kVAC-technologie (wisselstroom) gebruikt voor de aansluiting op het offshore net. Dit maakt een hogere vermogensoverdracht mogelijk.

